

Hungarian Review of Sport Science

Magyar Sporttudományi Szemle

6. évf. 21. sz. – 2005/1

Testnevelés

Curriculum Developments
Visszajelentés
Osztályzás

Labdarúgás

Játékvezetés
Üzleti elemek
Nézők társadalmi összetétele

Sporttörténet

120 éve született
Mező Ferenc

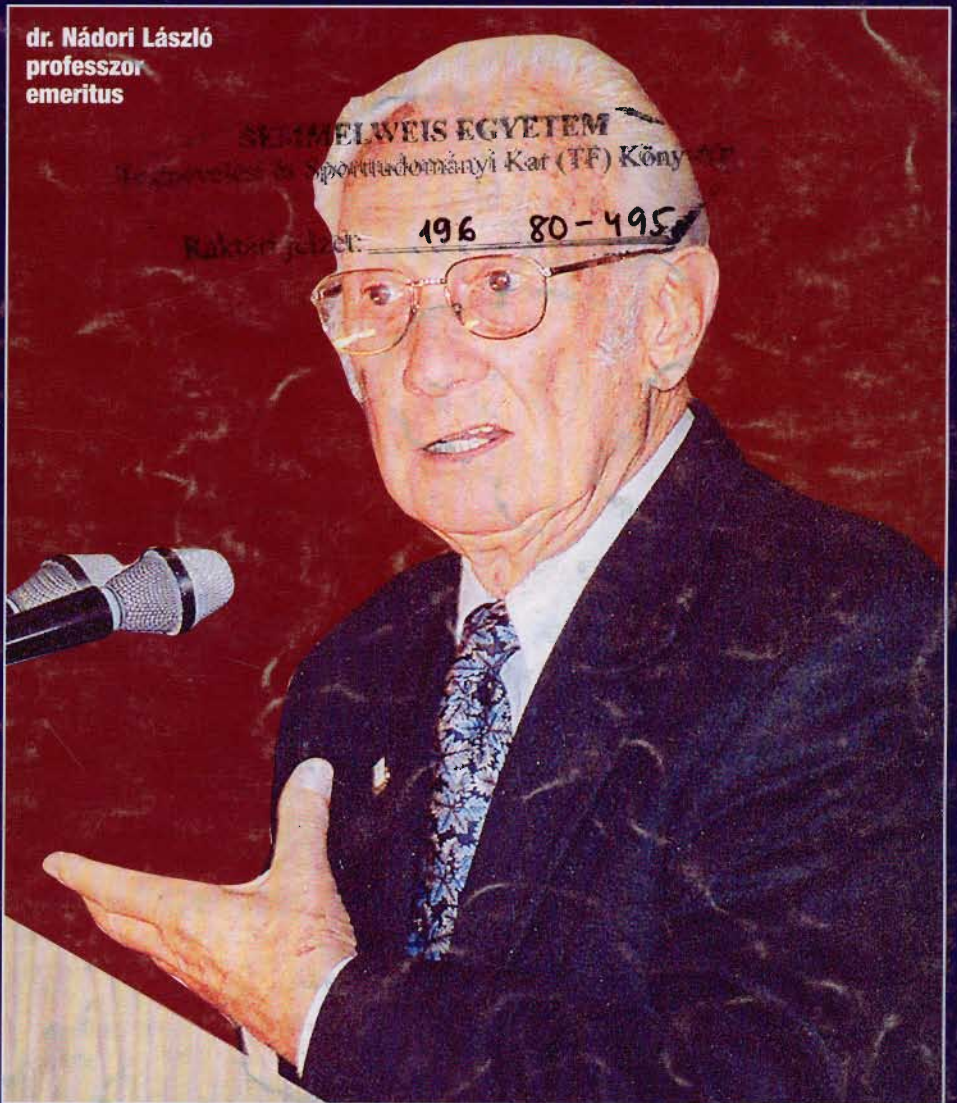

Dopping

Lost Gold Medals

dr. Nádori László
professzor
emeritus

Sportkutatás – kinek az érdeke?

Tartalom/Contents

Nádori László:	4
Sportkutatás és sporttudomány – kinek az érdeke? <i>Sport research and sport science – who cares about it?</i>	
Hamar Pál, Soós István, Derzsy Béla:	6
Contributions to curriculum development <i>Adalékok a tantervkészítők számára</i>	
Bartha Csaba, Puhl Sándor, Hamar Pál:	12
Magyar labdarúgó játékvezetők elméleti felkészültségének vizsgálata <i>The examination of theoretical preparedness of Hungarian football referees</i>	
Berkes Péter, Nyerges Mihály:	15
Üzleti elemek a sportban: professzionális labdarúgó társaságok szponzorációs stratégiája <i>Business elements in sport: sponsorship strategy of professional Hungarian soccer clubs</i>	
Makszin Imre:	20
A visszajelentés pedagógiai szerepe a tanulók testnevelésben nyújtott teljesítményeiről <i>Pedagogical role of feedback about the students' performance in Physical Education</i>	
Oláh Zsolt, Makszin Imre:	23
A tanulók viszonyulása a testneveléshez és a testnevelési osztályzatokhoz <i>The relation of the students toward the Physical Education and to the grading of Physical Education</i>	
Woth Klára:	27
Inklúzió, differenciált értékelés a testnevelésben <i>Inclusion, differentiation and evaluation in Physical Education</i>	
Gallov Rezső:	30
Százhusz éve született Mező Ferenc, a magyar olimpiai mozgalom kiemelkedő személyisége <i>Ferenc Mező, outstanding personality of the Hungarian Olympic movement, was born 120 years ago</i>	
Lappas Kleomenis:	34
Görög futball nézők társadalmi-gazdasági és demográfiai összetételének változásai <i>Changes in the demographic and socio-economic composition of Greek soccer spectators</i>	
Nemes András:	40
Lessons of the lost Hungarian gold medals in Athens <i>Az Athénban elveszített magyar aranyérmek tanulságai</i>	
Jochá Károly:	42
Konferencia összefoglaló: Szemtől szemben a doppinggal <i>Beszámoló a Magyar Sporttudományi Társaság 2004. évi közhasznú tevékenységéről és gazdálkodásáról</i>	
	45

Új közlési feltételek / Guide-lines for Authors

A Magyar Sporttudományi Szemle évente 4 alkalommal jelenik meg, és sporttudományi tárgyú cikkeket közöl magyar vagy angol nyelven. A kéziratokat egy példányban, szimpla sortávolsággal, az A/4-es lap egyik oldalára 12-es betűnagysággal gépelve kérjük elkészíteni. Ha azonban lehetséges - s ez a közlésre történő elfogadásnál előnyben jár - akkor számítógépes adathordozón (1.44-es floppy-lemezen vagy CD-n) is kérjük az anyagot. A dokumentumokat "stílus" alkalmazása nélkül Word 6.0, a táblázatokat Excel formátumban, a grafikonokat, ábrákat sokszorosításra alkalmas nyomatón (ill. JPEG, TIFF) várjuk. A kézirat, táblázat, ábra azonosításához kérjük az összes információt megadni (könyvtár-, file-, munkalapnév stb.) A kézirat gépelt terjedelme az 5, az ábrák, táblázatok a 3 gépelt oldalt ne haladják meg. A táblázatokat és ábrákat a szövegtől elkülönítetten, táblázatanként és ábránként külön lapokon kérjük 1 példányban, – külön-külön file-ként elmentve – mellékelni. A táblázatokat fölül, az ábrákat alul számozással és címmel kérjük ellátni. Az ezeken esetleg szereplő jelek, rövidítések magyarázata is szerepeljen, azaz: a táblázatok és ábrák a szövegtől függetlenül is érthetők, értelmezhetők legyenek. A táblázatok, ábrák címét mindkét nyelven kérjük megadni (Pl. 1. ábra /Fig. 1., Térd fesztítés, hajlítás/ Knee extension, flexion). A táblázatok és ábrák helyét, ezekre a szövegben hivatkozva (pl. 2. ábra) jelölni kell. Az első oldal a szerző(k) nevével ("dr" és egyéb titulus nélkül) kezdődjön. Ez alatt a tanulmány (kifejező, de minél rövidebb) címe következzen mindkét nyelven. Ezt kövesse a maximum 20 soros összefoglaló magyar és angol nyelven. Az összefoglaló a kérdésfeltevést, az eredményeket és a következtetést tartalmazza és maximálisan 5 kulcsszóval fejeződjön be. A kulcsszavak magyar és angol nyelven is itt szerepeljenek. Az összefoglalót kövesse a tanulmány szövege, amelyet célszerű bevezetésre, a módszerekre, az eredményekre, a megbeszélésre és a következtetések fejezetekre tagolni. Az új bekezdések a sor elején kezdődjenek és ezt sorkihagyás jelezze. A lábjegyzetek a szöveg végére kerüljenek. A következő fejezet az irodalomjegyzék. Folyóiratnál: a szerző(k) neve, a megjelenés éve, a mű címe eredeti nyelven, a folyóirat neve, a lapszám, a terjedelem: kezdő és befejező oldalszám. Pl. Friedmann, B – Bartsch, P. (1999): Möglichkeiten und Grenzen des Höhentrainings im Ausdauersport. Leistungssport, 3. 43-48. Könyvnél: a szerző(k) neve, a megjelenés éve, a könyv címe (eredeti nyelven), a kiadó neve, városa, esetleg a könyv utolsó számozott oldalszáma. Pl. Carl, K. (1983): Training und Trainingslehre in Deutschland. Verlag Karl Hofmann, Schorndorf. 298 p. A szöveg közben a hivatkozás a szerző(k) nevével és az évszámmal történjen, pl. Friedmann(1999).

Az irodalomjegyzék után kérjük megadni annak a szerzőnek a teljes nevét, titulussát, munkahelyének nevét, címét, (telefonszámát, e-mail címét), akit az esetleges érdeklődők további információkért megkereshetnek.

A szerkesztő

Magyar Sporttudományi Szemle
Hungarian Review of Sport Science

Megjelenik
negyedévenként
Felelős szerkesztő
Editor-in-Chief
Dr. Mónus András
Szerkesztő
Editor
Bendiner Nóra
Olvasószerkesztő
Editorial Assistance
Dr. Gombocz János
Angol nyelvi lektor
English Editorial Consultant
Bognár József
Gallov Rezső
Szerkesztő kollégium
Editorial Board
Dr. Apor Péter, elnök
Dr. Ángyán Lajos
Dr. Fehér János
Földesiné dr. Szabó Gyöngyi
Dr. Győri Pál
Dr. Hédi Csaba
Dr. Mészáros János
Dr. Ozsváth Károly
Dr. Pucskó József
Dr. Radák Zsolt
Dr. Sipos Kornél
Dr. Szabó S. András
Dr. Tihanyi József
Dr. Vass Miklós

Kiadja a
Magyar Sporttudományi Társaság
Published by the
Hungarian Society of Sport Science

Elnök

President

Dr. Frenki Róbert

Tiszteletbeli elnök

Honorary President

Dr. Nádori László

Szerkesztőség

Editorial Office

1146 Budapest, Istvánmezei út 1-3.

Tel./Fax: (36-1) 460-6980

E-mail: mstt@helka.iif.hu

Internet: www.mstt.iif.hu

Hirdetésfelvétel

a szerkesztőség címen

Advertising

in the Editorial Office

Borító, lapterv és tipográfia

Somogyi György

Nyomdai munkálatok

PENTI Nyomda, Budapest

ISSN 1586-5428

Támogatja a

NEMZETI SPORThIVATAL

Subventioned by the

NATIONAL SPORT OFFICE

Nemzeti Sporthivatal

Sportkutatás és sporttudomány

AD – kinek az érdeke?

Sport research and sport science – who cares about it?

Kutatás-fejlesztés és a Bologna-folyamat

A sporttudomány elkötelezettjeként egyelőre reményvesztetten várok kedvező híreket a hazai sportkutatás intézményi hátterének újratertéséről, a meglévő kutatási helyek infrastruktúrális fejlesztéséről. Ma evidenciaként kezelik a tudomány fontosságát, a gazdaság, a gyógyítás, a betegségmegelőzés korszerűsítésében. Az Európai Bizottság az európai felsőoktatási térség létrehozásával a térség egyeteminek és más kutatási kapacitásokra építve tűzte ki a célt: az Unió legyen egyenrangú a világ gazdasági hatalmaival. Nem véletlen ajánlás tehát, hogy a kutatásra és fejlesztésre fordítandó összegek növekedjenek. Ha száz százaléknak vesszük az egyetem költségvetését, akkor jelenleg a magyar felsőoktatási intézményekben az oktatásra, illetve a kutatás-fejlesztésre fordított összegek aránya 94:6. A Bologna-folyamat előirányzat aránya 76:24, amit egy évtizeden belül el kell érünk.

Drámai változásra kell tehát a felsőoktatás intézményeinek felkészülniük tudományos kapacitásuk fejlesztésében. Mivel a sport ebben a folyamatban a jelenlegi ágazati elkülönülés, hatáskör miatt elsősorban a sportszakember-képzésben érintett, ezért nincs jól fejlett, jól körülírt intézményes kutatóbázisa, gazdája, felelőse a versenysporttal, a lakossági sporttal és a diáksporttal összefüggő kutatásoknak, de nincs megfelelő kutatási kapacitás a problémák feltérképezésére, a megoldásmódok feltárására sem.

Hazai és európai körkép

A TF-en folyó kutatás támogatása az elmúlt évtizedekben legtöbbször esetleges, illetve lobbizás révén érte el a műhelyeket. Éppen ezért paradox módon vannak tartalékok is a tanszékek

kutatási kapacitásában, mert nincsenek kellően kihasználva, anyagi háttér hiányában. A tanszékeken folyó kutatások túlnyomó többsége értelemszerűen a tudományos fokozat elnyerése érdekében folyik. A szerény infrastrukturális háttér miatt fel sem merül nagy volumenű kutatási program a TF inté-

zeteiben. Még az uniós támogatást élvező projektekhez sem tudunk csatlakozni, szinte kizárólag anyagi okokból. A kilencvenes évek második felében hét európai egyetem, köztük a JPTE vállalkozott a Zürichi Egyetem professzorának, Freitag úrnak a vezetésével koordinált vizsgálatra. A vizsgálat tárgya a mesterfokozat tartalmi követelményeire irányult – a Bologna-folyamat előkészítéseként – és a tanárképzés korszerűsítése érdekében tettek a kutató csoportok javaslatokat. Ebben a kutatásban Prof. Roland Naul, a Duisburg-Essen Egyetem tanszékvezetője is részt vett. Nagyon jó kapcsolatot teremtettünk leendő együttműködés számára.

2001-ben Brüsszelben egy európai konferencián ismét a Bologna-folyamat, főként annak mesterfokozata volt

napirenden. Beszélgetés, tapasztalatcsere közben jelezte Naul professzor, hogy egy nagy volumenű, uniós támogatást élvező projekt kidolgozására kaptak megbízást Wolf-Dietrich Brettschneider paderborni igazgatóval. Egyúttal jelezte, hogy szívesen látna magyar közreműködőt a 2002-ben felállítandó kutatócsoportban. Miután megadtam a számbajelölhető magyar kutatóhelyek címeit, abban reménykedtem, hogy a kapcsolatot beindul. 2004 decemberében a KSH Könyvtári Szolgálatának segítségével némi meglepetésre már kézbe vehettem az európai tagországokra terjedő kutatás teljes dokumentációját, több mint 200 oldalt. A közreműködő intézmények között nem találtam magyar kutatócsoportot. Közép- és Kelet-Európát cseh és litván egyetemek képviselték, továbbá szlovák, lengyel, szlovén kutatók működtek közre az adatok kiértékelésében, a gyakorlati alkalmazás előkészítésében. Pedig Naul professzor jól ismeri és elismeri kutatóink felkészültségét. Egy ilyen nagy projektben részt venni szerény mértékű hazai támogatásra is készen kell lennünk. Egy szerény támogatást, egy 25 országra terjedő kutatási programban nem is lehet és nem is illik megvonni. Különösen akkor, ha a kutatás a fiatalok életmódját, a sport szerepét vizsgálta, a megbomlott egyensúlyt elemezte. Állítom, hogy nagyon fontos információkat, gyakorlati alkalmazásra közvetlenül felhasználható ismereteket kaptunk volna a közös kutatásból. Nem mellékes az sem, hogy a részvétel egy ilyen magas szintű tudományos apparátussal rendelkező kutatásban jótékony továbbképzésel ér fel.

Eurobarometer

Egy másik példával szeretnék bemutatni most egy már befejezett európai kutatást, és felhívom az ügyben érintett két ágazat figyelmét arra, hogy

jó lenne közzétenni. Az Európai Unió Sportrészlege folyamatosan bízik meg évente cégeket különböző vizsgálatokra, amelyek eredményei az Eurobarometerben jelennek meg, és visszajelzést adnak a sport társadalmi elfogadottságáról, szerepéről, egyáltalán a helyzetéről. A 2004. október 2 – november 8-ig folyó felmérés, illetve kérdőíves vizsgálat eredményei angol nyelven hozzáférhetőek, lefordítva akadálytalanul továbbadhatók. A felmérésben számos érdekes és figyelmeztető adatot találunk, amelyek áttekintést nyújtanak a fiatalok és felnőttek sportolási szokásairól, sporttal szembeni állásfoglalásukról. Ebből a jelentésből tudtam meg például, hogy a magyar lakosság 60 %-a egyáltalán nem sportol, 20 %-a heti legalább egy alkalommal mozog. Ezen a téren nincs megbízható országos adatunk.

Közmegegyezés szerint elfogadható az az állítás, hogy a sporttudományt négy egymással szorosan összefüggő összetevő legitimálja. Nevezetesen: (1) a sportelméletek, (2) a sportkutatók, (3) a sporttudomány népszerűsítését, érdekei védelmét ellátó intézmények és (4) a kutatási ismeretek tárolásának intézményei. Az a benyomásom, hogy az említett összetevők legdinamikusabbja a kutatás, az igényekhez képest tarthatatlan elmaradásban van. Ugyanakkor számos megválaszolandó kérdés van napirenden, amelyek válasz hiányában késleltetik, majd törvénytörően hátráltatják a sportfejlesztést.

Nincs megbízható ismeretünk arról például, hogy a versenysportra, lakossági sportra fordított összegek aránya megfelele-e a társadalmi elvárásoknak. Évtizedek óta nincs magas szintű, elfogulatlan vizsgálat a sportnak nyújtott támogatások hasznosításáról, hasznosulásáról. Nagyon kényelmetlenül éreztem magam, amikor az 1999-ben az ISM által adott 600 milliós extra támogatás elköltéséről számoltak be az érintett sportágak. Az általuk benyújtott igénylés és a hozzácsatolt tervek, valamint a pénz elköltéséről szóló beszámoló, néhány sportág esetében, köszönőviszonyban sem voltak egymással.

Meg kell említeni azt is, hogy míg az élsport sikereinek van felelőse, gazdája, a doppingbotrányok hullámai felelős nélkül, maguktól simulnak el a múló idő hatására. Néhány margóra tett balek pedig tehetetlenül vergődik és instanciázik. Az athéni doppingesetek felhívták a sporttársadalom figyelmét a sportirányítás, a kormányzati és nemkormányzati szervezetek együttműködésének, kommunikációjának csődjé-

re, miközben egy *par excellence* tudományos ügyről volt szó. Azt várná a testedzés és sport iránt érdeklődő egyén, hogy a kormányzati és civil kezdeményezések az állami és magán-pénzek észlelhető, mérhető változást hoznak létre a lakossági sportban.

Az Eurobarometer vizsgálat szerint arra a kérdésre, hogy sportol-e a következő válaszokat adták: nincs időm sportra, nem szeretek sportolni, költséges a sport, illetve egyéb okok. A vizsgálat kiértékelése után meglepetésre az derült ki, hogy a sportolásban jelentkező alacsony részvétel nem elsősorban objektív tényezőkre vezethető vissza, mert a megkérdezettek 51 %-a azt válaszolta, hogy sportlétesítmény, sportszervezet igénybevétele nélkül fut, kerékpározik, kirándul, erősít, tartja karban fizikai erőnlétét. A lakossági sportban kiemelkedő eredményt elért országok, főként a Skandinávok szerint a '70-es évektől tapasztalható áttérés ezen a területen az emberek megváltozott gondolkodásának köszönhető. Az ülő életmód, a dohányzás, az alkoholfogyasztás káros hatásainak tudatos kivédésében kereshetjük a lakossági sport gyors javulásának az okát. Ebben a szemléletalakításban a kormányok és a sport civil szervezetei szorosan együttműködtek, sporttudományos kutatócsoportok adtak segítséget a különböző programok kidolgozásához, a folyamatos korrekcióhoz.

Iskolai testnevelés, diák-sport, szabadidősport ... és a lakosság életmódja, egészsége

Egyetértek azokkal a szociológusokkal, akik szerint az iskolai testnevelést és sportot nem lehet elkülönítve kezelni a diákok életmódjától. Ezért kell a fiatal generációk életre felkészítésében, fizikai erőnlétének megalapozásában az iskolai keretekre támaszkodni. Az iskolai testnevelés és diák-sport fenntartása és fejlesztése feladata alól az abban érintett legalább három ágazatnak jól körülhatárolt felelőssége van, amit nem lehet el, illetve áthárítani.

Ma is időszerű Laki László 1989-ben tett összefoglaló megállapítása a szabadidősportról: ... „bár már egy jó évtizedes múltja van a lakosság fizikai-egészségügyi állapota, veszélyeztetettsége felismerésének, e problémák társadalmi méretű kezelése, a nemkívánatos tendenciák megállítása és megfordítása terén jelentős elmozdulás nem történt”. Szerintem érvényes ez a megállapítás a mai helyzetre is. Más-

fél évtized után sem tudunk a lakosság sportjában áttörésről beszélni. A már említett európai kutatás vizsgálatai szerint az Unió tagországaiban az iskolai testnevelés és sport kedvező hatását gyengíti a tanulók ülő életmódja, kedvezőtlen étkezési szokásai, a dohányzás és az alkoholfogyasztás. Drámai az ugrás a 15 évesek körében, mert a magyar fiúk 33,7 %-a, a lányok 18,7 %-a érintett az alkoholfogyasztásban. A 15 éves magyar fiúk 18 %-a, a lányok 20,7 %-a enyhíti naponta nikotinéhségét.

Uniói forrásokról tettem említést, kerestem anyagot a tárgyalt témához a magyar szakirodalomban. Még segítséget is igénybe vettem. Országos méretre terjedő vizsgálatokról nincsenek információim. Amikor erről kollegáimmal beszélgettünk, ők is megerősítették, hogy nagyon hiányoznak hazai kutatások, például a lakossági sport helyzetét illetően. Nem lehet stratégiai fontosságú, közép- és hosszú távú programokat kidolgozni a tényleges helyzet objektív ismerete nélkül. Némi irigységgel olvasom Laki László és Bíró A. Zoltán: A globalizáció peremén című könyvét, amelyet az MTA Politikai Tudományok Intézete adott ki 2001-ben. A két szerző alapos helyzetfelmérést végzett Kunhegyes és térsége, valamint a Csiki-medence gazdasági-társadalmi helyzetéről. Nemcsak élvezetes olvasmány, hanem számos adatot, utalást kínál fel a területfejlesztőknek.

Ki adna ma megbízást akár a versenysport, akár a lakossági sport területén átfogó országos vizsgálatra, helyzetértékelésre, arra, hogy a szellemi és fizikai terhelés egyensúlyának megbombolását miként lehet egyensúlyba hozni sporttal, aktív életmódra neveléssel? Bár sikeresnek tartom a Magyar Sporttudományi Társaság által kezdeményezett konferencia-sorozatot, mert nagy segítséget ad a tanárok, edzők gyakorlati munkájához. De félok, hogy egy idő után az ismeretterjesztő program új felismerések, új kutatási eredmények és új impulzusok hiányában kifulladás.

És itt kell visszatérnem a címben fel-tett kérdésre: kinek is az érdeke, és kinek a felelőssége mind az, amit ez az egész kérdéskör érint? Úgy gondolom, hogy mindannyiunknak, az országnak, a civilizált társadalmaknak..., és – természetesen – az értelmes politikai döntéshozóknak...

**Dr. Nádori László
professzor emeritus
a Magyar Sporttudományi Társaság
örökös tiszteletbeli elnöke**

Contributions to curriculum development

„Adalékok a tantervkészítők számára”

Pál Hamar¹, István Soós², Béla Derzsy¹

¹ Semmelweis University, Faculty of Physical Education and Sport Sciences (TF),
Gymnastics Department, Budapest

² University of Sunderland, School of Health, Natural and Social Sciences, Sports
and Leisure Academic Area, United Kingdom

Abstract

It has become necessary to reconsider certain paradigms in public education policy and education management since Hungary joined the European Union. The same is happening in curriculum development and in curriculum theory. Curriculum development experts (Endre Burka, Sándor Nagy and László Arday, etc.) had to frequently update curriculum in the last five decades. In this way the 1950s, 1960s and 1978 curriculum were established, and alternative curricula, the National Core Curriculum, frame curricula made.

After the 1990 free, democratic election, the diversity of curriculum resulted in an immense education management structure. Teachers, students, parents and school maintainers all got into difficult situations, when answering curriculum related questions. The curriculum developers have slightly lost their confidence as well. A question has arisen, how the practicing physical education teachers feel about the frequent changes, and what is their opinion of relevant curriculum development problems.

The aim of the current study was to answer the research question above in a cross-sectional study, in which we collected data by questionnaires. All the nineteen counties of Hungary and also the capital city, Budapest were included in our study. 1164 practicing PE teachers took part in our survey, all working in primary, or secondary school or in higher education.

Key-words: Public education, physical education, curriculum

Összefoglaló

Magyarország Európai Unió csatlakozása a közoktatás-politika és az oktatásirányítás terén is bizonyos paradigmák újragondolását tették szükségessé. Nincs ez másképpen a tantervkészítés, a tantervmélet területén sem. A testnevelési tanterveket készítő szakembereknek (Burka Endrének, Nagy Sándornak, Arday Lászlónak, stb.) az elmúlt félszáz évben gyakorta kellett aktualizálniuk a tanterveket. Így születtek meg az 1950-es és '60-as évek, majd az 1978-as év tantervei, készültek el az alternatív tantervek, a Nemzeti alaptanterv és a kerettantervek.

Az 1990-es szabad választásokat követően a tantervi pluralitás eredménye egy nehezen áttekinthető oktatásirányítási struktúra lett. Tantervi kérdések megválaszolásakor nehéz helyzetbe került tanár, diák, szülő, iskolafenntartó egyaránt. Némiképpen elbizonytalanodtak a tantervkészítők is. Kérdés, hogy ezt a változtatás-sorozat hogyan éltek, élük meg a gyakorló testnevelő tanárok. Milyen véleményt formálnak releváns tantervméleti problémákkal kapcsolatban.

A feltett kérdésekre a választ egy keresztmetszeti kérdőíves vizsgálat keretében kerestük. Vizsgálatunk kiterjedt Magyarország mind a tizenkilenc megyéjére és Budapestre egyaránt. A vizsgálatban részt vett 1164 személy kizárólag praktizáló általános iskolai, középiskolai vagy a felsőoktatásban dolgozó testnevelő tanár volt.

Kulcsszavak: közoktatás, testnevelés, tanterv

Introduction

It has become necessary to reconsider certain paradigms in public education policy and education management since Hungary joined the EU. The same is necessary in curriculum development and curriculum theory. Curriculum development experts (Endre Burka, Sándor Nagy and László Arday, etc.) had to frequently update

Table 1

DEMOGRAPHICS DATA OF PE TEACHERS IN THE STUDY (PER PERSON)

n = 1164				
Female 686		Male 478		
Age				
20-30 yrs 208	31-40 yrs 312	41-50 yrs 416	51-60 yrs 180	60+ yrs 48
Qualification of teachers				
Semmelweis University Budapest 584	University of Pécs 58	Teachers Training College Lower Secondary School 456	Teachers Training College Primary School 66	Not holding degrees 0
Place (settlement type) of teaching				
Budapest 358	County town 246	Town/city 466	Village 94	
School type of teaching				
Primary school 228	Lower secondary 352	Secondary grammar school 370	Vocational school 122	Higher education 92

Table 2

It was easier to teach from the 1978 edited and later modified curricula, than the curricula edited after the political transformation (1990).

n = 1164		Mean: 3.64	Standard deviation (SD): 1.12
AGE			
20-30 yrs	n = 208	3.47	1.14
31-40 yrs	n = 312	3.42	1.14
41-50 yrs	n = 416	3.79	1.07
51-60 yrs	n = 180	3.79	1.11
60+ yrs	n = 48	3.96	1.17
QUALIFICATION OF TEACHERS			
Semmelweis Univ.	n = 584	3.80	1.10
Univ. Pécs	n = 58	3.60	1.06
Lower secondary	n = 456	3.41	1.15
Primary	n = 66	3.86	0.91
PLACE (SETTLEMENT TYPE) OF TEACHING			
Budapest	n = 358	3.44	1.22
County town	n = 246	3.71	1.10
Town/city	n = 466	3.71	1.10
Village	n = 94	3.89	0.75
SCHOOL TYPE OF TEACHING			
Primary school	n=228	3.64	1.11
Lower secondary	n=352	3.73	1.12
Sec. grammar sch.	n = 370	3.52	1.10
Vocational school	n=122	3.72	1.18
Higher education	n = 92	3.67	1.17
Significant differences			
		Unrelated T-test	D-test
AGE			
All variables - 20-30 yrs	-		2.042 p < 0.05
All variables - 31-40 yrs	-		3.051 p < 0.01
All variables - 41-50 yrs	-		2.466 p < 0.05
20-30 yrs - 41-50 yrs	-		3.455 p < 0.001
20-30 yrs - 51-60 yrs	-		2.824 p < 0.01
20-30 yrs - 60+ yrs	2.689 p < 0.01		-
31-40 yrs - 41-50 yrs	-		4.496 p < 0.001
31-40 yrs - 51-60 yrs	-		3.520 p < 0.001
31-40 yrs - 60+ yrs	3.038 p < 0.01		-
QUALIFICATION OF TEACHERS			
All variables - Semm. Univ.	-		2.792 p < 0.01
All variables - Lower second.	-		3.624 p < 0.001
Semmelweis - Lower second.	-		5.468 p < 0.001
Lower second. - Primary	-		3.634 p < 0.001
PLACE (SETTLEMENT TYPE) OF TEACHING			
All variables - Budapest	-		2.832 p < 0.01
All variables - Village	-		2.991 p < 0.01
Budapest - County town	-		2.843 p < 0.01
Budapest - Town/city	-		3.369 p < 0.01
Budapest - Village	-		4.529 p < 0.001
SCHOOL TYPE OF TEACHING			
Lower second. - Sec. grammar	-		2.592 p < 0.05

curriculum in the last five decades. In this way the 1950s, 1960s and 1978 curriculum were established, and alternative curricula, the National Core Curriculum, frame curricula made.

After the 1990 free, democratic election, the diversity of curriculum resulted in an immense education management structure. Teachers, students, parents and school maintainers all got

into difficult situations, when answering curriculum related questions. The curriculum developers have slightly lost their confidence as well. A question has arisen, how the practicing physical education teachers feel about the series of frequent changes, and what is the opinion of the mass of PE teachers about these complicated problems.

Examining the changes in curriculum, which were made before and after the political regime had changed is not new, as well as looking at the curriculum regulation in the fields of education, thinking in subject areas, and content of subjects. Endre Ballér, Zoltán Báthory and Vilmos Vass dealt with these problems. The originality of our survey lies in studying a special population of educators, namely physical education teachers who answered our research questions.

The opinion of physical education teachers is an essential aspect in curriculum development during the decision making process. Nevertheless the professionalism is one factor only. In education it is a banality that in curriculum related pedagogical questions not only transformed professional aspects are put forward, but a lot other matters, for example the custom, the comfort, the fear of new or different, etc. The age of physical education teachers should also be added to the aspects mentioned above. Whose opinion should come first: the older more experienced teachers, or the energetic, future generation, the young teachers? Our view is that similarly to other areas of life, the golden mean is the best choice. Both types of opinion have to be considered. We are afraid that the age doesn't give enough bases to decide it. Taking into consideration the physical education teaching experience could give us a better view.

We are aware that a more complex approach could help to draw conclusions of deeper inheritance. A special questionnaire, which deals with problem of our topic, should be developed, which would help us to form an entire view of this current complex problem. Open and closed ended questions should be included in our questionnaire as well. However being familiar with the unwillingness of physical education teachers toward form and questionnaire filling, we had to assume that our results are only surface deep. Thus our research question indicates the distribution of the opinion in our sample.

Methodology

Participants

Respondents were selected from special groups of educators, practicing physical education teachers of primary, secondary schools and universities/colleges who took part exclusively in our cross-sectional survey. Our study comprised of all nineteen counties of Hungary as well as Budapest.

Our questionnaire has been sent to 400 educational institutions. 1164 questionnaires have been returned, which were usable in our data analysis. The first part of the scale investigated the gender, age, school degrees, place of living, and the school type where respondents work.

Table 1 shows the data of participants, the respondent physical education teachers (sample). Data reflects on the fact that the distribution of respondents corresponds to the distribution of the population. A few characteristics of data: more female colleagues filled out the questionnaire, which is not surprising, as we think the teaching profession is increasingly becoming a female preserve in Hungary. A sufficient number of new male physical education teachers shift from their profession to the coaching or sport management industry. It could be said welcoming that in our survey we haven't met with any unqualified physical education teachers. A number of colleagues, teaching in Budapest and other parts of the country as well as on different levels of education took part in our survey.

Instruments

Data gathering was taken place in semester two of the academic year 2001-2002. Thus the evaluation of the 2003 National Core Curriculum is not included in our survey. Data was collected by questionnaire, which was anonymous in that respondents did not have to give their names to the investigator.

Our five questions (see *appendix*) relating to curriculum development issues were distributed randomly in a 40-item scale. The polarized highlighted five questions were only one component of the survey. Physical education teachers could give their opinion on a five-point Likert scale.

Data analysis

After entering the data, f-test, t-test and d-test were employed in order to analyse the answers, which were given by the 5-point scale.

A note to our precise interpretation to tables 2-6, that the values above the mean scores meant higher acceptance, the values below the mean scores meant rejection or disagreement with the statements. An example in table 2, the 3.64 value meant acceptance.

Matching the above mentioned tables (e.g. Semmelweis University against the University of Pécs, Budapest against the county town, or

secondary grammar school against higher education, etc.) seems to be illogical at first sight. In explanation, it should be mentioned, that during the computer analysis all groups were matched with each other, but in our only those pairs were displayed, which showed significant difference. Mean scores and standard deviations provided information to our findings.

Results

Table 2 shows the answers of the first question. Participants gave an agree answer for the question, which is shown by the 3.64 summarized mean score. The interesting characteristics of the significant differences, that the older age group, age 41-50, 51-60 and especially the over 60s prefer, (which is confirmed statistically), the curriculum

introduced a quarter century ago, in contrast with the 31-40 age group. In this case the opinion of the 20-30 age group is not competent, as they, according to their age, have worked little with the curriculum, which was edited before the political transformation (before 1990). Examining our statement based on the school qualifications we experienced, that teachers who are qualified in teaching primary school were the most agree, and those who are qualified for teaching in the lower secondary school (holding teachers training college degree) (upper primary in Hungary) are the most disagree. The graduated teachers at the Semmelweis University Faculty of Physical Education and Sport Sciences were strongly in agreement as well. The answers of teachers working in Budapest and villages differ significant-

Table 3

In my opinion, the control of the frame curriculum, which was edited after the National Core Curriculum, was necessary.

n = 1164		Mean: 3.38	SD: 1.17
AGE			
20-30 yr	n = 208	3.34	1.16
31-40 yrs	n = 312	3.36	1.06
41-50 yrs	n = 416	3.37	1.22
51-60 yrs	n = 180	3.47	1.31
60+ yrs	n = 48	3.42	0.87
QUALIFICATION OF TEACHERS			
Semmelweis Univ.	n = 584	3.42	1.22
Univ. of Pécs	n = 58	3.38	1.12
Lower secondary	n = 456	3.35	1.10
Primary	n = 66	3.21	1.23
PLACE (SETTLEMENT TYPE) OF TEACHING			
Budapest	n = 358	3.39	1.20
County town	n = 246	3.45	1.06
Town/city	n = 466	3.33	1.16
Village	n = 94	3.36	1.37
SCHOOL TYPE OF TEACHING			
Primary school	n = 228	3.42	1.14
Lower secondary	n = 352	3.23	1.19
Sec. grammar sch.	n = 370	3.46	1.16
Vocational school	n = 122	3.23	1.11
Higher education	n = 92	3.70	1.16

Significant differences

	Unrelated T-test	D-test
AGE		
No significant difference was found.		
QUALIFICATION OF TEACHERS		
No significant difference was found.		
PLACE (SETTLEMENT TYPE) OF TEACHING		
No significant difference was found.		
SCHOOL TYPE OF TEACHING		
All variables - Lower sec. sch.	-	2.090 p < 0.05
All variables - Higher educ.	2.509 p < 0.05	-
Lower second. - Sec. grammar	-	2.709 p < 0.01
Lower second. - Higher educ.	3.374 p < 0.001	-
Sec. Grammar - Vocational sch.	-	2.004 p < 0.05
Vocational sch. - Higher educ.	2.975 p < 0.01	-

Table 4

The structure of the education areas system in the National Core Curriculum is better than the consideration of subject areas.

n = 1164		Mean: 2.42	SD: 1.11
AGE			
20-30 yrs	n = 208	2.41	1.06
31-40 yrs	n = 312	2.51	1.09
41-50 yrs	n = 416	2.42	1.13
51-60 yrs	n = 180	2.36	1.10
60+ yrs	n = 48	2.08	1.20
QUALIFICATION OF TEACHERS			
Semmelweis Univ.	n = 584	2.36	1.13
Univ. of Pécs	n = 58	2.41	0.97
Lower secondary	n = 456	2.48	1.09
Primary	n = 66	2.52	1.14
PLACE (SETTLEMENT TYPE) OF TEACHING			
Budapest	n = 358	2.49	1.14
County town	n = 246	2.52	1.06
Town/city	n = 466	2.42	1.11
Village	n = 94	1.89	0.91
SCHOOL TYPE OF TEACHING			
Primary school	n = 228	2.43	1.11
Lower secondary	n = 352	2.26	1.09
Sec. grammar sch	n = 370	2.54	1.07
Vocational school	n = 122	2.31	1.24
Higher education	n = 92	2.70	1.05
Significant differences			
		Unrelated T-test	D-test
AGE			
All variables - 60+ yrs		2.055 p < 0.05	-
31-40 yrs - 60+ yrs		2.481 p < 0.05	-
QUALIFICATION OF TEACHERS			
No significant difference was found			
PLACE (SETTLEMENT TYPE) OF TEACHING			
All variables - Village		-	5.296 p < 0.001
Budapest - Village		-	5.318 p < 0.001
County town - Village		-	5.413 p < 0.001
Town/city - Village		-	4.921 p < 0.001
SCHOOL TYPE OF TEACHING			
All variables - Lower sec. sch.		-	2.463 p < 0.05
All variables - Higher educat.		2.316 p < 0.05	-
Lower sec. sch. - Secondary grammar school		-	3.484 p < 0.001
Lower second. - Higher educat.		3.483 p < 0.001	-
Vocational sch. - Higher educ.		-	2.455 p < 0.05

ly higher in the first questions according to the investigation based on the types of settlement. Inhabitants of villages expressed agreement towards the first statement. It also makes interesting the opinion of physical education teachers based on the type of school in which they are working. The first statement is agreed by almost everyone. Significant difference was found only between the group of lower secondary school and secondary grammar school.

The judgement of the second statement (see table 3) reflects undecided, which can be seen by the 3.38 mean score. However the finding is slightly controversial, but the different age groups are confident in their undecided.

This is shown by the insignificant difference. Regarding the question, with respect to the school qualification, the answers were identical with the age groups, namely confident undecided. There is no significant difference in the question of subject "place (settlement type) of teaching". Difference can be found in the judgement of the "school type of teaching" statement. Teachers who are working in higher education are in agreement, but lower secondary (upper primary in Hungary) school and vocational school teachers are different (or hesitant).

The reaction of physical education teachers to the third question (see table 4) is one of disagreement according to

the 2.42 mean score. The oldest age group showed the strongest disagreement. In the question "qualification of teachers" no significant difference was found, neither compared with the summarized average, or between each groups. The most disagreement with the third question was from those physical education teachers, who are working in villages. Notably, teachers who are working in small settlements gave such answer, which are significantly different from any other groups. Judging the question two poles appeared among physical education teachers, one extreme in higher education, the other one in lower secondary schools and vocational schools.

Examining the problem of teaching material selection (see table 5), we obtained the result, that it is not enough if the curriculum contains the teaching materials only, according to the physical education teachers questioned. However the answers are uncertain, which is showed by the 2.57 mean score. The younger age group is more willing to accept the statement according to the mean scores and significant differences in the age categories. The given answers for the fourth question are interesting, because the most disagree group is the with primary school teacher's qualification (teachers training college degree). The most disagreement with the fourth question was also from those physical education teachers, who are working in villages. With respect to the statement, again the opinion of colleagues teaching in higher education and vocational school differed the most from the average. Judging the question, the teachers in the vocational schools are hesitant, in higher education teachers disagree.

The fifth statement (see table 6) was disagreed at all, by the physical education teachers, which is shown by the 2.42 mean score. Significant difference was not found, which a proof of that fact is. No significant answers were given for the "qualification of teachers" question, answers of disagree were given by all groups. Physical education teachers, who are working in Budapest, expressed the most disagreement of the fifth statement. By this question we were not surprised anymore at seeing the two extremes by comparison in the two above mentioned school types. Yet it is thought-provoking, that a significant difference was also found between the secondary grammar school and the vocational school.

Discussion and conclusions

Summarizing our study the following conclusions (or findings) can be drawn from the five questions:

1. The physical education teachers agree that statement, which says the 1978 introduced and modified curriculum is more suitable for teaching purposes, than the curriculum after the political transformation (in 1990).

2. The physical education teachers are undecided, whether curriculum control after the National Core Curriculum was necessary.

3. The physical education teachers disagree that the system of education areas in the National Core Curriculum is better, than considering subject areas.

4. The majority of respondents agree that it is not enough if the curriculum contains the teaching materials only.

5. The physical education teachers would not prepare curriculum without identifying alternatives.

The explanation of the spectrum of the given answers by physical education teachers lies behind the social-political changes in connection with the changes in public and higher education, which started fifteen years ago. At the same time it is easily conceivable, that such a great variety of opinion is hardly ever enforceable in one, or in a few curricula. The key to the solution could be in thinking further on a double pole (central and local) curriculum control.

After the discussion summary of the results, our final conclusions are as follows, without the requirement of fullness:

- Examining the age groups, we experienced, that in particular cases the older age groups represent a different view-point, to the younger colleagues. The example for that was the analysis of the first, third, and fourth statements. The answer can be found not in the ageing process, but the previously mentioned social, political, economical changes, and the changes in public and higher education, etc.

- Our experimental results suggest, that it would be expedient to place the physical education teachers training on a comprehensive view (or united stand). It should not be a discrepancy in curriculum theory questions according to whether someone graduated at the Semmelweis University Faculty of Physical Education and Sport Sciences, or at another university or college.

- Feedback received from physical education teachers show, that differences could be experience based on the place of teaching practice (or type of settlement), if someone is teaching in Budapest or a village, or based on the school type, if someone is teaching in a primary school, vocational school, or in higher education. The curriculum developers have to pay attention to those specialities as well. Results generally show, that in bigger settlement, like

Budapest and county towns, the teacher colleagues standpoint is different from that of those who are working in smaller settlements, town and villages. Conforming our opinion, we recall an example yet: even a difference can be found among teachers in the two types of secondary schools, when those physical education teachers express their opinion of the fifth question, are teaching in secondary grammar school or in vocational school.

Table 5

It is enough if the curriculum contains the teaching material only.

n = 1164		Mean: 2.57	SD: 1.30
AGE			
20-30 yrs	n = 208	2.70	1.34
31-40 yrs	n = 312	2.72	1.30
41-50 yrs	n = 416	2.46	1.27
51-60 yrs	n = 180	2.52	1.34
60+ yrs	n = 48	2.31	1.13
QUALIFICATION OF TEACHERS			
Semmelweis Univ.	n = 584	2.49	1.28
Univ. of Pécs	n = 58	2.91	1.47
Lower secondary	n = 456	2.68	1.29
Primary	n = 66	2.30	1.28
PLACE (SETTLEMENT TYPE) OF TEACHING			
Budapest	n = 358	2.39	1.34
County town	n = 246	2.76	1.35
Town/city	n = 466	2.70	1.29
Village	n = 94	2.19	0.77
SCHOOL TYPE OF TEACHING			
Primary school	n = 228	2.45	1.27
Lower secondary	n = 352	2.59	1.27
Sec. grammar sch.	n = 370	2.61	1.32
Vocational school	n = 122	2.89	1.44
Higher education	n = 92	2.26	1.10

Significant differences

	Unrelated T-test	D-test
AGE		
20-30 yrs - 41-50 yrs	-	2.154 p < 0.05
31-40 yrs - 41-50 yrs	-	2.743 p < 0.01
31-40 yrs - 60+ yrs	2.058 p < 0.05	-
QUALIFICATION OF TEACHERS		
Semm. Univ. - Univ. of Pécs	2.385 p < 0.05	-
Semm. Univ. - Lower second.	-	2.436 p < 0.05
Univ. of Pécs - Primary	2.480 p < 0.05	-
Lower secondary - Primary	2.239 p < 0.05	-
PLACE (SETTLEMENT TYPE) OF TEACHING		
All variables - Budapest	-	2.268 p < 0.05
All variables - Village	-	4.360 p < 0.001
Budapest - County town	-	3.264 p < 0.01
Budapest - Town/city	-	3.276 p < 0.01
County town - Village	-	4.824 p < 0.001
Town/city - Village	-	5.085 p < 0.001
SCHOOL TYPE OF TEACHING		
All variables - Vocational school	-	2.286 p < 0.05
All variables - Higher education	-	2.594 p < 0.05
Primary sch. - Vocational sch.	-	2.814 p < 0.01
Lower second. - Vocational sch.	-	1.999 p < 0.05
Lower second. - Higher educa.	-	2.482 p < 0.05
Sec. grammar - Higher educa.	-	2.621 p < 0.01
Vocational sch. - Higher educa.	-	3.593 p < 0.001

Table 6
Curriculum could be prepared without the establishment of alternatives as well.

n = 1164		Mean: 2.42	SD: 1.15
AGE			
20-30 yrs	n = 208	2.49	1.17
31-40 yrs	n = 312	2.41	1.12
41-50 yr	n = 416	2.43	1.12
51-60 yrs	n = 180	2.34	1.24
60+ yrs	n = 48	2.40	1.16
QUALIFICATION OF TEACHERS			
Semmelweis Univ.	n = 584	2.39	1.18
Univ. of Pécs	n = 58	2.52	1.13
Lower secondary	n = 456	2.43	1.15
Primary	n = 66	2.48	0.92
PLACE (SETTLEMENT TYPE) OF TEACHING			
Budapest	n = 358	2.20	1.08
County town	n = 246	2.27	1.10
Town/city	n = 466	2.67	1.20
Village	n = 94	2.43	1.09
SCHOOL TYPE OF TEACHING			
Primary school	n = 228	2.36	1.11
Lower secondary	n = 352	2.53	1.16
Sec. grammar sch	n = 370	2.32	1.12
Vocational school	n = 122	2.67	1.33
Higher education	n = 92	2.17	0.97
Significant differences			
		Unrelated T-test	D-test
AGE			
No significant difference was found.			
QUALIFICATION OF TEACHERS			
No significant difference was found.			
PLACE (SETTLEMENT TYPE) OF TEACHING			
All variables - Budapest	-	3.299	p < 0.01
All variables - Town/city	-	3.787	p < 0.001
Budapest - Town/city	-	5.839	p < 0.001
County town - Town/city	-	4.439	p < 0.001
SCHOOL TYPE OF TEACHING			
All variables - Vocational sch.	-	2.019	p < 0.05
All variables - Higher educa.	-	2.306	p < 0.05
Primary sch. - Vocational sch.	-	2.211	p < 0.05
Lower sec. sch. - Sec. grammar school	-	2.468	p < 0.05
Lower sec. sch. - Higher educa.	-	3.041	p < 0.01
Sec. grammar school - Vocational school	-	2.597	p < 0.05
Vocational sch. - Higher educa.	-	3.168	p < 0.01

In conclusion, we do not undertake a great risk, if we state, that our research findings should be taken into account in the next few years of the curriculum development process. The establishment above is true, not just for the problem described before, but for all element of teaching-learning process.

References

Ballér, E. (1981): Tantervelmélet és tantervi reform. /Reform of curriculum theory and curriculum./ *Tankönyvkiadó*, Budapest. 113.

Ballér, E. (1996): Tantervelméletek Magyarországon a XIX-XX. században. A tantervelmélet forrásai, 17. kötet. /Curriculum theories in Hungary in the 19-20th centuries. Sources of curriculum theory, volume 17./ *Országos Közoktatási Intézet*, Budapest. 224.

Báthory, Z. (1992): Tanulók, iskolák - különbségek. Egy differenciális tanításmélet vázlata. /Students, schools - differences. Sketch of a differentiating teaching theory./ *Tankönyvkiadó*, Budapest. 280.

Hamar, P., Leibinger, E., Derzsy, B. (2003): A testnevelés tananyag-kiválasztás problematikája a testnevelők szemszögéből. /The problems of the syllabus - selection from the physical education teachers' point of view./ *Magyar Sporttudományi Szemle*, volume 2, 34-40.

Hamar, P., Soós, I. (2004): A magyar közoktatás testnevelési óraszámjai történeti és európai nézőpontból. /The weekly number of PE classes from a historical and an European perspective./ *Új Pedagógiai Szemle*, volume 11, 59-68.

Vass, V. (1999): Bácski kérem, hol lehet itt focizni? /Mr Man, where can we play football?/ *Új Pedagógiai Szemle*, volume 10, 44-51.

Correspondence: Dr. Pál Hamar
E-mail: hamar@mail.hupe.hu

Appendix

Coding: If you circle number five (5), it means you strongly agree, number four (4) you agree, number three (3) undecided, number two (2) disagree, number one (1) strongly disagree.

1. It was easier to teach from the 1978 edited and later modified curricula, than the curricula edited after the political transformation (1990).	5	4	3	2	1
2. In my opinion, the control of the frame curriculum, which was edited after the National Core Curriculum, was necessary.	5	4	3	2	1
3. The structure of the education areas system in the National Core Curriculum is better than the consideration of subject areas.	5	4	3	2	1
4. It is enough if the curriculum contains the teaching material only.	5	4	3	2	1
5. Curriculum could be prepared without the establishment of alternatives as well.	5	4	3	2	1

Magyar labdarúgó játékvezetők elméleti felkészültségének vizsgálata

The examination of theoretical preparedness of Hungarian football referees

Bartha Csaba* - Puhl Sándor** - Hamar Pál*

Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar (TF)
Magyar Labdarúgó Szövetség*

Összefoglaló

Sportjátékokkal foglalkozó szakemberek körében evidenciának számít, hogy egy sportág fejlődésében releváns szerepet kap a játékvezetés minősége. Igaz ez a megállapítás a labdarúgásra is, hiszen a korszerű labdarúgás, korszerű játékvezetést igényel. A sportág által támasztott magas szintű követelményeknek azonban csak minden tekintetben – elméletileg, fizikailag, pszichésen, stb. - felkészült játékvezetők tehetnek eleget.

A vizsgálatunk célja, hogy a Magyarországon tevékenykedő FIFA, országos és megyei keretbe tartozó játékvezetők tudásszintjét több aspektusból összehasonlítsuk. E tanulmány a játékvezetők elméleti felkészültségének vizsgálati eredményeit ismerteti.

A vizsgálatban résztvevő személyekkel egy huszonöt nyílt kérdésből álló tesztlapot töltöttünk ki, melynek mindegyike megfelelt az elsődleges tesztkritériumoknak. A vizsgálatban körülbe-

lül 1400 labdarúgó játékvezető vett részt, ami a teljes hazai populáció 80%-át jelenti. Az adatfeldolgozást nemparaméteres, egyszempontos varianciaanalízis statisztikai eljárással végeztük (Statistica for Windows, Stat Soft Inc.).

Kulcsszavak: labdarúgás, játékvezetés, szabályismeret

Abstract

Within those professionals who are dealing with sport games it is essential to state that referees' quality has an important role in the development of a sport. This is true for soccer as well, because modern soccer requires modern referee. Only all-round, well-prepared referees can meet the high requirements of a certain sport.

The aim of our research was to compare the theoretical preparedness of the Hungarian FIFA referees with Hungarian national and county referees. We suppose that FIFA and national

soccer referees have higher level of theoretical preparedness than Hungarian county referees.

The persons who were participated in the investigation had to fill out a questionnaire that contained 25 opened questions. 80% of the total soccer referees were taken part in the investigation that was equal to the test criterias with 1400 members.

Data were measured by one-way variance analysis. (Statistics for Windows 4.5, Stat-Soft Inc.)

Keyword: soccer, soccer referee, theoretical knowledge

Bevezetés

A labdarúgás a világ legnépszerűbb és a legtöbb játékost foglalkoztató sportága, így talán a labdarúgó játékvezetők is a legismertebbek a sportjátékok sípmesterei közül. Nélkülük nemcsak a játék menete elképzelhetetlen, de a játékszabályok is tiltják a „hiányukat”. Ahhoz viszont, hogy valóban segítői és ne hátráltatói legyenek a labdarúgó mérkőzésnek, minden tekintetben eleget kell tenniük a kor kihívásainak. Így, többek között, elengedhetetlenül szükséges a kondicionális képességek optimális szintje, a játékszabályok magas szintű ismerete, a pszichés felkészültség, a motiváltság, a konfliktuskezelési képesség és a megfelelő kommunikáció.

Tanulmányunkban a Magyarországon tevékenykedő játékvezetők elméleti felkészültségének vizsgálati ered-

Csoport	Vizsgálati személyek száma	Rangszámok összege
1. FIFA	8	9566,0
2. Országos	59	68052,0
3. NB III.	116	91606,5
4. Megye I.	273	183117,0
5. Megye II.	306	161934,5
6. Megye III.	443	212339,0

	1. FIFA R:1195,8	2. Országos R:1153,4	3. NB III. R:789,71	4. Megye I. R:670,76	5. Megye II. R:529,20	6. Megye III. R:479,32
1. FIFA		1,000000	0,021198	0,000390	0,000001	0,000001
2. Országos	1,000000		0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
3. NB III.	0,021198	0,000000		0,030621	0,000000	0,000000
4. Megye I.	0,000390	0,000000	0,030621		0,000015	0,000015
5. Megye II.	0,000001	0,000000	0,000000	0,000015		0,807497
6. Megye III.	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,807497	

1. táblázat

Férfi labdarúgó játékvezetők elméleti teszteredményeinek összehasonlító elemzése

Csoport	Vizsgálati személyek száma	Rangszámok összege
1. FIFA	6	277,5
2. Országos	21	959,0
3. Megyei	33	593,5
1. FIFA R:46,250 2. Országos R:45,667 3. Megyei R:17,985		
1. FIFA	1,000000	0,000797
2. Országos	1,000000	0,000000
3. Megyei	0,000797	0,000000

2. táblázat
Női labdarúgó játékosok elméleti teszteredményeinek összehasonlító elemzése

Csoport	Vizsgálati személyek száma	Rangszámok összege
1. FIFA	10	1057,5
2. Országos	53	5300,5
3. Megyei	71	2687,0
1. FIFA R:105,75 2. Országos R:100,01 3. Megyei R:37,845		
1. FIFA	1,000000	0,000001
2. Országos	1,000000	0,000000
3. Megyei	0,000001	0,000000

3. táblázat
Férfi labdarúgó játékosok elméleti teszteredményeinek összehasonlító elemzése

ményeit tárgyaljuk. Itt nem csak arra voltunk kíváncsiak, hogy a játékosok mennyire ismerik a játékszabályokat, hanem arra is, hogy miként alkalmaznák azokat mérkőzéshelyzetekben.

Mind a nemzetközi, mind pedig a honi labdarúgó játékosok félévente kötelezően előírt szabályismeretet felmérő teszten vesznek részt. Ily módon a labdarúgó szövetségek rendkívül sok adattal rendelkeznek, ennek ellenére mégsem készült semmilyen felmérés, összefoglaló elemzés ebben a témában. Ezért is találtuk fontosnak, hogy e vizsgálatot elkészítsük, ez által világítva rá az esetleges problémákra, hiányosságokra.

Ma Magyarországon - a nemzetközi labdarúgó gyakorlatot követve - különböző szintű játékoskereteket állít fel a szövetség. A legmagasabb szint a nemzetközi (FIFA), a legalacsonyabb pedig a megyei III. osztályú minősítés. Külön keretben dolgoznak a játékosok és külön keretben a játékosok asszisztensek, de meghatározott esetekben az „átjárhatóság” lehetséges.

Az alábbiakban felsoroljuk a Magyarországon jelenleg érvényben lévő játékoskereteket és játékosok asszisztensi kategóriákat, illetve a női játékosok minősítési osztályait.

Játékosok:

- *FIFA* – az ebbe a kategóriába tartozók nemzetközi mérkőzéseket vezethetnek;

- *Országos* – NB I-es, NB I/B-s és NB II-es mérkőzéseken működhetnek;

- *NB III.* – a megyei szövetségekhez tartozó játékosok, de NB III-as mérkőzéseket is vezethetnek;

- *Megye I., megye II., megye III.* – a minősítési osztálynak megfelelő játékosokra jogosultak.

Női játékosok:

- *FIFA* – az ebbe a kategóriába tartozók nemzetközi mérkőzéseket vezethetnek;

- *Országos* – az ebbe a kategóriába tartozók női, valamint férfi NB I/B-s és NB II-es mérkőzéseket vezethetnek;

- *Megyei* – a minősítési osztálynak megfelelő férfi mérkőzések játékosokra jogosultak.

Játékosok asszisztensek:

- *FIFA* – az ebbe a kategóriába tartozók nemzetközi mérkőzéseken szerepelhetnek;

- *Országos* – NB I-es, NB I/B-s és NB II-es mérkőzéseken működhetnek;

- *Megyei* – NB III-as, illetve megyei mérkőzéseken tevékenykedhetnek.

A vizsgálat célja

Vizsgálati célunk, összehasonlítani a Magyarországon különböző minősítési osztályokban tevékenykedő férfi, illetve női játékosok, valamint játékosok asszisztensek - a játékosok szempontjából meghatározó - elméleti tudásának szintjét. A vizsgálatokat egyrészt azért végeztük el, hogy átfogó képet kapjunk a különböző szinten működő honi játékosok szabályismereti felkészültségéről, másrészt,

adatokat gyűjtünk egy későbbi - az európai országok elit játékoskeretével történő - összehasonlító elemzéshez.

Hipotézis

Feltételezzük, hogy a FIFA és az országos keretbe tartozó játékosok és játékosok asszisztensek magasabb szintű szabályismerettel rendelkeznek, mint az NB III-as és a megyei keret játékosai, asszisztensei.

Módszer

Vizsgálati személyek

Vizsgálatunkban a Magyarországon működő FIFA, országos és megyei keret játékosait mértük fel (N=1399). Ez a szám a teljes hazai populáció 80 %-ának felel meg. Ebből a mintából FIFA játékosok 8 fő, országos keretbe tartozó 59, NB III-as 116, megyei I. osztályú 273, megyei II. osztályú 306, megyei III. osztályú pedig 443 fő. A FIFA női keret tagja 6 fő, míg az országos női keret 21, a megyei női keret 33 tagból áll. A FIFA játékosok asszisztensek száma 10 fő, az országos játékosok asszisztenseké 53, a megyei játékosok asszisztenseké pedig 71 fő.

A felméréseket 2004. nyarán, az MLSZ és a megyei labdarúgó szövetségek közreműködésével végeztük el.

Az adatgyűjtés módszere, adatfeldolgozás

A felméréshez kérdőív módszert alkalmaztunk. A kérdőív 25 nyílt kérdésből állt, amelyből minden kérdés megfelelt az elsődleges tesztkritériumoknak. A felkészültség diagnosztizálására azért ezt a módszert választottuk, mert a labdarúgó játékosokat mind nemzetközi, mind pedig hazai szinten ezzel a módszerrel ellenőrzik. [3, 4, 5]

Az adatok feldolgozása nemparaméteres, egyszempontos varianciaanalízis (Kruskal Wallis) statisztikai eljárással történt (Statistica for Windows 4.5, Stat-Soft Inc.).

Az eredmények ismertetése

Az 1. táblázatban a magyar férfi labdarúgó játékosok elméleti teszteredményeinek összehasonlító elemzését mutatjuk be.

A táblázatból egyértelműen kitűnik, hogy csak a FIFA és az országos, valamint a megyei II. és megyei III. játékosok között nem találtunk szignifikáns különbséget. Az összes többi csoport összehasonlításánál igen erősen szignifikáns eredményt tapasztaltunk. Sajná-

latos, hogy az NB III-as játékezők – akikre az országos keret is számít – eredményességben nem tudták megközelíteni a magasabb minősítési osztályban vezető kollégáikat. A megyei játékezők elméleti felkészültsége még az NB III-asokkal szemben is igen erősen szignifikáns eltérést mutatott.

A 2. táblázatban a magyar női labdarúgó játékezők elméleti teszteredményeinek összehasonlító elemzését mutatjuk be.

A nemzetközi és az országos keretbe tartozó hölgyek szabályismereti felkészültsége között nem tapasztaltunk szignifikáns különbséget, viszont a két csoport eredményei a megyei minősítésű kolléganőkkel szemben igen erősen szignifikáns eltérést mutatott.

A 3. táblázatban a magyar férfi labdarúgó játékező asszisztensek elméleti teszteredményeinek összehasonlító elemzését mutatjuk be.

A FIFA és az országos keretbe tartozó asszisztensek elméleti tudása között nem diagnosztizáltunk szignifikáns különbséget, de a megyei szintű asszisztensek eredményei az előző két csoporttal szemben igen erősen szignifikáns eltérést mutattak.

Összegzés, ajánlás

A vizsgálat elején megfogalmazott hipotézisünk egyértelműen beigazoló-

dott, hiszen mind a férfi, mind pedig a női játékezőknél, illetve játékező asszisztenseknél igen erősen szignifikáns különbséget találtunk a magasabb minősítésű osztályúak javára.

Sajnos nem ez a felmérés az első - a kondicionális képességek vizsgálatánál már beigazolódtott [1] - ahol egyértelművé válik, hogy a magasabban kvalifikáltak sokkal jobban megfelelnek a játékezőkkel szemben támasztott követelményeknek, mint az alacsonyabban rangsoroltak. Sokan azt mondhatják, hogy ez így is van rendjén, és tulajdonképpen ezért is te-

vékenykednek magasabb minősítésű osztályokban, de ezt az állítást nem fogadhatjuk el. Főleg nem fogadhatják el azok a játékezők, akik feljebb szeretnének lépni a ranglétrán.

Tanulmányunkat Pierluigi Collina – akit ötször választották a világ legjobb játékezőjévé – szavaival zárjuk. Gondolatai minden játékező számára példaértékűek.

„A jó játékezés alapja a felkészülés. Egy mérkőzés lehető legjobb vezetéséhez tisztában kell lenni a feladattal. Mindez odaadást, munkát, fegyelmet követel! Semmit nem szabad a véletlenre bízni!” [2]

Irodalom

1. Bartha Cs. – Puhl S. – Hamar P. (2004): Labdarúgó játékezők kondicionális képességeinek összehasonlító vizsgálata. IV. Országos Neveléstudományi Konferencia. MTA. Budapest. Poszterelőadás.

2. Collina P. (2004): Az én pályám. Park Könyvkiadó. 37. p.

3. Győri L. – Hegyi P. (2001): A labdarúgás játékszabályai. Oktatási segédanyag. MLSZ. 125 p.

4. Hornyák L. (2002): A labdarúgás játékszabályai. Hot Five Kiadó. 582 p.

5. www.fifa.com /Játékezői tesztkérdések. (2000)

HIRDESSZEN A MAGYAR SPORTTUDOMÁNYI SZEMLÉBEN

KEDVES ÜGYFELÜNKI

A Magyar Sporttudományi Szemle a Magyar Sporttudományi Társaság évente négy alkalommal megjelenő sportszakmai és tudományos folyóirata. (Formátuma A/4, példányszáma 700.) Eljut valamennyi magyar egyetem és főiskola testnevelési tanészékére, az összes (közel 100) országos sportági szakszövetség szakembereihez, az olimpiai felkészítést végző edzőkhöz, az olimpiai mozgalom szakértőihöz, a megyei és megyei jogú városok sportszakigazgatási szervezeteihez, sporttudományi társaságokhoz, szövetségekhez, intézetekhez, testnevelő tanárokhoz, sportorvosokhoz, az egyes sportági és sportszakmai folyóiratok szerkesztőségéhez. Ezért úgy véljük, kölcsönös előnyökkel járna, ha lapunkban hirdetne, reklámozna.

A HIRDETÉS, REKLÁMOZÁS FELTÉTELEI

1. Hátsó, külső és első belső teljes borítólapon színes anyag egyszeri megjelentetése	80.000,- Ft
2. Hátsó, külső és belső, valamint első belső teljes borítólapon fekete-fehér anyag egyszeri megjelentetése	50.000,- Ft
3. A lap közepén befűzve:	
4 oldalas színes anyag egyszeri megjelentetése	120.000,- Ft
4 oldalas fekete-fehér anyag elütő színű papíron	80.000,- Ft
4. Egyoldalmi fekete-fehér anyag, a lapban a műszaki szerkesztő által meghatározott helyen elhelyezve egyszeri megjelenéssel	30.000,- Ft
5. Egyoldalmi A/4-es méretű szórólap egyszeri elhelyezése, terjesztése a folyóirattal	20.000,- Ft
6. Az egy oldalnál kisebb terjedelmű hirdetések, reklámok költsége, terjedelmükkel arányos.	
7. Folyamatos, legalább négy alkalomra történő lekötés esetén árainkból 20% engedményt adunk.	
- Egyéb feltételek külön megállapodás szerint.

A fenti árak ÁFA-t nem tartalmaznak

A HIRDETÉSEK, REKLÁMANYAGOK KÉZIRATAI

A hirdetések szövegeit, grafikáit, fényképeit az igényelt hirdetési terület méretének és a lap tükrének megfelelő méretben és elhelyezéssel kérjük megküldeni a szerkesztőség címére: Magyar Sporttudományi Szemle szerkesztősége, 1146 Budapest, Istvánmezei út 1-3. Tel/fax: 460-6980. A megrendelések teljesítését követően számlát küldünk. Megkeresésüket várjuk és előre is köszönjük. A szerkesztőség: Magyar Sporttudományi Társaság (MSTT), 1146 Budapest, Istvánmezei út 1-3. Számlaszám: 11705008-20450407. Tel/fax.: 460-6980, E-mail: nora.bendiner@helka.iif.hu

Üzleti elemek a sportban: professzionális labdarúgó társaságok szponzorációs stratégiája

*Business elements in sport:
sponsorship strategy of professional Hungarian soccer clubs*

A10

Mottó:

„Jól dönteni nehéz – a valóság ismerete nélkül lehetetlen”.

(Philip Kotler)

Berkes Péter – Nyerges Mihály¹ Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar (TF)² Sportmenedzsment Tanszék, Budapest

Összefoglaló

A XX. század végére a sport olyan önálló iparágá vált, amely a nemzetgazdaságoknak nem csekély hányadát képezi. Ha a sportipar gazdasági kapcsolatát vizsgáljuk, tisztában kell lennünk azzal, hogy egy többtényezős rendszerrel állunk szemben. Sportközgazdasági aspektusból a kínálati oldalon a sporttevékenység előállítói, még a keresleti oldalon a médiaipar, a vállalati szféra (szponzorok), és természetesen a közönség komplexumáról, mint fogyasztói csoportokról kell beszélnünk. E tanulmány elsődleges célja, hogy bemutassa a magyarországi professzionális labdarúgó-társaságok szponzorációs stratégiájának tervezését. A sport szponzoráció egy érték-közvetítést feltételez a szponzorált és a szponzor között. A rendszerváltás és az egyre csökkenő sportbeli állami szerepvállalás következtében, hazánkban is jellemzővé vált a sportszervezetek szponzorálása, támogatva ezzel a szervezeti céljukat és fennmaradásukat.

Kulcsszavak: professzionális labdarúgás, szponzorálás, társadalmi-üzleti hasznosság

Abstract

At the end of the XX. century, the sport has become an industry of its own, that allocates a great part of the national economies. Examining the economic relationships of the sport industry we should focus a multi-segment system. In sport economy relationship, there are sport organizations who serve and there are consume-groups, such as media, sponsors, spectators. The primary purpose of this study is to gain a deeper understanding regarding the strategical elements of sponsorship of

the professional Hungarian soccer clubs. Sport sponsorship represents a value exchange relationship between sponsored sport property and corporation sponsor. In Hungary, after the changing of the political system, there is increased pressure to seek out corporate sponsorship support to ensure ongoing organizational viability and survival.

Key-words: professional soccer, sponsorship, social-business gain

A témaválasztás indoklása

Huszonkét ember, egy labda, három bíró, sok sör. Ez a labdarúgás egy szurkoló szerint. Valóban csak ennyi lenne? Nem, ennél jóval többről van szó. Ma a labdarúgást a világ 204 országában kb. 200 millióan játsszák, így a Földön hozzávetőlegesen 1,5 milliárd embert érint a futball. Az adatok figyelembevételével egyértelmű, hogy a labdajáték a világ egyik legnépszerűbb sportja. Nem meglepő tehát, hogy az utóbbi évtizedekben a dinamikus fejlődő szórakoztató ipar részeként a futball is bombaüzletté vált. Egyelőre azonban inkább csak a tőlünk nyugatabbra található, fejlettebb sportpiaci kultúrával rendelkező demokráciák esetében.

Csupán egyetlen siker létezik: a **GYŐZELEM!** Igaz ez a sportpiaci kínálati oldalán lévő – a sporttevékenységet, azaz a látványt, mint a csere tárgyat előállító – sportszervezetekre és a keresleti oldalon jelen lévő szponzorok esetében is. 2003-ban a világ összes szponzori kiadásának (\$26,2 Mrd) megközelítően 65%-a, azaz (\$17,2 Mrd) a sportba vándorolt (IEG, 2003).

A XX. század végére tehát a sport olyan önálló iparágá vált, amely a nemzetgazdaságoknak nem csekély hányadát képezi (Nagy, 1995). Ha a sportipar gazdasági kapcsolatát vizs-

gáljuk, tisztában kell lennünk azzal, hogy egy többtényezős rendszerrel állunk szemben. Sportközgazdasági aspektusból a kínálati oldalon a sporttevékenység előállítói, még a keresleti oldalon a médiaipar, a vállalati szféra (szponzorok), és természetesen a közönség komplexumáról, mint fogyasztói csoportokról kell beszélnünk (Dénes, 1998; Urbán, 1997; Nagy, 1995).

A sportszponzorálás empirikus adatokon nyugvó vizsgálata azonban mind ez idáig nem vonta magára a honi sportgazdasági, sportmarketing szakemberek, sportteoretikusok figyelmét, s kutatási szempontból a széles értelemben vett sporttudomány periférikus - bátran mondhatjuk -, hogy negligált területének számított.

Úgyanakkor tendencia Magyarországon, hogy a sport kínálati oldala alulfinanszírozott, jelenleg elsősorban a túlélésért küzd. Ebben a helyzetben igen kicsi a sport reprezentánsainak mozgásteret az önmagukról való információk összegyűjtésében, rendszerezésében, és nyilvánosságra hozatalában. Az is tény, - a honi sportmarketing szakemberek konszenzusos véleménye bizonyítja, - hogy a hazai (sport)szponzorációs kultúra még gyermekcipőben jár, fejlődési horizontjának kezdetén tart, most van elterjedésben hazánkban!

A vázolt jelenség a honi sport egészében jelentkezik, - a leginkább üzleti alapú professzionális labdarúgás terén csúcsosodik ki - s ez arra enged következtetni, hogy átfogó, rendszerszerű problémáról van szó, mely szemléletmódbeli, gondolkodásbeli váltást követel. A labdarúgás, - mint a leginkább piacképes, de egyben legneuralgikusabb pontjaként - meghatározó eleme hazánk sportéletének.

A labdarúgó-társaságok jellegzetesége, hogy kettős, célrendszerrel kell működniük. A sportbeli és a gazdasági működés eredményességi követelményrendszere különböző mértékben,

1. táblázat VIZSGÁLÓDÁSI TERÜLET

Labdarúgás	Mikro	ELEMZÉSI SZINTEK Mezo	Makro
	-Labdarúgó-társaságok működése, - Szolgáltatások jellege, - Kereslet vizsgálata	-Labdarúgó-ligák, -Munkaerő-piaci sajátosságok	Állam szerepe Mega-rendezvények, EB, VB

A futballgazdasági kutatások főbb területei

Forrás: András (2004)

de egyszerre van jelen (András, 2004). A futball gazdasági kérdéseit elemző kutatásokban megtalálhatóak a makro,-mezo,-mikro szintek. A kutatás a mikroszintű elemzések sorába tartozik. (lásd. 1 táblázat)

A rendszerváltást követően az 'állami emelő' apadása nagyon eltérő mértékben érintette az egyes sportágakat. A 2. táblázat rendkívül jól szemlélteti, hogy a hazai labdarúgó-társaságok működési bevételek tekintetében jelentős mértékben támaszkodnak a szponzori bevételekre és kevésbé diverzifikáltak.

"Egy fejlett poszt-indusztriális ország társadalmában a hosszabb távon hatékonyan működtethető, ugyanakkor jelentős erőforrás-igényű tevékenységek valamilyen módon gazdaságilag értelmezendők, s a működés során a gazdasági logika az egyik meghatározó tényezővé válik. Így a sport is, ha jelentősebb társadalmi szerep betöltése a célja, a gazdasági logika alapján értelmezendő és működtetendő" (Kozma és Nagy, 2003, 34. o.).

Fontos lenne azonban egyfajta szakmai konszenzusra jutni, mit is minősítünk szponzorációs tevékenységnek, milyen stratégiai elemek jelennek e kommunikációs tevékenység tudatos tervezése mögött a kínálati, - azaz a labdarúgó-társaság - oldal aspektusából.

A szponzorálás kezdeti időszakában nagyon sok volt a spontán elem, hiányzott a koncepcionális látásmód, inkább a kapcsolati tőke dominált. Így tervezésről nem is igazán beszélhetünk. De hogyan talál egymásra ma, a mai magyar sportpiacon szponzor és szponzorált a professzionális labdarúgás esetében? Irásunkban, ilyen és ehhez hasonló kérdések megválaszolására teszünk kísérletet.

2. táblázat

Bevételi forma	Megoszlás (%)
Jegyárbevétel	11
Központi marketingbevétel	11
Nemzetközi szereplés utáni bevétel	3
Helyi szponzorok, hirdetések	41
Játékosjog eladás	11
Egyéb árbevételek	10
Támogatás	8
Egyéb	5
Összesen:	100

A labdarúgó-társaságok bevételi tételei (2000-2002)

Forrás: Magyar Labdarúgó Liga

A kutatás célja

A szakirodalom eredményeinek tükrében, valamint számos sportmarketing és sportgazdasági kutató ajánlásait figyelembe véve a keresztmetszeti marketingkutatás elsődleges célja, - normatívan megfogalmazva - mely egyben a 'nóvumát' is jelenti, hogy feltérképezze, hogy a labdarúgó-társaságok mennyire tájékozottak a szponzorációs tevékenység lehetőségeit illetően, tisztában vannak-e gyakorlati jelentőségével, stratégiai elemeivel (Stotlar, 2004, 2001; Hoffmann, 2000; Copeland et. al, 1996; Fazekas és Nagy, 1994; Irwin & Assimakopoulos, 1992; Sleight, 1989). Longitudinális kutatások hiányában nem áll módunkban a labdarúgó-társaságok marketing-orientált beállítódását nyomon követni. Az ismeretek szembetűnően hiányosak. Mindez jól érzékelteti, hogy nehéz a dolgunk, ha objektív, komplex körkép megrajzolását tűzzük ki célul.

Tény, hogy számos társaság szakmailag kiváló, de nem szervezi tevékenységét marketing-orientált módon, s ez korlátot szab sikereinek! A magyar labdarúgó-társaságok szponzorációs tevékenységére vonatkozó tudományos igényvel közelítő és átfogó felmérés

ez idáig még nem készült. Az áttekintett honi és nemzetközi kurrens és releváns irodalmak, kutatások nem alkotnak egységes, konzisztens rendszert. A professzionális labdarúgás szponzorációs tevékenységének elméleti, koncepcionális tárgyalása integráltan még nem történt meg. A kutatásnak - a kutatási hipotézisre adható adekvát válaszalternatívákon túl - az is célja volt, hogy a sportmarketing fogalmi apparátusát, ismeret- és összefüggésrendszerét felhasználva bemutassa a szponzorációs tevékenység stratégiai fókuszpontjait, megteremtse vizsgálatának elméleti hátterét.

Mindezen indíték alapján jelen kutatás elsősorban hiánypótló jellegű, és a fennálló "tudományos úrt" hivatott betölteni! Másodsorban képes alapvető trendeket, irányokat kimutatni a vizsgált területen és kiindulási alapot nyújthat további, mélyrehatóbb és részletesebb kutatások indításához, illetve ösztönzéséhez.

A sportszponzorálás fogalmi, koncepcionális háttere

E fejezet célja bemutatni azt a teoretikus és koncepcionális hátteret, amely-

3. táblázat

	Állami modell	Üzleti modell
Finanszírozás forrása	Állami bevételek	Üzleti bevételek
Költségvetési korlát szerepe	Puha költségvetési korlát	Kemény költségvetési korlát
Tulajdonos jellemzője	Nincs valós tulajdonos	Valós tulajdonos megléte
Működési kerete	Non-profit: társadalmi, egyesületi forma	Üzleti: gazdasági társasági forma
Labdarúgás jellemző szerepe	Politikai rendszer legitimálása, Közhangulat javítása	Szolgáltatás a szórakoztató iparág részterületeként

A labdarúgás két működési modelljének összevetése

Forrás: András (2004)

4. táblázat

A termék (a csere tárgya)	Sporttal (sportoló, sportesemény, sportszervezet) kapcsolatos megjelenés képzettársítás (asszociáció) lehetősége
A csere tárgyának legfőbb jellemzője	Hosszú távúság, kétoldalúság, marketing-kompetencia
A termék értékére ható főbb tényezők (value driverek)	- értékes célcsoport - médiajelenlét
A piac szereplői:	
- eladó:	- szponzorált – lehet: sportoló, sportszervezet, sportszövetség, sportesemény
- vevő:	- szponzor – jellemzően marketing céllal közeledő vállalat
- közvetítő:	- sport(marketing)- és médiaügynökségek
Magatartást befolyásoló legfőbb tényező	- szponzorált reklámértéke, imázsa
A hivatásos labdarúgás sportszponzori piacának jellemzői	<i>Forrás: András (2004) alapján, Berkes</i>

re a kulcskérdés megválaszolása érdekében szükség lehet. A definíciók általában megmerevítik a valóságot, de nélkülük aligha folytatható érdemi teória-orientált és tudomány-vezérelt diskurzus.

„A sportszponzorálás gazdasági sikereinek reményében megkötött, jogokat és kötelezettségeket jelentő kétoldalú üzleti kapcsolat. Egyik oldalon a szponzorált sportoló, egyesület, sportág, sportesemény jogokat és lehetőségeket biztosít (és szerződés szerint teljesíteni köteles), a másik oldalon a szponzor pénzügyi, dologi, szolgáltatási befektetéssel segíti a szponzoráltat, a már – közös cél – elérése érdekében” (Kassay, 1998).

András (2004) szerint a labdarúgás működési modelljének leírása esetében két modell – állami és üzleti modell – különíthető el. (lásd 3. táblázat)

Az üzleti alapon működő labdarúgótársaság bevételi forrásait jelentő piacokat az alábbi módon szegmentálhatjuk:

cokat az alábbi módon szegmentálhatjuk:

- fogyasztói piac (jegy- és bérletbevétel);
- játékos-piac (játékos-értékesítés bevétele).
- közvetítési jogok piaca (közvetítési jogokból származó bevétel);
- szponzori piac (szponzori bevételek);
- merchandising-piac (arculatátvitel, a sport immateriális vagyoni értékeinek piacosítása);

5. táblázat

	Mean G_1:1	Mean G_2:2	t-value	df	p	Std.Dev. G_1:1	Std.Dev. G_2:2	F-ratio variancs	p variancs
Differenciált ellenszolgáltatáshoz kapcsolt szponzori szintek	0,8889	0,1667	3,7649	16	0,0024	0,3333	0,4082	1,5000	0,5805
A sporttermék sajátosságaira történő hivatkozás (pl.: sportág sikere, tradíciói, ismertsége)	0,8889	1,0000	-0,8062	16	0,4346	0,3333	0,0000	0,0000	1,0000
A sport és média kapcsolata (médiaképesség)	0,8889	0,3333	2,5495	16	0,0242	0,3333	0,5164	2,4000	0,2599
A szponzor marketingmegjelenési lehetősége	0,8889	0,6667	1,0198	16	0,3264	0,3333	0,5164	2,4000	0,2599
A sportág, sportoló, csapat közönségkapcsolata (rendezvény látogatottsága, reklámhatékonyság)	0,0000	0,8333	-0,2459	16	0,8096	0,4410	0,4082	1,1667	0,9048
A sportrendezvény fogyasztóinak demográfiai, életstílus, fogyasztási szokásai	0,1111	0,3333	-1,0198	16	0,3264	0,3333	0,5164	2,4000	0,2599
A sport, sportág, sportoló sportfogyasztók körében kialakult imázsa, mely összevethető a potenciális szponzorjelölt imázsával (imázs-transzfer)	0,7778	0,8333	-0,2459	16	0,8096	0,4410	0,4082	1,1667	0,9048

Egy „optimális” szponzorációs stratégia releváns alkotóelemei

Forrás: Berkes (2005)

A 4. táblázat a hivatásos labdarúgás sportszponzori piacának jellemzőit mutatja.

Hipotézis

Úgy gondoljuk, hogy a rendszerváltás óta eltelt tizenöt év során végbementek azok a gyökeres változások, amelyek a sport piacán is markánsan éreztetik hatásukat. Az átalakulások hektikus időszaka (nagyrészt) lezárult és a sportszektorban is kialakulóban van a fejlett piacgazdaságokra jellemző piaci szerkezet.

Abból a feltételezésből indulunk tehát ki, hogy a professzionális labdarúgás területén jelen lévő szponzori piac operatív szektora profilban egyre inkább közelít a fejlett piacgazdaságokra jellemző paraméterekhez, bár a folyamat korántsem tekinthető befejezettnek. Mindezen előzmény tekintetében, s a vázolt kutatási célok ismeretében az alábbi hipotézist fogalmaztuk meg:

- Feltételezzük, hogy a szponzori kapcsolatok tervezése esetében meghonosodott a marketing szemléletű magatartás, mely szemléletmód értelmében azonosíthatóvá válnak a szponzorációs tevékenység tervezésével kapcsolatos stratégiai elemek a hazai labdarúgó-társaságok esetében.

A kutatás módszere

Primer marketingkutatási módszereket illetően *kvantitatív* kérdőíves módszert alkalmaztunk. A mért adatok típusai ordinális skálán voltak mérhetőek. A kérdések megfogalmazása során egyrészt nemzetközi kutatási eredményekre, másrészt honi adatokra támaszkodtunk. A szerkesztett kérdőívet tartalmi, strukturális és gyakorlati szempontból hazai marketing és szponzorációs szakértők tesztelték, a reliabilitás és tartalmi validitás, - mint elsődleges tesztkritériumok - biztosításához.

A kérdőív a hivatásos labdarúgó-társaságok marketingtevékenységének teljes körű revízióját öleli föl. Ebben az írásban két - a szponzorációs tevékenységük tervezésével kapcsolatos - kérdést emelünk most ki. Egyrészt tudni szerettük volna, hogy a honi professzionális labdarúgó-társaságok vezetői mennyiben, és milyen tényezők mentén ítélik meg hatékony marketingkommunikációs eszközként a szponzorálást az üzleti szféra számára. Továbbá kísérletet tettünk egy „optimális” szponzorációs stratégia indikátorainak az operacionalizálására is.

A marketingkutatás célcsoportja

A kutatás céljait szem előtt tartva és a szakmai specifikumokat is előtérbe

helyezve alapsokaságnak a hazai NB/I. (N=16) és NBI/B (N=14) osztályú labdarúgó-társaságok és klubok összességét tekintettük. A kutatás a hivatásos csapatokat működtető gazdasági társaságok 80%-ra készült el. A statisztikai analíziseket a Statistica for Windows (StatSoft, Inc, 6.0) programcsomaggal végeztük.

Eredmények – a sport üzlet és mítosz

Felgyorsult, túlkommunikált világban élünk, a (sport)fogyasztót egyre több reklámimpulzus éri, aki ösztönösen védekezik és válogat az ingerek között. Ebből jelenthet alternatív lehetőségként kiutat a szponzorálás, mely elterjedéséhez és drámai növekedéséhez - a mértekadó nemzetközi és honi irodalmak és kutatások szerint - az alábbi tényezők járulhatnak érdemben hozzá (Hoffmann, 2000; Jobber, 1995).

- restriktív reklámtörvények (dohány, alkohol termékek reklámozásának) tilalma;
- hagyományos marketingkommunikációs csatornák (pl: reklámhirdetések) telítődése és megnövekedett költsége;
- költséghatékonyság – 'opportunity cost';
- jól körülírt, differenciált célcsoport elérése válik lehetővé;
- a lakosság szabadidejének és a sport iránti érdeklődésének növekedése;
- a szponzorálás kapcsán nyert médianyilvánosság;
- a sportfogyasztók alacsony költségköltséggel történő elérése;
- a sportfogyasztó nem kereskedelmi szituációban történő megszólítása;
- a sporttal az életmód irányából érik el a szponzorok a célcsoportjaikat;
- a sporttal asszociálható pozitív töltetű fogalmak (pl: siker, erő, győzelem, lendület dinamizmus);
- a közösség, társadalom iránti elkötelezettsége, érdeklődés demonstrálását teszi lehetővé.

A marketingkutatásba bevont (N=16 NB/I) és (N=14 NBI/B) osztályú labdarúgó-társaságok és klubok ügyvezető igazgatói, illetve marketingmenedzserei által az első kérdéseinkre (az előbb említett jellemzők) adott válaszok tekintetében 2-mintás T-próbát ($p < .05$)

alkalmazva nem mutatható ki szignifikáns különbség a csoportok között.

A sportszponzoráció egy értékközvetítő-folyamat (Stotlar, 2004; Hoffmann, 2000). A szponzori kapcsolat kialakítása során a két fél (szponzor-szponzorált) hasonló szerepet játszik, mivel értéket ad és kap, elégedetté válik vagy sem. Ebből adódóan Hoffmann (2000) szerint a sportszervezetnek tisztában kell lennie saját értékeivel, mert a *sportban mérhető és értékelhető potenciál van!*

Második kérdésünk a labdarúgó-társaságok szponzorációs stratégiájának tartalmi elemeire irányult. Úgy véljük, hogy egy üzleti szempontból „optimális” szponzorációs stratégia, a szakirodalmi ismeretekre alapozva az alábbi indikátorokkal operacionalizálható:

- sporttermék sajátosságaival (sportág sikere, tradíciói, ismertsége);
- sport és média kapcsolatával (médiaképesség, tömegmédiátámogatottság);
- a potenciális szponzor marketingmegjelenési lehetőségeivel;
- sportág, sportoló, csapat közönségkapcsolatával (rendezvény látogatottsága, reklámhatékonysága);
- sportrendezvény (esemény) közönségének demográfiai, pszichográfiai, szociográfiai magatartás változóival;
- sport, sportág, sportoló, csapat közönség körében kialakult imázs, mely alapja lehet az imázs-transzfer lehetőségének;
- differenciált ellenszolgáltatáshoz kapcsolódó szponzori szintek, kategóriákkal.

Jellemzi-e a mai magyar élvonalbeli labdarúgás területén megnyilvánuló szponzorációs stratégiát a marketingstratégiai céloktól vezérelt, konkretizált ellenteljesítéseket magában foglaló portfólió? A marketingkutatásba bevont (N=16 NB/I) és (N=14 NBI/B) osztályú labdarúgó-társaságok és klubok ügyvezető igazgatói, illetve marketingmenedzserei által a kérdéseinkre adott válaszok tekintetében meglehetősen homogén képet mutat. Tény, hogy számos sportszervezet szakmailag kiváló, de nem szervezi tevékenységét marketing-orientált módon, s ez korlátot szab sikereiknek. Ez pedig nem más, mint a 'marketing-rövidlátás (marketing-myopia) effektusa'. Két

¹ Azt jelenti, hogy mennyibe kerül a szponzornak ugyanilyen - a szponzorálással generált - reklámintenzitás elérése egy másik kommunikációs médiumon keresztül.

² A potenciális támogató (szponzor) a leendő támogatottat jellemző imázs-jellemzőket kívánja áttranszferálni saját tevékenységére. (pl.: termék-kommunikációja során)

³ Konkretizált ellenszolgáltatás nélküli támogatás nyújtást jelent.

esetben találtunk szignifikáns különbséget a csoportok között. A „differenciált ellenszolgáltatásokhoz kapcsolt szponzori szintek” ($p=0.00236$), illetve a „sport és média kapcsolata” ($p=0.024215$) tekintetében. (lásd 5. táblázat)

A kutatás jelenlegi és távlati eredményeire alapozva a jövőben hatékonyabb marketingprogramok és szponzorációs ajánlatok kialakítására nyílna lehetőség. A marketingorientációs tényezők ismeretének birtokában, a professzionális labdarúgó-társaságok már nem csupán a sportegyesület iránt érzett lojalitásra, hanem a kutatás eredményeire – mint bázisadatokra – alapozva tudnák megcélozni a potenciális szponzorjelölteket.

Epilógus

Kutatásunk teljesítette azon célját, miszerint először vállalkozott a hivatásos labdarúgó-társaságok marketing-tevékenységének (szponzorációs stratégiájának) empirikus adatokon nyugvó alapkutatásának a lefolytatására. Elsősorban gondolatébresztő információkkal szolgálhat a sportvezetők számára.

A kutatásból merített empirikus ismeretek alapján hipotetikus képet fogalmazhatunk meg arról, hogy ezzel a ma még számos anomáliával terhelt piacon, - a szponzorációs tevékenységek piacán - nagy jelentősége lenne, hogy a „stratégiai gondolkodású” sportszervezetek megértsék, mit kell tenniük, ha valóban üzleti alapokra kívánják helyezni szponzorációs tevékenységüket.

Kutatásunk a gyakorlatban is tapasztalt tendenciákat empirikusan is megerősített, igazolt, illetve tovább árnyalta az ismereteket vagy éppen megcáfolt berögződött sztereotípiákat. Hipotézisem részben beigazolódt! **De mi azonban a mai magyar futball valóság?** A legtöbbször csupán ³mecenatúrába bújtatott támogatásról, mintsem világos elvek mentén történő investícióról beszélhetünk. A mai magyar futballban nem tekinthető különös körülménynek, hogy a sportszervezetek marketing aktivitását megtestesítő faktorok sokszor mélyen rejtve maradnak, a mégoly intenzív empirikus kutatási tevékenység alól is legfeljebb részben regisztrálható módon érvényesülnek. Ezek teljes körű feltárása természetesen nem is lehet egyetlen kutatás feladata. A megszereshető ismeretek alapján azonban felrajzolható a labdarúgó-szervezeteknek az a sajátos, egymástól látványosan különböző strukturális és funkcionális sajátossága, amelyek értelmezhető hidat képeznek az

egyreszervezetek közötti meghatározó különbségekről.

Összességében megállapítható, hogy a vizsgált labdarúgó-társaságok és klubok többsége ellentmondásos képet mutat. De biztató jel, hogy a szervezetek többsége érzi és tudja, a marketing módszerek adaptálásának fontosságát. További korlátként jelentkezik, hogy a sport területén megjelenő szponzori aktivitások hazánkban nem jellemezhetők megbízható források által. Alkalmanként megjelennek egy-egy konkrét témában kifejezetten érdekes, s az érintettek számára értékes tanulmányok. Azonban a sportmarketing teljes vertikumát átfogó folyamatos adatközlés hiányzik. Ebből adódik, hogy a tőlünk nyugatabbra található fejlettebb sportpiaci kultúrák vizsgálata sokkal szofisztikáltabb kutatási módszerekkel történhet.

A sport egyre szélesebb körű lehetőséget biztosít a szponzorok számára. A „lehetőség” tehát adott, csupán élni kell vele, ki kell használni. Ezért van szükség tudatos sport specifikus marketing-tevékenységre mind szponzori, mind szponzorált oldalon.

A sport területén még nagyon a marketing rések. Egyre többen ébrednek azonban rá, hogy a sportot is az üzleti élet törvényei szabályozzák. A magyar hivatásos és amatőr sport irányítói azonban még mindig inkább hobbiként kezelik hazánkban a sportot, a profitpotenciált kihasználó megközelítés helyett. Ha erre ráébrednek, akkor lehet óriási kihívása a dolgoknak!

A jövőben talán ilyen és ehhez hasonló kutatási eredményekre alapozva tudatosabb, koncepciózusabb, hosszú távú, a szponzorált eredményességén nyugvó üzleti alapon történő szponzori kapcsolatok kialakítására nyílik lehetőség. Bizom benne, hogy az ismertett értelmezési keret a jövőben referenciaként szolgálhat a sport szponzorációval kapcsolatos elemzések számára, melyek így árnyaltabban, strukturáltabban lesznek elvégezhetőek.

Meggyőződésem, hogy alázatos és nagyon sok munkával a magyar labdarúgásért dolgozó tisztességes emberek a sportág szeretetét szem előtt tartva a labdarúgás hajóját néhány éven belül új vizekre kormányozhatják, hogy a magyar labdarúgás ismét elfoglalhassa az őt megillető helyet a világ futballtérképén. Az eredmények ismeretében könnyedén megválaszolható az a kérdés, hogy:

Tud-e vajon érdemi döntést hozni a szponzori kapcsolatok kialakításáért felelős sportvezető anélkül, hogy az érintett stratégiai elemekkel tisztában lenne? Racionális kérdés ez a futball iracionális világában. A válasz eldönti a teendőket. De: **Jól dönteni nehéz – a valóság ismerete nélkül lehetetlen!**

Irodalomjegyzék

1. András, K. (2004): *Üzleti elemek a sportban, a labdarúgás példáján*. Ph.D. értekezés. BKÁE, Budapest.
2. Copeland, R., Frisby, W., McCarville, R. (1996): Understanding the Sport Sponsorship process from a Corporate Perspective. *Journal of Sport Management*, 10, pp. 32-48.
3. Dénes, F. (1998): A futball eladásának közgazdasági alapjai. *Marketing & Menedzsment*, 1998/3, 9-17.
4. Fazekas, I., Nagy, A.: *Szponzorálás*. Mind Bt, Budapest, 1994.
5. Hoffmann, I.: *Sportmarketing*. Bagolyvár kiadó, Budapest, 2000. 165-166. old.
6. IEG Report (2001, December 18). IEG forecast: Sponsorship spending growth will slow in 2001.
7. Irwin, R. L., Assimakopoulos, M. K. (1992): An approach to the evaluation and selection of Sport Sponsorship Proposals, *Sport Marketing Quarterly* 1(2), 43-51.
8. Jobber, D.: *Principles and Practice of Marketing*. McGraw-Hill Book Company, London, UK, 1995.
9. Kassay L. (1998): A szponzorok és reklámozók kiszolgálása, *Marketing&Menedzsment*, 1998/3, 25-27.
10. Kozma, M., Nagy, T. (2003): Nagy pénz – kis foci avagy paradigma-váltás lehetősége a magyar labdarúgásban. *Vezetéstudomány*, XXXIV. évf. 2003. 06. sz. 31-40. old.
11. Nagy, P. (1995): Bevezetés a professzionális sport közgazdaságtanába. In: *Új utak a közgazdasági, üzleti és társadalomtudományi képzésben, BKE Jubileumi Konferencia 1995*, Budapest I kötet, pp. 488-493. old.
12. Sleight, S.: *Sponsorship: What it is and how to use it?* London: McGraw-Hill, 1989.
13. Stotlar, D. K.: *Developing successful sport sponsorship plans*. Morgantown WV: Fitness Information Technologies, 2001.
14. Stotlar, D. K. (2004): Sponsorship evaluation: moving from theory to practice. *Sport Marketing Quarterly*, 13(1), 61-64.
15. Urbán, Á. (1997): Sportüzlet, média és társadalom. *Sporttárs Magazin*. <http://unisport.bke.hu/tarsmain.htm>

A visszajelentés pedagógiai szerepe a tanulók testnevelésben nyújtott teljesítményeiről

Pedagogical role of feedback about the students' performance in Physical Education

Makszin Imre

Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar, Budapest

Összefoglaló

Tanulmányunkban a visszajelentésnek, mint az oktató-nevelő tevékenység egyik összetevőjének, az értékeléssel, osztályozással kapcsolatos viszonyát igyekszünk megvilágítani. Az osztályzásnak a visszajelentéssel kapcsolatos értelmezését is feltárjuk, amely túlmutat a leszűkített érdemjegy megállapításán, vagyis annak társadalmi szerepére mutat rá.

Kulcsszavak: visszajelentés, pedagógiai rendszer, tanulói teljesítmény, értékelés, osztályzás

Abstract

In this study we investigate the relationship of feedback as a component of the educational-instructional process, with the evaluation, grading. We reveal such an interpretation of grading, which are related to the feedback and this is more than just simple identification of the mark but this is the social role of both actions.

Key-words: feedback, pedagogical system, student performance, evaluation, giving marks

A pedagógia szerint minden oktató-nevelő tevékenység értékteremtő tevékenység.

A visszajelentés során ennek az értékteremtő folyamatnak az alakulásáról, állapotáról, az elért eredményekről adunk tájékoztatást a tanuló számára, azaz értékelünk.

Báthory Z (2000) szerint: „A pedagógiai értékelésben visszajelentéseket szervezünk, azaz összefüggéseket keresünk a tanítás-tanulás eredményéből – voltaképpen a tanulóban kialakult változásokból – kiindulva a célrendszerrel, a tanítási-tanulási folyamatról, a környezetről és a tanulóval annak érdekében, hogy a tanítás-tanulás egész rendszerét optimalizálhassuk, javítsuk.

(Az értékelés során közvetlenül valamely pedagógiai jelenség, vagy teljesítmény „értékét” állapítjuk meg, közvetve pedig azokról a célokról és folyamatokról mondunk értékítéletet, amelyek révén a jelenség vagy teljesítmény megvalósult.)

A visszajelentések révén egyrészt lehetőség nyílik arra, hogy a tanítás-tanulás normatív, célok felőli irányításának egyoldalúságát feloldjuk, másrészt a tanulásszervezésbe bekapcsoljuk a közvetlen tapasztalatot (elsősorban a tanárok és a tanulók tapasztalatait). Ezzel – elméletileg – állítjuk elő a normatív és tapasztalati irányítás egyensúlyát a tanulásszervezésben. Minél konkrétabbak a tanulási célok, annál objektívebb a viszonyítás lehetősége, és minél szakszerűbb az értékelendő pedagógiai jelenség leírása, elvileg annál hatékonyabb beavatkozásra van módunk. **A pedagógiai értékelés minősége tehát részben célrendszeri, részben módszertani kérdés.**

Az elmondottak alapján belátható, hogy az **értékelés a tanítás-tanulás olyan rendszerkomponense, mely az egész rendszer működésére kihat.** Az intézményesített nevelés pedagógiájának a céloktól az eredményekig terjedő rendszerében az értékelés a maga szabályzó szerepével behálózza az egész rendszert. Összefoglalóan kijelenthetjük, hogy a pedagógiai értékelés nem más, mint a pedagógiai információk szervezett és differenciált visszajelentésének elmélete és gyakorlata.”

Az elmondottakból tehát világosan kitűnik, hogy egy olyan rendszerrel van szó, amely elemei egymással szoros összefüggésben állnak, vagyis a cél- és eszközrendszer alapvető pedagógiai gyűjtőfogalmak, amelyek a célrendszert és az ennek megvalósításához vezető tartalmi, szervezeti és módszertani tényezők együttesét foglalják magukba.

Az eszközrendszer elemei:

- tartalom
- szervezet
- szintér
- módszer (függnek a céltól, a célrendszerrel és kölcsönösen függnek egymástól).

A nevelés célrendszere cél- és feladatrendszert jelent, a nevelési folyamat egészét irányító és meghatározó, annak egységét biztosító korrelatív és normatív gyűjtőfogalmak. A korrelatív azt jelenti, hogy a rendszer elemei a cél és feladatok mindig kölcsönös viszonyban vannak egymással.

A normatív azt jelenti, hogy a célrendszer mindig normát, értékrendet és értékkövetelményt jelentenek a nevelő és a tanuló számára.

Az eszközrendszer elemei csak viszonylag önállóak./1/

A mondottak alapján a visszajelentés a módszer fogalomkörébe tartozik, amely mindig értékelés is. Nem kívánunk most a visszajelentés különböző módosításairól beszélni, csupán azt emeljük ki, ami testnevelés tanítás-tanulása során meghatározó.

Írásunkat azért rendezzük az általános pedagógiai tudnivalók után e téma köré, hogy a nem testnevelők számára is érthetővé váljon az a sajátosság, amit csak a testnevelés, vagyis a motoros cselekvés kapcsán tapasztal meg a tanuló. Ez pedig a következő:

A motoros tanulás alkalmával mindig a cselekvés áll a tanulási folyamat középpontjában. A motoros tanuláshoz pedig a tanuló teljes személyiségére szükség van. Schmidt (1996) szerint a motoros tanulás mindig viselkedésváltozást eredményez, vagyis a tanuló másként viselkedik a tanulás végén, mint annak megkezdésekor. Gondoljunk arra, hogy nem tudok úszni, akkor hogyan viselkedek az uszodában és akkor, amikor már tudok úszni. A cselekvés tanulás esetében a tanulási folyamatba a személyiség minden viselkedési területe aktívan kapcsolódik be, azaz a motoros, az affektív és kognitív területek egyaránt. Ennél fogva a visszajelentés hatékonysága sokkal

szélesebb körben érvényesíthető, mint a verbális tanulás esetében.

A tanuló számára a motoros tanulás, mint viselkedés az ismeretek közvetlen megtapasztalását jelenti minden alkalommal és a fentiek értelmében személyisége minden összetevőjére vonatkozóan. Olyan teljességről van szó, amely teljességet a tanuló szünet nélkül átél, megtapasztal, amely elől csak felmentés révén menekülhet meg. Vagyis a tanuló értelmi, érzelmi és cselekvő világa egyszerre és közvetlenül érintett a tanulásban, amely érintettségére közvetlenül válaszol, kendőzetlenül és őszintén. A testnevelés tanulásakor nem lehet elbújni a tanár, de az osztálytársak elől sem. A tanuló számára ez a nyitottság (ha keményen fejezzük ki, akkor kiszolgáltatottság) jelenti a legpontosabb és folytonos visszajelentésre vonatkozó igényt.

Mivel nem egy tanuló, hanem egy osztály vesz részt az órán, a leírt megállapítás mindenkire érvényes. Azaz a testnevelő tanár minden tanuló esetében látja a tananyaggal való ismerkedés kinlódásait, örömeit. Erre a leg egyszerűbb példa talán, ha a testfordulatokra utalunk. A sorakozó alkalmával egy „Jobbra Át!” vezényszó végrehajtásának megértése, kivitelezése azonnali információt nyújt az egész osztályról. Ez a verbális tanulás során elképzelhetetlen. Amennyiben a tanulóknak egy táblára írt szöveget kell lemásolni, annak helyességét csak külön-külön lehet ellenőrizni, értékelni.

A testnevelésben használatos visszajelentési formák a motoros tanulás sajátosságai által meghatározottak. Ennek a meghatározottságnak a legfontosabbika, hogy a tanulók képességeire és készségeire egyaránt kiterjed, ami csak fokozza a testnevelés vonatkozásában a visszajelentés teljességét.

Ez a meghatározottság könnyíti meg a tanár-tanuló interakció gyors kialakulását és a tanulók aktivitásának optimális szinten tartását is. A visszajelentésben, a motoros tanulás természetének megfelelően, az ún. proprioceptív információk révén a kinesztézis játssza a legfontosabb szerepet. Ez pe-

dig olyan élmény a tanuló számára, amely a feladat közvetlen, vagyis motoros megtapasztalásán túl annak értelmi és élményi átélését is jelenti. Fontos hangsúlyozni az élményi megtapasztalást, mert ehhez kapcsolódik a sokat vitatott kérdés, amelyet a testnevelés osztályzásához köt, az azt ellenzők tábora. Az élményi átélés, amelyet minden pedagógus és szülő megtapasztalt, pl.: az elfáradás, az izomláz, a lehorzsolts bőr a tenyeremen, térdemen a kötélmászástól, stb. De élményi átélés az is, amikor holt fáradtan képes vagyok még egy kört futni, hogy megbizonyítsam az akaraterőmet, magamnak és másoknak is, de a sikeresen végrehajtott gyakorlat élményi hatása a legfontosabb. Ezt az a hormon okozza, amely a gyakorlás hatására kerül kiválasztásra, amelyet a köznap nyelv öröm hormonnak nevez, vagyis az endorfin. Az élményi hatás a testnevelés, de minden fizikai tevékenység természetes és nagyon fontos velejárója, amelynek személyiség formáló hatásáról a pedagógia, de a testnevelésemélet is szerényen hallgat. Pontosan tudjuk, hogy ezek a hatások sokszor fontosabbak pszichés, mint fizikai vonatkozásban. Erről a társadalom elfelejtkezett és sajnálja a formálódó személyiséget, és azt gondolja, hogy ettől szorongóvá válik. A felnövekvő nemzedéket az élet küzdelmeire kell felkészíteni, hogy elbírja a fizikai, de még inkább a pszichés terheléseket. A testnevelés az iskolai tárgyak közül, amelyik erre a felkészítésre alkalmas. A visszajelentés szempontjából ez alapvető fontosságú tény.

A tanári visszajelentés, mint külső, vagy megerősített visszajelentés kapcsolódik a tanuló belső visszajelentéséhez úgy, hogy a belső visszajelentést kiegészíti, vagy megerősíti. Ezt nevezük megerősített visszajelentésnek. A megerősített visszajelentés legfontosabb összetevői az eredmények ismeretének (képességgel összefüggő információk), illetve a teljesítmények ismeretének (készségekkel összefüggő információk) biztosítása. (Lásd táblázat)

A megerősített visszajelentések ezen túl lehetnek mennyiségi és minőségi visszajelentések. A visszajelentések sokféleségét tekintve az a fontos, hogy kedvezően befolyásolják a motoros készségek tanulását.

A visszajelentés bemutatott változatai a tanár és tanulók közötti kapcsolatot biztosítják és alakítják. A tanulók készségtanulásban, azaz a tantervi tartalmak elsajátításában nyújtott teljesítményét, osztályzatok formájában fejezzük ki. Az osztályzás is visszajelentési forma, amely azonban nemcsak a tanár és tanuló között működő visszajelentés, hanem a szülők és tanár közötti visszajelentési forma is. Az osztályzás tehát, mint visszajelentési forma azáltal válik társadalmi faktorrá, hogy kilép az iskola sajátos pedagógiai viszonyhelyzetéből és feltárja az ebből fakadó eredményeket a társadalom más tagjai számára.

Ennek megértése nagyon fontos, mivel nem egyszerűen személyes, csak a tanulóra, hanem a társadalomra vonatkozó következménye van. Amennyiben ez a fajta visszajelentés megszűnik a társadalmi szerepe is semmivé válik. Ugyanakkor szükség van rá. A hazai ötfokozatú osztályzat jelenti azt a normarendszert, amelyet korábban említettünk, és amelyhez viszonyítjuk a tanulók teljesítményeit. Ez a normarendszer, vagy értékkövetelmény a társadalom tagjai a szülők és tanulók által elfogadott. A fent említett társadalmi jelentőségét igazolja, hogy viszonyítási pontot jelent és jelentett mindannyiunk számára.

A testnevelésben, az ötfokozatú normarendszerben elért értéket mindig mérhető, a tanulók által jól érthető követelmények teljesítése alapján állapítjuk meg. A mérhetőséget fontos hangsúlyozni, mert ezzel biztosítjuk azt a pedagógiai elvárást, hogy ne a tanár, hanem a tanuló értékelje saját magát. Ezt a célok taxonómiai pontossággal történő meghatározásával érjük el. A taxonómiai pontosság pedig a teljesítmény célok kidolgozását jelenti /2/. A teljesítmény célok a tanulók számára érthetőek és a készségtanulásban

A megerősített visszajelentés változatai (Magill, 1993)

Egyidejű: a mozgás végrehajtása közben adott információ

Azonnali: közvetlenül a mozgást követően Adott információ

Verbális: szavakkal kifejezhető információ

Összegyűjtött: korábbi eredményeket megjelenítő együttes információ

Az eredmények ismerete: a végrehajtás utáni információk az eredményről

Befejezés utáni: a mozgás befejezése után adott információ

Késleltetett: a cselekvés befejezése után, késleltetve adott információ

Nem verbális: szavakkal nem kifejezhető

Elkülönített: minden teljesítményt külön választva megjelenítő információ

A teljesítmény ismerete: a végrehajtás utáni információ a teljesítményről

nyújtott teljesítményükről ad tájékoztatást, (lásd a megerősített visszajelentés változatainak a *teljesítmény ismerete* c. részét). A gyakorlatban a cél- és eszközrendszer korrelatív és normatív jellege így alkot egységet, amely egységet nem lehet megbontani, mert a rendszert működés képptelenné teszi.

Az osztályzás a testnevelés vonatkozásában pedig, mint már említettük, a teljes személyiségére vonatkozóan ad tájékoztatást arról az eredményről, amelyről az elején értékeremtő tevékenységként beszéltünk.

Ha végig gondoljuk, hogy az osztályzatok a testnevelés esetében nem csupán egy tantárgyi érdemjegy, hanem egy a teljes személyiségre vonatkozó értéképítő tevékenység normatív eredményének kifejezése, akkor a visszajelentésnek ez a formája nemcsak a testnevelésben nyújtott teljesítményt fejezi ki.

A visszajelentés tehát, mint módszer, a cél- és eszközrendszer normatív összetevője, csak a rendszer minden elemével összefüggésben értelmezhető. Ezt vizsgálatunk (Oláh-Makszin, 2005) is igazolja. Ebben a tanulók véleményét kérdezzük az eszközrendszer

másik eleméről, a tartalomról, azaz magáról a testnevelés tantárgyról.

A visszajelentés pedagógiai szerepét tekintve, a tanulók testnevelésben nyújtott teljesítményével kapcsolatban, vissza kell térnünk a mérhető célok megfogalmazásához. Törvény írja elő, hogy mérnünk kell a tanulók motoros képesség szintjeit. 2000-ben az OM olyan teszrendszer kidolgozását kérte, amely teszrendszer alkalmazásával kapott eredmények nemzetközileg összehasonlíthatóak. Ennek az igénynek az EUROFIT teszt-együttes megfelel. Ezzel a teszt-együttesrel gyűjtött, hazai adatok alapján - életkorokra vonatkozó - sztenderdekkel rendelkezünk. Döntés ma sincs arról, hogy minden iskola, a tanulók motoros képességeinek méréshez, ezt a teszt-együttest alkalmazza.

A tanulók készség szintjének értékelését, a fent említett taxonómiai pontossággal megfogalmazott, teljesítmény célok biztosítják. Ezek teljesítésének mértékét fejezzük ki az osztályzatokkal. A tanulók számára, az elérendő cél ismeretében, a visszajelentésnek, értékelésnek ez a fajtája elfogadott. Erről szól hivatkozott tanulmányunk is.

Véleményünk szerint a minden tanuló számára kapaszkodót jelentő osztályzatok és a motoros próbákban nyújtott teljesítmények együtt olyan segítséget és támaszt adnak a tanulóknak és a szülőknek, amely valóban hozzájárul a testnevelés személyiségformáló jelentőségéhez. Ha így értelmezzük a testnevelést, akkor az osztályzás valós társadalmi szerepének betöltése révén, hatékony motiváló eszköznek és nem szorongást keltő módszernek fogják tekinteni a szülők és a pedagógiai szakemberek, valamint az oktatás irányítói.

Irodalom

Báthory Z. (2000): Tanulók, iskolák, különbségek, OKKER Oktatási Kiadó, Budapest, 221.

Magill, R. (1993): Motor Learning Concepts and Applications, WCB. Brown and Benchmark

Makszin I. (2002): A testnevelés elmélete és módszertana, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 207-208.

Makszin I. (2002): Módszertani segédlet

Schmidt, R. (1996): Mozgáskontroll és mozgástanulás, Budapest.

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

Makszin Imre

A testnevelés elmélete és módszertana

DIALÓG CAMPUS

Megjelent!

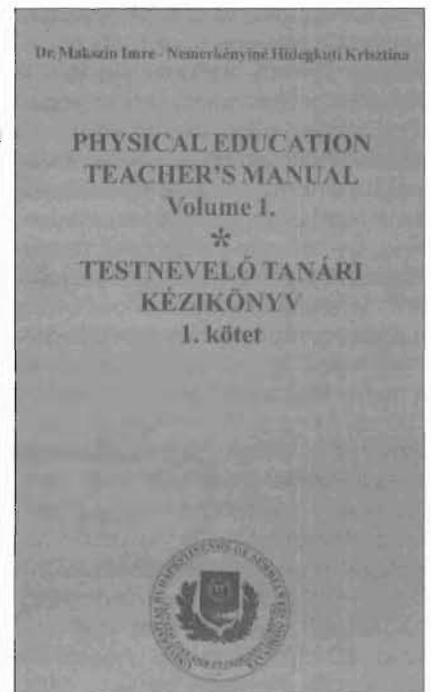
Dr. Makszin Imre:

A testnevelés elmélete és módszertana.
Megvásárolható a Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar könyvesboltjában,
1123 Budapest, Alkotás u. 44. barakk épület.
Ára: 2980,- Ft.

Dr. Makszin Imre
- Nemerikényiné
Hidegkuti
Krisztina:

Physical Education
Teacher's Manual
(Testnevelő tanári
kézikönyv)
I. kötet angol
és magyar
nyelven.

Megvásárolható
a Semmelweis
Egyetem
Testnevelési és
Sporttudományi
Kar
könyvesboltjában,
1123 Budapest,
Alkotás u. 44.
barakk épület.
Ára: 2500,- Ft.
A II. kötet
nyomdában van.

A tanulók viszonyulása a testneveléshez és a testnevelési osztályzatokhoz

The relation of the students toward Physical Education and to the grading of Physical Education

Oláh Zsolt, Makszin Imre

Semmelweis Egyetem, Testnevelési és Sporttudományi Kar

Összefoglaló

A közoktatás politika drasztikus ötletei teljesen felbolygatták a tanárok, oktatásvezetők, szülők és tanulók kedélyeit. Az a javaslat, amely a testnevelés osztályzásának eltörlésére irányult, sokféle indulatot és véleményt váltott ki a tantárgyhoz tartozástól függetlenül is. A miniszteri indoklás szerint a tanulók szorongását, testneveléshez, sporthoz való viszonyulásának javulását eredményezné az osztályzás megszüntetése. Vizsgálatunkat azért végeztük el, hogy pontos képet kapjunk a tanulói vélemények alapján a miniszter indokainak valóság tartalmáról, továbbá mivel a tanárképző intézmények némelyike igazolni vélte a miniszteri állításokat.

Tanulmányunkban iskolai tanulók véleményét, egy kérdőíves vizsgálat alapján, mutatjuk be az értékelésről, osztályzásról általában, illetve a testnevelésről, a testnevelés osztályzásáról. A kérdőívet budapesti és vidéki iskolák tanulói töltötték ki.

Kulcsszavak: osztályzás, értékelés, testnevelés, viszonyulás.

Abstract

The drastic ideas of the policy of public education create confusion among teachers, parents, leaders of education and students. The canceling of the grading in physical education resulted many kinds of impulse and opinion independently of the subject as well. According to the reasoning of the minister of education this cancelling can result better relation to physical education and sport and decrease the student's anxiety. We want to know exactly the students' opinion about the mentioned problem in accordance to the truth. The other reason of the investigation was that some teacher training institutions accepted the minister's reasons.

In this study we are presenting the results of an investigation by questionnaire about grading, evaluation generally and specially in physical education. The questionnaire was completed by students from Budapest and country schools.

Key-words: grading, evaluation, physical education, relation.

Bevezetés

Az oktatásügy minden nemzet jövője szempontjából rendkívül fontos és izgalmas kérdés, amelyet megválaszolni, megoldani csakis olyan összefüggésben lehet, amely valós társadalmi mozgástér részeként adja meg az előremutató megoldást. A nevelésügy kérdései, a magyar fiatalok életésélyeinek a kérdéseiként jelennek meg. Mind az, amit a nevelésügy felvállal az egész társadalom jövőjét jelenti. A nevelésügy tehát nemzet stratégiai ügy. Ezért a gazdaság mellett, nem utána, kellene közvetlenül foglalkozni a politikának az erre vonatkozó összes kérdéssel.

A testnevelés kiemelése, és a köréje rendezett meg gondolatlanóságok, a nevelés egészét tekintve is hibásak. De

erről már sokan és sokat írtak. Ezek a hibás döntések és körülötte kialakult zajos reakciók késztettek bennünket arra, hogy az ügyben legérintettebb tanuló ifjúság körében tájékozódjunk. Az értékelés osztályzás problémakörét vizsgáltuk meg.

Módszer

Ankét módszerrel, kérdőíves formában általános és középiskolás korú tanulókat kérdeztünk meg a bevezetőben felvetett témáról. Kérdőívet lásd a **Mellékletben**.

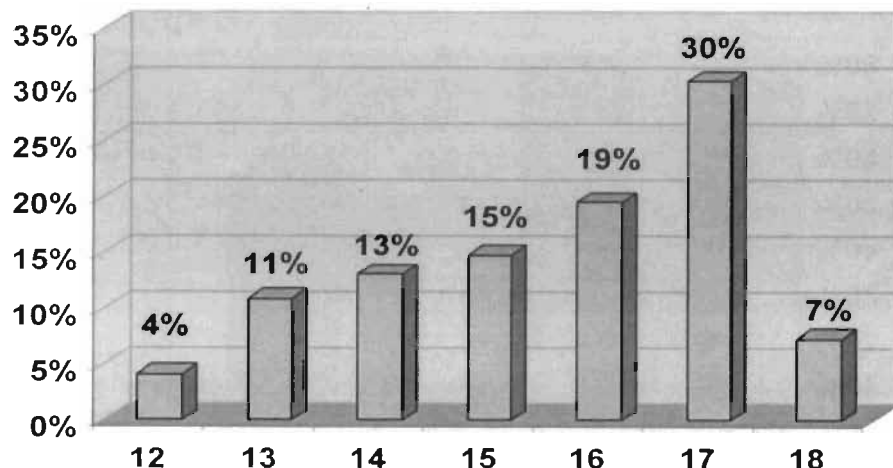
A minta elemszáma 897 fő. Életkori és nemek szerinti megoszlását lásd az **1-es és 2-es diagramokon**.

Tanulmányunkban a kérdésekre adott válaszokat százalékos értékek mentén dolgozzuk fel.

Fontos megjegyeznünk, hogy a kapott válaszok 56%-át a 16-18 éves tanulók adták, ami azt jelenti, hogy az adott válaszok kellő tapasztalatot és megfontoltságot tételnek fel.

Eredmények

Első kérdésünk a tanulók iskolai teljesítményének osztályozás formájában történő értékelésére vonatkozott. Hangsúlyozzuk, hogy a kérdést nem

1. diagram

csak a testnevelésre, hanem minden tárgyra érteve kellett megválaszolniuk. Lásd: **3. diagram**

A válaszok százalékos megoszlása jól mutatja, hogy a tanulók 65%-a egyetért a minden tárgyra kiterjedő

osztályzással. Úgy is fogalmazhatunk, hogy számukra elfogadott tanulási teljesítményeik érdemjegyben való megjelenítése. Kértük, hogy a megadott válaszokat indokolják is meg. Természetesen nem mindenki sorolt fel okot

a válaszában milyenségére, de 13% indoka az volt, hogy „tudni szeretném, hogy állok”. Az érdemjegy ilyen indoklása azt jelenti, hogy az értékkövetelményhez való viszonyítás működik a tanulóknál. Ezt nagyon pozitívan értékeljük.

A csak egyes tantárgyak osztályzását 26% jelölte meg, ami alig több mint a harmada az előző válaszoknak.

Megkérdeztük, hogy a tanulók milyen iskolai szakkör munkájában vesznek részt?

A tanulók 46%-a jár valamilyen szakkörbe, 54%-a semmilyen szakköri munkában nem vesz részt. Nehéz eldönteni, hogy ez az arány kedvező-e, vagy nem. A szakkörök munkájában részt vevő tanulók 31%-a tanulmányi versenyeken is részt vesz.

Ezt követően kérdeztük meg, hogy a tanulók részt vesznek-e valamelyik iskolai sportkör munkájában? A kapott válaszok megoszlása majdnem szám szerint azonosak az előző kérdésre adottakkal, mivel a tanulók 45%-a jár sportköri foglalkozásra. Ennek a megoszlása: iskolai sportkörön 36%, külső sportegyesületben 9% dolgozik. A sportköri foglalkozáson megjelenő tanulók 38%-a versenyeken is elindul.

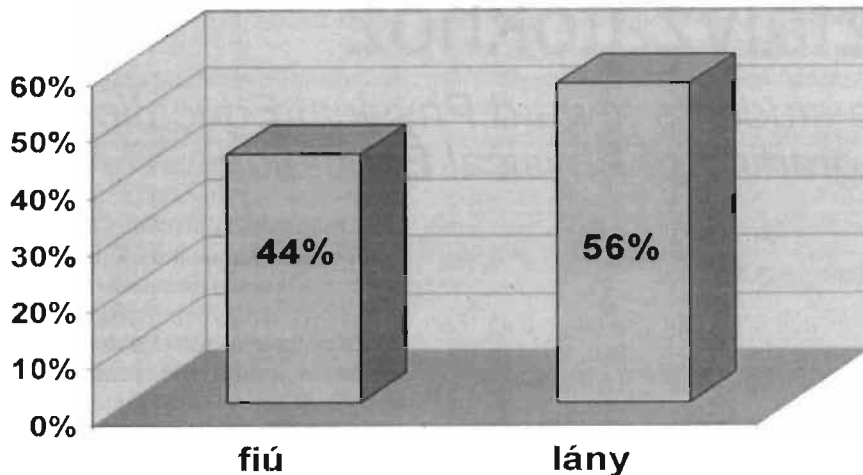
Azok a tanulók, akik a kötelező tanulmányi munkán túl, ide értjük a testnevelést is, részt vesznek a szakköri és sportköri tevékenységben, fontosnak tartják a versenyszerű megmérettetést.

Megállapítható, hogy nagy a hasonlóság a tanulmányi szakkörök és sportköri munkában résztvevő valamint az egyes versenyeken elinduló tanulók aránya között is.

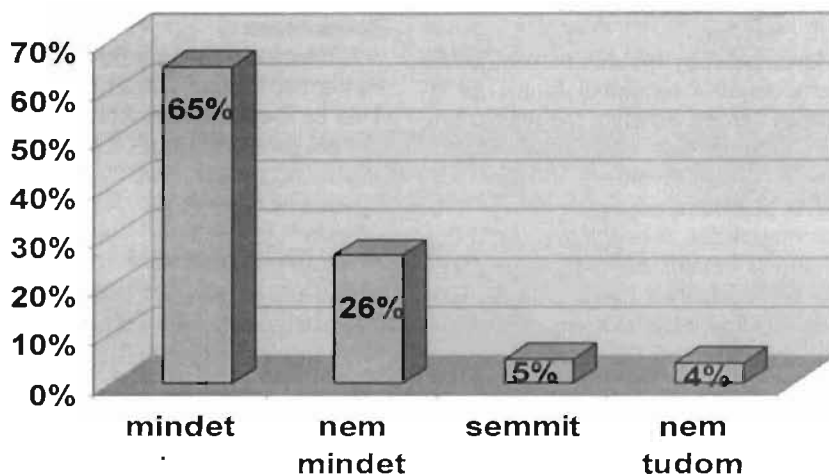
Természetesen a szakköri és sportköri tevékenységek átfedik egymást, ezért ennek tisztázására megvizsgáltuk, hogy azok, akik szakköri tevékenységben részt vesznek vajon részt vesznek-e a sportköri tevékenységben is és fordítva. A **4. sz. diagram** mutatja az arányokat.

A szakköri munkában részt nem vevő tanulók 26%-a részt vesz a sportköri munkában, 76%-a nem tagja semmilyen sportkörnek. A szakköri tevékenységet is végzők között, ez 46% volt, 45% sportköri tag is. Ha a 46%-ot (vagyis a szakkörösöket) 100%-nak tekintjük, akkor ennek 55%-a nem sportköri tagnak jelölte magát. Fontos kiemelni, hogy azok a tanulók, akik a verbális tanulásban az aktívak közé számítanak, azok „furcsa” módon a motoros tanulásban is aktívak.

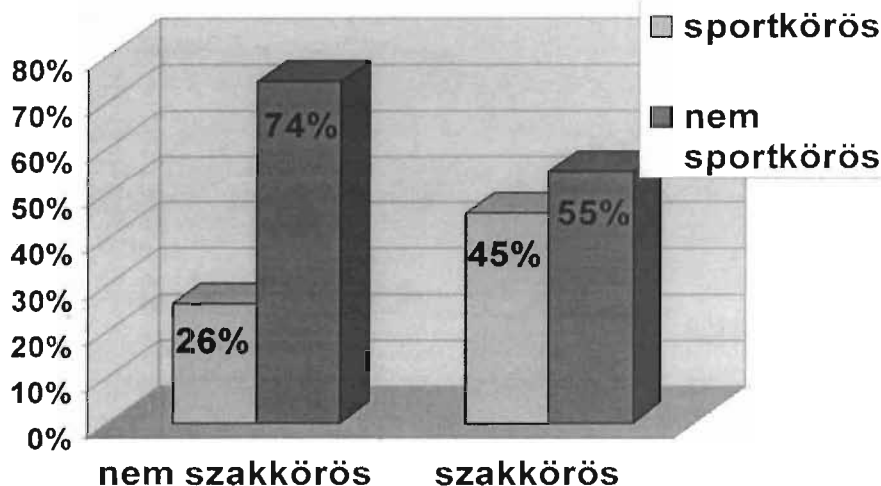
Ennél a kérdésnél is kértük a válaszok indoklását. Az indokokat elsősorban a részt nem vevők esetében fontos tudnunk. Meghatározó indok a „nincs rá időm” volt.

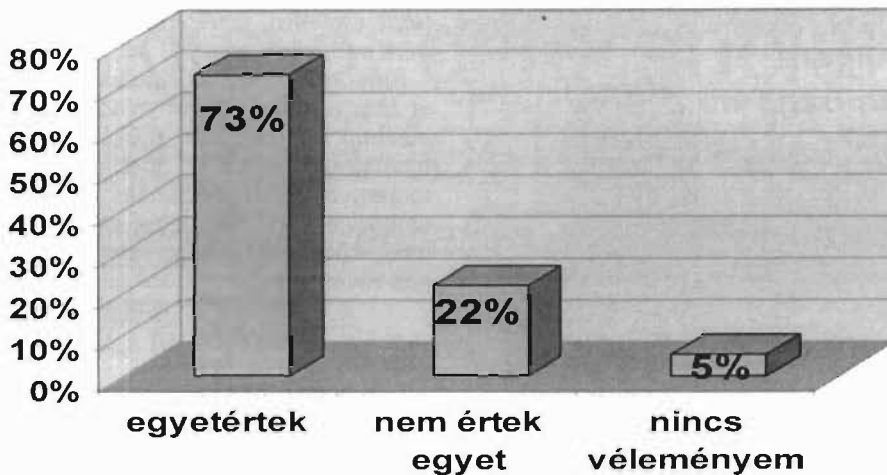
2. diagram Tanulmányunkban a kérdésekre adott válaszokat százalékos értékek mentén dolgozzuk fel

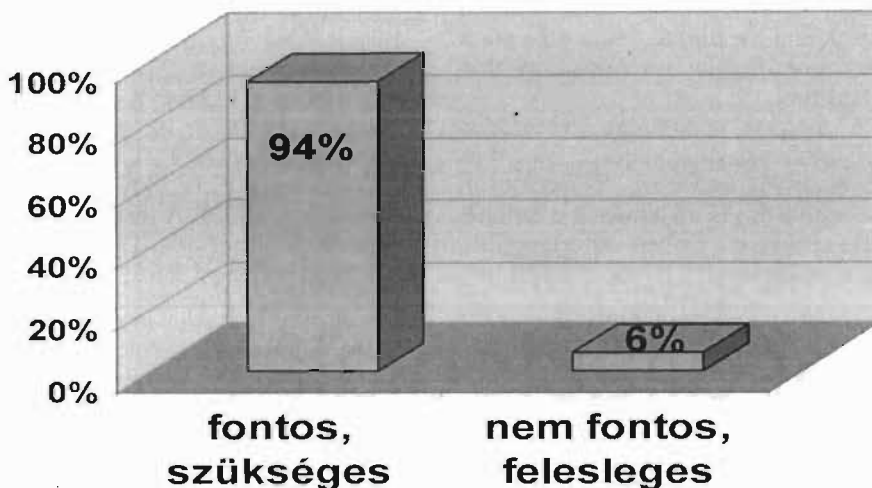
3. diagram

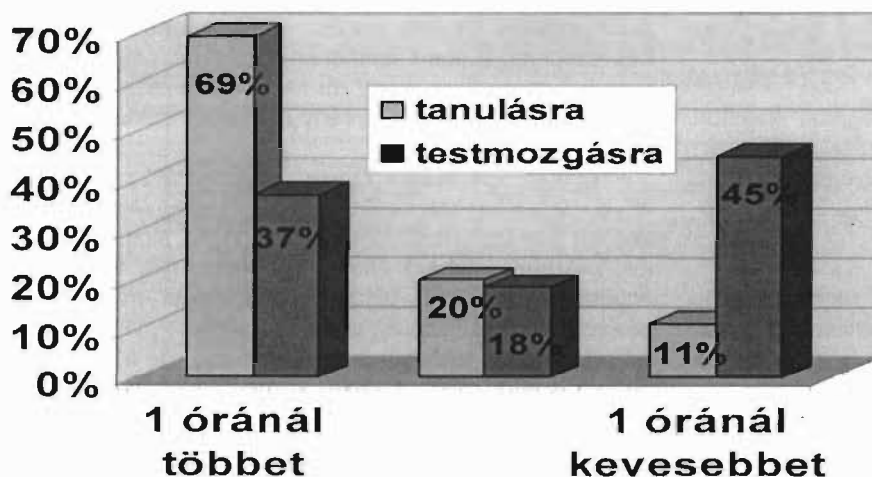
4. diagram

5. diagram

6. diagram

7. diagram

Ezek után nézzük, mit nyilatkoztak a tanulók a testnevelés osztályzásáról? A válaszok %-os megoszlása az 5. sz. diagramon látható.

A testnevelés osztályzásával a tanulók 73%-a ért egyet, 22%-a nem ért egyet és 5%-nak sincsen véleménye.

Úgy gondoljuk, hogy az eredmények önmagukért beszélnek. A tanulóknak nincsen kétség és szorongás a testnevelés tantárgy érdemjegyei miatt, mint ahogyan azt a minisztérium állítja. A nem érték egyet és nincs véleménye válaszok leggyakoribb indoka, hogy

„nem mindenki ügyes”. Ennek alapján a verbális tárgyakban sem kellene osztályozni a „nem okos” tanulókat.

A tanulók véleményét kérdeztük magáról a testnevelés tantárgyról a testnevelés tantárgy fontosságáról, szükségességéről is. Az eredmény a 6. sz. diagramon látható.

Két válasz alternatívát összevontunk a „fontos” és „minden tanulónak szükséges”, mivel jelentésük közel azonos. Látható, hogy együttesen 94%-ot tesznek ki, míg a „nem fontos, felesleges” válaszok csak 6%-ot. Az erre a kérdésre adott válaszok százalékos aránya erősíti meg igazán az előző kérdésben megfogalmazott válaszok mértékét, vagyis a tanulóknak fontos a testnevelés tantárgy, így nem kérdőjelezzük meg az abban nyújtott teljesítményük számszerű értékelésének fontosságát sem.

A következő diagramunk azt mutatja, hogy a tanulók naponta mennyi időt fordítanak a tanulásra és sportolásra, 7. sz. diagram.

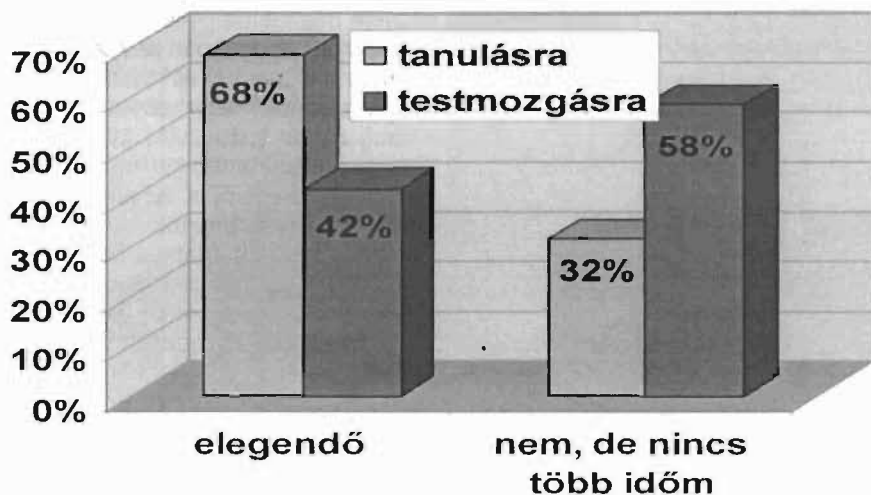
A tanulók 69%-a fordít 1 óránál többet a tanulásra, míg a sportolásra 37%. Hozzávetőlegesen 1 órát 20% tölt a tanulással és 18% a sportolással. Ennél kevesebbet 11% tanulásra, 45% pedig sportolásra fordít.

A tanulók 69%-a a tanulásra, 42%-a a sportolásra fordított időt elegendőnek ítélte meg. Nem találta elegendőnek a tanulásra való idejét 32%, sportolásra pedig 58%.

A „kívánja a szervezetem” és a „hiányzó van” válaszok lényegében ugyan azt jelentik, vagyis a tanulók valószínűleg motivációja egy belső fiziológiai kényszerből származik. A szülők csak 7%-ot motiválnak, és a „nehezen megy, gyakorolnom kell” válasz mindössze 3%-ot tesz ki. Ez az alacsony szám is megerősíti a 94%-ban a tanulók részéről fontosnak megítélt testnevelés tantárgyak között betöltött szerepét. Vagyis a testnevelés osztályozása körül felnőttek által gerjesztett vihart az érintettek részéről semmi nem indokolja.

Következtetések

A tantervekben kialakult tantárgyi struktúrák a tanulók által elfogadottak, ami azt jelenti a mi értelmezésünk szerint, hogy a tanulók nem gondolkodnak az egyes tárgyak hasznosságán, vagy felesleges voltán. Az ilyen irányú gondolkodás akkor jelenik meg, amikor az egyes tárgyakkal a tanulónak nehézségei támadnak, akár a tárgy valódi nehézségei és a tanuló hiányos képességei, illetve a tanár személye miatt. Mindkettő valódi pedagógiai problémaként jelenik meg.

8. diagram

Ennek megoldása viszont már nem a problémának megfelelően történik. Ezért a felnőtt társadalom, amelyik egyszerre pedagógus is meg szülő is, a legrosszabbat találja ki megoldásnak. A versenyképes, egészséges, jó problémamegoldó képességgel rendelkező tanulói személyiséget csak úgy formálhatunk, ha megtaláljuk a fejlesztés leghatékonyabb eszközeit. Ide-

álisan ezt egyénre szabottan lenne jó kialakítani, de tudjuk, hogy ezt csak a gazdagok magán iskoláiban lehetne biztosítani.

A magyar közoktatás évszázados hagyományai, jól kidolgozott feladat és követelményrendszere, folyamatosan megújítva ma is alkalmasak a tanulók felkészítésére. Ebben elfogadottan, mint a válaszokból láttuk, minden tan-

tárgy esetében, szerepel az osztályzás, mint pedagógiai eszköz.

Amennyiben ezt az oktatás politikai el akarja törölni, akkor minden tárgy estében, a rendszer működésének fenntartása érdekében, törölje el. Egy tantárgyban, mondvasínált okokra hivatkozva ilyen változtatás pedagógiai hiba, következtelenség, vagy szándékos zavarkeltés.

Irodalom

Gombocz J. (2005): A gomb az öltönyön, In: Pedagógusképzés a 21. században ELTE modell 2, ELTE PPK, Budapest.

Rajnai J. (2005): A testnevelés-értékelés problematikája, In: Pedagógusképzés a 21. században, ELTE-modell 2. ELTE PPK, Budapest.

Hilbert M-né. (2005): Ennyit érsz! In: Pedagógusképzés a 21. században, ELTE-modell 2, ELTE PPK., Budapest.

Makszin I. (2005): Az értékelésről, In: Pedagógusképzés a 21. században, ELTE-modell 2, ELTE PPK, Budapest.

Makszin I. (2002): A testnevelés elmélete és módszertana, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs

Szakmai állásfoglalás

2005. március 9-én a Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar (TF) Testnevelélmélet és Pedagógia Tanszéke és a Magyar Sporttudományi Társaság (MSTT)

„Az értékelés, mérés és osztályozás jelentősége az iskolai testnevelésben” témában országos konferenciát rendezett.

A tanácskozás eredményeként az alábbi állásfoglalás született:

A testnevelés osztályzásának eltörlése által kiváltott szakmai, pedagógiai nézeteltérések tisztázása céljából országos konferencia összehívását kezdeményeztük. Az itt elhangzott előadások és kerekasztal megbeszélések alapján a következő állásfoglalás született:

A tudományos vizsgálatok eredményei nem igazolják, hogy a tanulók szoronganak, félnek a testnevelési órától, ezért elutasítják a testnevelésben nyújtott teljesítményeik osztályzatokban való kifejezését.

A testnevelő tanárok az osztályozást az értékelő eljárások egyikének tekintik, amely mellett a folyamatos szóbeli értékelés minden testnevelési órán jelen van. Ezt a számukra leginkább meghatározó motiváló jelentősége miatt, mivel minden feladat végzést a tanár azonnali, vagy egyéb erősített visszajelentés formájában értékeli. A tanulóval való közvetlen kapcsolattartás nélkülözhetetlen eleme, amit alapvető értékelési eszközként használnak.

Az osztályzás egyetlen tantárgyban való megszüntetése pedagógiai hiba, amely zavart idéz elő a nevelési-oktatási

folyamat egész rendszerében. Az osztályzást a szülő pontos tájékoztatását is jelenti, valamint az alapját a szükséges fejlesztési irányok kijelölésének.

Nagyon fontos a tanulókról minél több és pontosabb, mért információ gyűjtése. Ezen információk egy részének összegyűjtését törvény írja elő, amely a tanulók motoros képességeire, fizikai állapotára vonatkoznak. Ugyanakkor nem határozza meg, hogy mi legyen az a teszt együttes, amely alapján mérjük a törvény által előírt fizikai képességeket.

A konferencia állásfoglalása, hogy az OM olyan teszt együttest tegyen kötelezővé, amely az ország minden iskolájában kötelező, hogy tanulóink motoros állapotáról valós, összehasonlítható adatokhoz juthassunk. Ez a teszt együttes az EUROFIT teszt együttes legyen, mivel ebben az esetben nemzetközileg is összehasonlíthatóvá válnak az adataink. Ezt a teszt együttest Európában de a világ más részein is elfogadják és széles körűen alkalmazzák. A kötelezettség kimondása után a testnevelő tanárok szabadon mérhetnek bármilyen más teszttel is.

Ahol lehetőség van rá az alsó tagozaton is szakos testnevelő tanárok tanítsák a testnevelést. Minden olyan állítás téves, amely szerint a TF-en végzett tanárok nincsenek felkészítve az alsó tagozatos tanulók oktatására. Hallgatóink tanrendjében elméleti, gyakorlati tárgyakat illetően egyaránt szerepel a teljes iskoláskorú népesség oktatására vonatkozó ismeret. Iskolai gyakorlataik óraszámára, csak a IV. évfolyamon félénként 200-250 óra között van, ez lényegesen meghaladja a tanár és tanítóképzők óraszámát.

Inklúzió, differenciált értékelés a testnevelésben

10

Inclusion, differentiation and evaluation in Physical Education

Woth Klára

Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar, Budapest

Összefoglaló

„Mindenki másképp egyforma” (Mérő László)

Különbözőségeink miatt szükséges a differenciálás.

Az új típusú befogadó szemlélet a nevelési-oktatói folyamatban a differenciálás módszerét alkalmazva képes együtt foglalkoztatni az ún.: SNI és a többségi tanulókat egy iskolában, a Mindenki Iskolájában.

Az inklúzió új kihívást jelent a pedagógusok számára. Egyéni fejlesztési terveket kell készíteni a sajátos képességek, igények szerint, és meg kell teremteni az összhangot a tantervvel ill.: a többi egyéni fejlesztési tervvel. A differenciálás kiterjed a célokra, eszközökre, követelményekre és sajátos értékelési módokat feltételez.

A testnevelés az a tantárgy, ahol lehetőség van az azonnali visszajelzésre (folyamatos értékelésre) így biztosítva a gyorsabb haladást, ugyanakkor a balesetveszélyes helyzeteket nem lehet figyelmen kívül hagyni, amelyet még tovább fokozhat a differenciálás ill.: az SNI gyermek mozgása a többiekkel.

Magyarországon még jó részt hiányoznak különösen a létesítmény-, tárgyi-, de részben személyi feltételek is, ezért csak törvényi megerősítéssel és elkülönített költségvetéssel (társadalmi szándékot kifejezve) lehetséges az inklúzió- befogadó szellemű iskolákat általánossá tenni.

A **szöveges értékelés** bevezetése a Mindenki Iskolájában indokolt, mint-hogy a differenciált célok, követelmények szerint a teljesítmények reális meghatározása ebben a formában biztosítható.

Kulcsszavak: differenciálás, SNI tanuló, egyéni fejlesztési terv, szöveges értékelés

Summary

„We are all the same but in different ways” (László Mérő)

Diversity needs **differentiation** to value students equally and contributes to the

integration of students with special educational need (SEN) in the School of All.

Inclusion brings new challenges for the educators too. Personal development plans have to be prepared according to special abilities and needs. These projects must be in harmony with other teaching plans and adapt the concept of the central syllabus.

Differentiation is meant to specify aims, tools and assumes proper evaluation of the requirements. Instead of grades, **evaluation in text** seems to be more fair and precise in defining the quality of performance of those with SEN.

The distinct nature of the PE subject presents a good opportunity to a continuous assessment so a quicker progress can be achieved. However the danger of accident should be considered because of the increasing risk when SEN children are involved in sport activities. So thus differentiation may put into practice if all the facilities are presented.

In Hungary beside the lack of infrastructure, often the personal resources are also missing for the inclusion. Therefore the government should encourage public schools to attain inclusion by delivering new rules, supporting aids to the host institutes and sponsoring teachers to explore their existing knowledge.

Key-words: differentiation, SEN student, personal development plan, evaluation in text

Bevezetés

Dolgozatom címe máris magyarul szorul. Talán Mérő László nagyszerű könyvének címe segít legközelebb a téma megértéséhez, amellyel foglalkozom.

Mindenki másképp egyforma (Mérő László 1996)

Kevés találóbb mondat létezik az ENSZ-WHO nyilatkozatát összefoglalni:

„Nem léteznek fogyatékosok és nem fogyatékosok csak gyerekek, akik egyéniségükben nagyon eltérők „(ENSZ-WHO)

... vagy a Salamankai Nyilatkozat lényegét interpretálni úgymint „Minden gyerek oktatható és joga van hozzá...”

Azt, hogy nem vagyunk egyformák, tapasztaljuk, mint ahogy azt is, hogy vannak erősségeink és hiányosságaink, vagyis senki sem tökéletes. Más- képpen: mindenki másban tökéletlen, ill. tökéletes. Ezek a felismert külön- ségek igénylik az oktatás felülvizsgálá- tát, az új szemléletű iskola kialakítását. A Mindenki Iskolája név magáért be- szél. Itt nincs kirekesztés, minden gye- rek- képességeire való tekintet nélkül- egy iskolába jár, a befogadó Inklúzió Iskolába.

Az inklúzió szükségességét első sor- ban az emberi jogokkal magyarázzák az úgynevezett SNI (észlelési-, tanulá- si-, magatartási- nehézségekkel küzdő) gyerekek problémái felől közelítve, az esélyegyenlőség nevében.

Alaposabban figyelemmel kísérve a kérdést azonban az együttnevelést nem csak pedagógiai szempontból tartják előnyösnek, hanem gazdasá- gossága miatt is.

Az inklúzió nyomán lassan kiszorul- nak a szegregált iskolák, megváltoz- nak a gyógypedagógiai szolgáltatások formái amennyiben a gyógypedagógu- sok többnyire már nem csak külön, hanem az egészséges tanulók között is foglalkoznak az SNI gyerekekkel, segí- tik a többségi tanárok munkáját, bizto- sítják speciális felkészítésüket.

Az esélyegyenlőséget szerte a világ- ban és Magyarországon is törvényi szabályozás támogatja megteremtve ezzel az integráció, inklúzió lehetősé- geit.

Tapasztalat azonban, hogy önmagá- ban a törvény csak formális hatást ér el, mivel a mai magyar társadalom- úgy tűnik - nincs tisztában az inklúzió szemléletében rejlő felelősséggel. Hü- en tükrözi ezt a jelenlegi támogatások módja és mértéke, azok változásai a helyi elképzelések, érdekek szerint. Va- lójában nálunk csak lelkiismereti kér- désként nyert támogatást az inklúzió.

Inklúziós helyzetkép Ma- gyarországon 2005

• **Érzelmileg nem azonosuló, de jó lehetőségek, feltételek**

• Befogadó szellemű, de elégtelen feltételrendszer

• Elutasító, vagy közömbös környezetben egy-egy elszánt pedagógus

• Jól működő, befogadó környezet, alkalmas feltételekkel

• Kényszerű, formális befogadás, jó feltételekkel, vagy anélkül

• Spontán befogadás hivatalos vállalás és a lehetőségek kihasználása nélkül.

Legjellemzőbb az un." Befogadó szellemű, de elégtelen feltételrendszerrel működő iskola". Van, ahol az akarat, de többnyire inkább a feltételek hiányoznak.

Kérdés mi kell ahhoz, hogy Magyarországon is az inkluzív iskola váljon általánossá?

Hazai szint

• Megbízható állami támogatás, költségvetésből elkülönített keret

• Az ügyet támogató törvényi szabályozás

• A társadalom szemléletének változása

Személyes szint:

• Elfogadás

• Speciális ismeretek

• Együttműködésre törekvés

• Differenciálás

Eltekintve a nemzetközi és egyéb rész szintektől, most csak a hazai és a személyes szintre összpontosítanék. A törekvés hazai szinten több problémát okoz, mint személyes szinten, mivel a magyar pedagógiai módszerek hagyományai mindig is a személyes szintnél felsoroltakat részesítették előnybe. Nem így a hazai szinten megjelenő feltételek köre, amelyekre régtől fogva volt igény, de a gyakorlatban mindig is hiányoztak.

Egyéni fejlesztési tervek

Differenciálás a személyes szinten jelenik meg, mint kiemelkedően fontos oktatás-módszertani kérdés. A differenciálás a minőség záloga.

A tanulók azonosságai és különbségei mutatják meg azon területeket, amelyekre ki kell, hogy terjedjen a differenciálás, megteremtve az **egyéni fejlesztési tervek** alapjait, úgymint:

• A tanuló speciális képességei

• A tanuló speciális igényei

• Az együttműködés (SNI tanuló az osztályban)

• Célok, tananyagok, módszerek, értékelési eljárások a speciális és a többségi igények

• Helyi lehetőségek: támogató és hátráltató tényezők

Azonosságok (tanulók szintjén)

A fejlődés igénye

Szocializáció

Használható ismeretek

Tanulás

Képességek

Lehetőségek

Igények

Teljesítmény ismerete

Hiányosságok, értékek

Önértékelés

Különbségek (tanulók szintjén)

Teljesítmények

Elsajátítás ideje

Törekvések

Képességek

Lehetőségek

Igények

- Szülői támogatás
- A tanárt segítő tevékenységeinek koordinálása

Nem szokványos tanári feladat az egyéni fejlesztési tervek és a tanmenetek egyeztetése. Újszerű megoldás, ami nagyobb odafigyelést, alaposabb átgondolást, változatos módszereket, kooperációt igényel. A tervek elkészítésekor tisztában kell lennünk a tanulók azonosságaival, valamint különbségeivel (**lásd táblázat**).

Minden gyerekben működik a fejlődés iránti igény.

Az iskolai feltételek biztosítják az egészséges szocializáció lehetőségeit.

Mindenki az életben való helytálláshoz szükséges ismereteket szeretné megszerezni tanulmányai során.

A tanulás iránti igény eltérő szinten, de mindenkiben fellelhető.

Mindenki szeretné megtudni mennyit ér teljesítménye a többiekéhez képest?

Szembesülnie kell mindenkinek a saját értékeivel és hiányosságaival a reális önismeret-, a helyes önkép-, valamint az előzőek következményeként - igényei, értékrendje kialakítása érdekében.

Ahhoz, hogy el tudjuk fogadni mások értékelését teljesítményünkről, az önértékelés képességével is rendelkezni kell.

- Törekvések

Az eltérések - a genetikailag kódolt képességekben -, a főként azokból adódó lehetőségekben-, az elsődlegesen környezeti hatásokon alapuló igényszintekben-, a tanulási folyamat gyorsaságában-, a várható teljesítményszintekben-, végezetül az egyéni törekvésekben - követhetők nyomon.

A sok különböző képességű gyermek foglalkoztatása az eddigiekben tárgyalt, átgondolt differenciáláson keresztül lehetséges.

Az egyéni fejlesztési tervben a tanuló lehetőségeit személyes és osztály szinten fontosnak tartom egyeztetni. Tapasztalataim szerint az inklúzióval foglalkozó szakkikkek elsődlegesen az SNI gyermekek igényeit, képességeit

ismertetik, differenciálják a célokat, eszközöket, követelményeket, módszereket és kihagyják az osztályközösségbe való elhelyezés gondjait. Márpedig inklúzióról csak az SNI és a többi tanuló, tanár, szülő, segítő együttműködésében beszélhetünk.

Inklúzió a testnevelésben

A testnevelés tantárgy jellegéből adódó legfontosabb törekvések szinterei:

- Általános, speciális, és sajátos (SNI szerint) kondicionális és koordinációs képességek fejlesztése

- Különböző és speciális sportágak motoros készségei és elméleti ismeretei

- Együttműködés, részvétel a csapatmunkában

- Kreativitás, önálló feladatmegoldás

- Hasznos személyiségjegyek kialakítása a motoros tevékenységek által

A motoros tevékenységek köre kibővül a speciális mozgásformákkal és azok elméleti ismereteivel, mint játékszabályok, stb. (pl.: a mozgássérültek sportágaival úgymint ülő röplabda, vagy a látássérültek csörgőlabdjával, stb).

A bátorság, fegyelmeztség, kitarítás, feladatvállalás, kezdeményezés, akaraterő, segítségadás, pozitív tulajdonságok a motoros tevékenységek gyakorlásán keresztül sikeresen fejleszthetők. Jelentőségük példátlan a személyiségfejlesztésben.

Differenciált célokhoz, differenciált értékelés

Az értékelés, az oktatás folyamatában különböző formában jelenik meg.

Az inklúzió keretein belül a differenciált célokhoz és követelményekhez az értékelést az egyéni fejlesztési tervek mentén szükséges elvégezni. Mely alapul szolgálhat a szóveges értékeléshez.

- A javasolt és közösen elfogadott képességfejlesztő gyakorlatokban elért fejlődés

• Közösen meghatározott képességek, készségek szintje (speciális képességekkel, tantervvel egyeztetett)

• Részvétel, együttműködés (osztállyal, tanárral, szülőkkal)

• Fejlődés az önálló feladatmegoldásokban

• Elfogadás, tudatosság, egyéni fejlesztés, önértékelés

A tanulóval közösen megállapított és elfogadott képességfejlesztő gyakorlatokban elért fejlődést rendszeresen megismételt motoros próbákkal célszerű ellenőrizni, ill. az egyéb motoros képességek szintjének meghatározását is.

Az együttműködés hatása az önbizalomban, önállóságban bekövetkező pozitív változásokban követhető nyomon, míg eredménye az életminőség javulásában mutatkozik.

Az, hogy egy értékeléssel foglalkozó konferencián lehetőségem adódott elmondani néhány mondatot az inklúzióról azért bir jelentőséggel, mert a téma kifejtése során láthatóvá válik, leginkább az inklúzió szemlélete következtében kap létjogosultságot a szóveges értékelés.

A hagyományos iskolákban a hagyományos értékelési módok jól működnek, ám a befogadó szellemű iskolákban, az erőteljesen eltérő képességű gyerekek teljesítményeinek értékelése nem egyszerű feladat. A differenciálás igényeként megjelenő egyéni fejlesztési tervekhez, speciális értékelési eljárásokra van szükség. A személyre szóló célok, tananyagok, követelmények tantervhez viszonyított eltéréseit szóveges értékeléssel lehet világosan szemléltetni és a befogadó környezetben sokkal nagyobb jelentőséggel bíró relatív értékek, teljesítmények mértékére rámutatni.

Következtetések

Azok a feltételek (legfőként létesítmény, de tárgyi és személyi jellegűek) amelyek biztosítani tudják Magyarországon is a befogadó iskolák általánossá válását még hiányoznak.

A pedagógustársadalom elfogadja, támogatja az inklúzió szemléletét, készen áll a feladatra

(Van stratégiánk az oktatási folyamat irányításával, módszerekkel kapcsolatban.) Remélhetőleg beszámoló is bizonyította. Ugyanakkor az önkormányzatok, iskolák, pedagógusok szintjén nem oldható meg a probléma.

Nem elég a törvényi szabályozás, mert az fejlesztések nélkül csak formális akaratot tükröz. Az oktatásügy és ezen belül az inklúzió célkitűzései-

nek fokozott támogatására van szükség.

Jelenleg a szemlélet előkészítésének szintjén állunk, de már tudjuk mi kell a megvalósításhoz.

Felhasznált irodalom:

Kereszty Zsuzsa (szerk.), (1999): Mindenki Iskolája. Sajátos nevelési szükségletű gyerekek a többségi iskolában, IFA-BTF-OM, Budapest

Pijl, S.J.- Meiser C.J.W., (2003): Inclusive Education, Routledge, London

Csányi Yvonne (szerk.), (1993): Együttnevelés- speciális igényű gyerekek az iskolában, IFA-OKI, Budapest. 6-8 o.

Hansen, Jorgen, (2004): Speciális nevelési szükségletű gyerekek inklúziója a többségi iskolákban. Esély-

egyenlőség biztosítása a fogyatékosok számára PHARE Twinning program keretében elhangzott előadás

Csányi Yvonne: A közoktatásról szóló többször módosított törvény 1993. LXXIX.121§ (1) bekezdés 29.

Falus Iván, (2003): Didaktika - Elméleti alapok a tanítás tanulásához, Nemzeti Tankönyvkiadó

Gyógypedagógiai alapismeretek (2000), ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest

Makszin Imre, (2003): Testnevelélmélet és módszertan, Dialog Campus Lépésről lépésre iskolai program. Tanítói kézikönyv. (1999) Lépésről lépésre Országos Szakmai Egyesület, Budapest

Inklúziós tanterv és útmutató a magyarországi pedagógusképzés számára, Oktatási segédanyag (2004)

Book review

By Dr. Christian Kroger
Institut für Sport und Sportwissenschaft
Universität Kiel
D-24098 Kiel
Germany

Reeser, J. C., & Bahr, R. (Eds.). (2003). *Volleyball: Handbook of sports medicine and science*. UK: Blackwell Science Ltd.

Volleyball is the eleventh issue of the Handbook of Sports Medicine and Science series which is published under the auspices of the International Olympic Committee and with the support of FIVB. This 130-page book is a collection of chapters written by nineteen prominent authors representing seven different areas of the world. This book includes five parts, twenty one chapters and a very helpful index:

Part A – Basic and Applied Science (Energy-generating systems/ Biomechanics of jumping/Peak conditioning/nutrition and hydration)

Part B – Volleyball Medical Professional (Preparation sports examination/ Medical management of events)

Part C – Injuries (Epidemiology/Environmental concerns/Prevention/ Rehabilitation/Special injuries of shoulder, knee, ankle and other forms precipitated by overuse)

Part D – Special Considerations (Training the young, female, disabled and elite volleyball athletes)

Part E – Performance Enhancement (Ergogenic aids/Visual search strategies and decision making/Applications of sport psychology).

The selection of chapter headings provides a systematizing overview of studies on different fields of science. These chapters are well organized and provide the reader with a wealth of valuable information related to the scientific and medical aspects of volleyball. In order to take advantage of achievement-optimizing measures, it is necessary to recognize achievement-limiting factors. The increasing intensity of training has caused special problems for top-level sports in volleyball. The aim of this handbook is to obtain information on the complete system of humans in the domain of muscular, cardiopulmonary, mental, perceptual activity. For researchers, sports physicians, coaches, therapists, athletes, and others who are interested in medical care, this publication is excellent and would make an important addition to anyone's library.

Százhusz éve született Mező Ferenc, a magyar olimpiai mozgalom kiemelkedő személyisége

*Ferenc Mező, outstanding personality
of the Hungarian olympic movement was born 120 years ago*

Gallov Rezső

Nemzeti Sport, Budapest

Összefoglalás

Dr. Mező Ferenc különleges helyet foglal el a magyar olimpiai mozgalom történetében. Ő az egyetlen szellemi olimpiai győztesünk, s jóllehet a művészeti versenyek már évtizedek óta nem szerepelnek a játékok műsorán, a korábbi nemes vetélkedés értékein ez nem változtat, a nyertesek pedig tiszteletet és elismerést érdemelnek azt utókortól.

Mező Ferenc jelentősége messze felülmúlja az aranyérem dicsőségét. Nem csak azért, mert 1948-tól kezdődően haláláig a Nemzetközi Olimpiai Bizottság tagja volt, sőt nem csupán tudományos igényű kutatásaiért és az olimpiai irodalom nem mindennapos gazdagításáért, hanem azért az eltökélt küzdelméért, amelyet elméleti tevékenysége mellett nagyonis gyakorlatias módon folytatott a mozgalom következetes fejlesztése érdekében, még hozzá egy különösképpen számára időnként ropant nehéz történelmi korban, emberpróbáló körülmények között.

Kulcsszavak: olimpiai művészeti versenyek, NOB tagság, a MOB újjászervezés, Brundage elnökkel, emlékezés

Abstract

There is a very special place for dr. Ferenc Mező in the history of the Hungarian Olympic movement. He is our only gold medal winner ever in the art category of the Olympic program, although these unique kinds of competitions have been nonexistent for long decades. Regardless, those outstanding individuals and high values of their works within the framework of these noble competitions demand well deserved respect and recognitions.

Ferenc Mező's importance goes far beyond winning the gold medal. Not only because he played significant role as member of the IOC since 1948 until his death and not only for his contribu-

tion to scientific research and literature of the Olympic movement, but first of all because - besides his theoretical work - he very actively and with great dedication participated in the continuous fights for the good causes of the noble movement under extremely harsh circumstances of the given historical period and despite his personal problems.

Key-words: Olympic arts competition, IOC membership, revival of HOC, with President Brundage, remembrance

A sporttörténeti hűség kedvéért mindjárt bevezetőnkben tisztázzuk, hogy első - és mindjárt kétszeres - olimpiai bajnokunkat, Hajós Alfrédot (Athén, 1896 - 100 és 1200. m gyorsúszás), a későbbi hírneves építész előszeretettel tartjuk ugyancsak szellemi olimpiai bajnoknak, hiszen stadion tervével (Lauber Dezsővel közösen készítette) megnyerte 1924-ben Párizsban az olimpia művészeti versenyeit. Kétséget kizáróan a legjobbnak bizonyult a mezőnyben, az első díjat azonban nem adták ki, meg kellett elégednie - győzelme ellenére is - a másodikkal. Ennek következtében Mező Ferenc valójában az egyedüli, vitathatatlan szellemi olimpiai győztesünk. (Tegyünk azért büszkén egy rendhagyó kiegészítést: harmadik érmes kiválóságunk, Földes Éva bronza is külön kiemelését érdeme, amelyet 1948-ban Londonban szerzett „A fiatalság forrása” című művével.)

Kivétel nélkül minden újkori nyári olimpiának megvannak a különlegességei, sajátos jellemzői. Az 1928 évi amszterdami játékokon először állhatunk például rajthoz nők az atlétikában, s ekkor osztották ki utoljára az összes érmet együtt, egyetlen, a befejező napon. Formálisan itt búcsúzott el Pierre de Coubertin báró, az újkori olimpiai játékok francia apostola mindazoktól, akik négy évtizeden át odaadóan segítették nehéz munkáját. Nyílt levele

szinte az olimpiai mozgalom alapokmányának tekinthető, amely, nem mellékesen, igen erős hatással volt az éppen ott s akkor szellemi ötkarikás győzelmet arató magyar eszmetárs, Mező Ferenc gondolkodásmódjára, egész életfelfogására.

Az események jócskán elhúzódtak. A küzdelmek májusban kezdődtek - a megnyitóra ellenben csak júniusban került sor - s végül augusztusban zárultak. A mieink egészen addig, a befejező hónapig nemigen remekeltek, s ezért is okozott talán olyan felszabadult, nagy örömet az első magyar arany augusztus 12-én, amelyet „Az olimpiai játékok története” c. munkájával dr. Mező Ferenc, budapesti reál-gimnáziumi tanár nyert az irodalom (epika) kategóriájában.

A siker két kiegészítést kíván. Az egyik, hogy a nyertes személyesen nem volt ott az eredményhirdetésen, amikor tiszteletére eljátszották a himnuszt, s nemzeti lobogónkat felhúzták az árboc csúcsára. Itthon, Esztergomban várakozott (a győzelem hírére sportvezetőink aztán sietve kiküldték a játékok színhelyére), a másik pedig az alkotás gondot okozó, túlméretezett terjedelme volt. A kiírás szigorúan húsz-

ezer szóban korlátozta a pályamunkákat, a három külön fejezetben foglalt pályázat ennél azonban sokkal terjedelmesebbre, háromszorosára sikerült, s így a legfelső hazai sporttanács (OTT) úgy döntött, csupán az első részt nevezi be, jóllehet a teljesség kedvéért azért - mintegy ennek érzékeltetésére - mellékelte kiegészítés gyanánt az alkotást teljességében elküldte a bíráló bizottságnak. Az olimpiai zsűri tagjai végül nagyvonalúan kezelték a rendkívüli forrásmunkát - amelynek angol nyelvű fordítását maga a szerző végezte el - s egészében díjazták arannyal a 15 beérkezett pályázat közül.

A következő évtizedekben az életét mindenestől az olimpizmusnak szentelő pedagógus és tudós számos további kötetével szerzett magának és vele együtt a magyar olimpiai mozgalomnak is világhírnevet (győztes alkotását első alkalommal 1929-ben adták ki hazánkban, később tizenhat nyelven számos kiadást ért meg, japánul és kínaiul is megjelent).

• • •

Mező (Grünfeld) Ferenc 1885. március 13-án született Pölöskefőn, Zalaegerszeg szomszédságában, s már kora gyermekkorában megszállott híve a sportnak. Különösen az atlétika, a birkózás és a sportlövészet érdekelte, de remekül sakkozott is. Gyermekfejjel ő indította el a szerény kis faluban a sportot. Magasugró állványt eszkábált az apja szatócs boltjából ideiglenesen eltulajdonított szerszámokkal, távolugró pályát készített, kőgolyót használtak pajtásai súlylökésre, futópályát is kijelöltek a fútcán. A gimnáziumot már Nagykanizsán végezte, ott is érettségizett. A Budapesti Tudományegyetem bölcsészkarán később latin és görög nyelvből szerzett tanári diplomát, majd kezdte el a pedagógusi pályáját. Zalaszentgróton neveztek ki iskolaigazgatónak. Az első világháború viszontagságos éveit 32 megpróbáltatásokkal teli hónapot töltött a frontokon, szolgálatát a III. osztályú Vaskorona-renddel ismerték el. A háborút követően tizenhat esztendőn át a Budai Mátyás Gimnázium tanára (1918-34), miközben a sport és az olimpia történetének témáiból sorozatban tartja előadásait, s jelennek meg írásai. A Berzsenyi Gimnáziumban 1935-től tanított latint, magyart és ókori történelmet. A második világháborút követően a Budapesti Kölcsey Gimnázium igazgatója lett, majd a Vallás- és Közoktatási Minisztérium Testnevelési Ügyosztályát vezette 1945-48 között, miközben a TF-en sporttörténetet is oktatott. A sport iránti olthatatlan rajongása nem engedte, hogy pusztán és tétlen szemlélő-

ként élje meg a sportéletünkben is hatalmas pusztítást végzett második világháború utáni nehéz időket.

• • •

1945. február végén, Budapest ostroma után néhány nappal, a Debrecenben székelő Ideiglenes Nemzeti Kormány nevében dr. Pusztai János minisztériumi osztályvezető hivatalból tudomásul vette, hogy máris megalakult a Nemzeti Sport Bizottság. Az erről szóló dokumentumot és a megbízó leveleket dr. Ries István, Bechtler Péter és Jámbor Alajos írt alá... Ismert az is, hogy a budai sportemberek - amennyire ezt a háborús körülmények megengedték - rendszeresen dr. Mező Ferenc lakásán (élete végéig a Mártírok útján lakott az 50-es számú házban) jöttek össze azzal a céllal, hogy minél előbb megindítsák városrészükből a sportéletet. A társaság állandó tagjai a következők voltak: Kelen János, Németh Imre (későbbi kalapácsvető olimpiai bajnokunk 1948-ban), Zempléni Antal sportvezető és Pataky Károly, a neves sportújságíró. Jellemző, hogy május 6.-án a Városmajorban már valóságos ünnepi sportnapot tartottak, amelynek keretében Mező Ferenc nagyszerű előadást is tartott „Az olimpiai játékok múltja és jelene” címmel.

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány közoktatásügyi minisztere, gróf Teleki Géza, miután Debrecenből Budapestre költöztek a hivatalok, az ügynevezett VI/b. ügyosztály élére - később ez lett a testnedzési ügyek osztálya - Mező Ferencet nevezte ki. Utóbbi nagy becsúrással vágott neki a tengernyi munkának, s hivatali elfoglaltsága mellett szabadidejét is szinte mindenestől a sport szervezésére fordította - tudományos munkálkodása mellett. 1945. december 12-én megalakult a Testnevelési Tudományos Társaság 53 rendes és 35 levelező taggal. A társaság elnökévé Mező Ferencet választották meg. A koalíciós pártok az ígéretes és előrelátó lépést különböző módon értékelték, s tény, hogy az akkori sportközvélemény meglehetősen közömbösen vette tudomásul. Ennek következtében a társaság nem tudott gyökeret verni, s mindössze egyéves rövid létezés után lényegében megszűnt.

A következő esztendőben már mind több szó esett az 1948-as londoni ötkarikás játékokról és a felkészülésről, ám mindennek előtt annak tisztázására volt szükség, hogy a második világháború vesztesei és „csatlósai” egyáltalán meghívást kapnak-e a nagy eseményre (emlékezzünk, az első világháborút követően a vesztesek oldalán harcoló Magyarország nem indulhatott például 1920-ban Antwerpenben).

1946. március 7-én nagyszabású, pártok közötti sporttervezetletet hívtak össze, ahol az egyik fő napirendi pontként a londoni játékokon való részvétel lehetősége, a Nemzeti Sport Bizottság szervezeti felépítése és munkaköre, valamint ennek kapcsán felvetődött a Magyar Olimpiai Bizottság újjászervezésének kérdése is. Ezen a tanácskozáson Mező Ferenc hivatalosan bejelentette, hogy Magyarország részt vehet az 1948 évi játékokon, s a sportvezető ilyen értelemben nyilatkozott a sajtónak és a rádióknak is. Alig egy hónappal később ugyanezen a fórumon született döntés - Mező előterjesztése révén - a Magyar Olimpiai Bizottság újjáélesztéséről. Az előterjesztő azt javasolta, hogy a MOB önálló, független szervezatként kezdje meg működését. Ennek megfelelően intézkedett a kormány már március 28.-án: a MOB feladatává tette az olimpiai játékokon való részvétellel, felkészüléssel kapcsolatos irányítási és egyéb feladatokat, a szervezet felügyeletével pedig a kultuszminisztert bízta meg. A tornyosuló szervezési és egyéb tennivalókkal előkészítő bizottságot hívott életre, s ennek élére Mező Ferencet kérte fel (a testület tagjai voltak: Forray Árpád, dr. Gombos Sándor, Kiss Géza, Kovács Mátyás, dr. Szabó Pál, dr. Verebélyi Ferenc).

• • •

Az olimpiát megelőző esztendő igen lényeges fordulatokat hozott. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium kiadásában és Mező szerkesztésében megjelenő „Sportszemle” első számában hirteltt emellett, hogy a kiadvány „hírharsónája lesz az olimpiai gondolatnak, amely immár harmadfélezer éve testvéri szeretetben óhajtja egyesíteni a más-más származású, fajtájú embereket, népeket.”

1947. február 16.-án az Alkotmány utcai Testnevelés Háza tanácstermében megalakult a Magyar Olimpiai Bizottság. Az előkészületekben, szervezésben oroszánrészt vállaló Mező Ferencet a testület ügyvezető alelnökévé választotta. Ez egybe esett Mező szándékával, elképzelésével is, hiszen így az operatív irányítás szála a kezében futottak össze. Az elnök Jámbor Alajos, a társelnök Barcs Sándor, a főtiszt Verebes Jenő lett, az ügyvezető testületben (elnökség) pedig bekerült az olimpiai bajnok úszó, Halmay Zoltán, mellette Frankó Mihály, Sándor Alfonz, dr. Obernyik Ede és dr. Szoboszlai Ferenc. Az esztendő szüntelen munkával telt el. Mező ötleteként vetődött fel a MOB adománygyűjtő akciója a londoni költségek terheinek könnyítésére, pályázat jelent meg népszerűsi-

Dr. Mező Ferenc főbb művei:

- Az Olimpiai Játékok Története. Budapest, 1929
 A Magyar Sport Múltja és Jelene. Bp. 1931
 Magyarok az Olympián. Bp. 1932.
 A Marathoni Csata és a Marathonfutás. Bp.1932.
 Észrevételek az olimpiai játékokhoz. Párizs. 1932.
 Negyven Év a Magyar Sport Múltjából. Bp. 1935.
 Olimpiai Kalauz. Bp.1936.
 Egyetemes Sporttörténelem. Bp.1940.
 Az Ó-és Újkori Olimpia. Bp.1942.
 Háromezeréves Ifjúság. Bp. 1947.
 A Helsinki Olympia. Bp. 1952.
 A Stockholmi Olimpiai Játékok. Bp. 1955.
 Golden Book of Hungarian Olympic Champions. Bp.1955.
 The Modern Olympic Games. Bp.1956.

tő plakátok és jelvény tervezésére. Megindult az ügyvezető alelnök tevéleges részvételével a küzdelem a szerencsejátékok, illetve pontosabban a TOTO bevételekből történő sporttámogatások érdekében. A Magyar Köztársaság Kormánya az 1946. évi XVI. törvények módosításával 1947. augusztus 14-én egyebek között az alábbiakat rendelte el: „Az esélyfogadásokból származó bevételek ötven százaléka nyeremények kifizetésére fordítandó. Huszonöt százaléka olimpiai és egyéb sportcélokkal kapcsolatos kiadások fedezésére szolgál... rendeltetészerű felhasználása a Nemzeti Sport Bizottság elnökségének közreműködésével történik.”

Szükségtelen említeni, hogy a kezdeti örömben hamarosan öröm vegyült, mert a TOTO-pénzek végül is egészen más célokat szolgáltak, de hát ebben Mező Ferencnek már semmi beleszólása nem lehetett, sőt a küszöbön álló jelentős politikai változások alapjaiban módosították az egész magyar sportvezetés struktúráját, beleértve a Magyar Olimpiai Bizottság „teljes államosítását”, amely hosszú évtizedekig érvényben maradt. Még szerencse, hogy, jóllehet Mező Ferenc gyakorlati szerepe csökkent, csaknem megszűnt, akkor már a Nemzetközi Olimpiai Bizottság tagja volt - ennek körülményeiről az alábbiakban beszámolunk - s ekként folytathatta áldásos és termékeny tevékenységét - egészen haláláig. Sőt, azokban az esetekben, amikor az állami sportvezetésnek elengedhetetlenül szüksége volt NOB tagságából származó közvetítő szerepére, készségesen mindig rendelkezésre állt, egyéni érzésein, megbántottságán felülemelkedve iparkodott az ügy érdekében, mint amilyen többek között az 1960. évi olimpiai játékok megrendezése magyar igényének esete, stb... Kifejezett mellőzése 1950-ben kezdődött, osztályidegenné nyilvánították, abban az eszten-

dőben el sem utazhatott a NOB szokásos közgyűlésére. Az igazság az, hogy a szigorúbb üldözéstől, valamint a kitelepítéstől tulajdonképpen Hegyi Gyula államtitkár személyes közbenjárása mentette meg... Egy évvel később azonban sietve mégis újra elővették, némiképpen rehabilitálták, de ennek fő oka az volt, hogy a Szovjetunió felvételét kérte a Nemzetközi Olimpiai Bizottságba, s a siker reményében jelentős szerepet szántak Mező Ferencnek is. A soron következő, 1951 évi bécsi NOB közgyűlés természetesen felvette tagjai közé a szocialista tábor vezető hatalmát, amely - mindentől függetlenül - hamarosan nagyhatalommá vált a nemzetközi sport világában is, s így már 1952-ben megjelenhettek egyébként valójában kiváló sportolói a helsinki ötkarikás játékokon.

• • •

Térjünk azonban most vissza még a londoni játékok meghatározó esztendejére. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság 1948. januárjában a St. Moritzban rendezett téli olimpiai játékok alkalmából a második világháborút követően immár harmadik alkalommal ülésezett. Tegyük hozzá, anélkül, hogy ezeken magyar küldött egyáltalán részt vett volna. Két korábbi NOB tagunk közül egyik sem volt képes megjelenni a NOB eseményein. Muzsa Gyula 1946-ban meghalt, a másik magyar tag, Ifj. Horthy Miklós pedig a világháború befejezése előtt végleg elhagyta az országot. A magyar képviselők kérdésében a helyzet tisztázására a Magyar Olimpiai Bizottság levelezésbe is kezdett a NOB-al. St. Moritz napjai után, február 17.-i keltezéssel Mező levelet kapott azután a NOB kancellárjától (igazgatójától) Otto Mayertől. Ebben arról értesítik, hogy a szervezet február 7.-i döntése értelmében ő képviselheti a NOB-ot Magyarországon - tulajdonképpen az elhunyt Muzsa „örököséként”. Második helyünk kérdését

az említett NOB ülészak utolsó ülésén vitték dűlőre, amikor is Ifj. Horthyt törlték a nemzetközi olimpiai szervezet tagjai sorából, mivel visszavonhatatlan távollétében funkcióit nem volt képes ellátni Magyarországon, helyét ellenben nem töltötték be.

A londoni játékok évében, 1948 márciusában sportéletünket szinte A-tól Z-ig átrendezte a politikai vezetés. A 3190/1948 sz. kormányrendelet a nemzetközi sportérintkezés irányítását a Vallás- és Közoktatási Minisztérium keretei között működő Országos Sport Hivatal feladatkörébe utalta, amely ezzel a politikai sugallatú húzással megsemmisítette a Magyar Olimpiai Bizottság demokratikusan választott vezetőinek tevékenységét. Átszervezte, államosította, kinevezésekkel változtatta meg, s vonta az Országos Sport Hivatal felügyelete, név szerint Hegyi Gyula, az OSH elnöke, a Vallás és Közoktatási Minisztérium államtitkára alá az egész szervezetet, határozta meg annak ügykörét és feladatait. A MOB elnöke - kinevezés útján - Sebes Gusztáv lett. Mező Ferencék operatív vezető szerepe megszűnt, a sport pedig fokozatosan, s mind erőteljesebb mértékben vált kifejezőjévé „szocializmust építő” politikai rendszerünknek, a szovjet hatásra formálódó ideológiának, sikereivel, eredményeivel úgymond „bizonyítéka a szocialista világrendszer felsőbbrendűségének”, s ennek következtében - egyáltalában nem mellékesen - élvezhetett államilag nagyvonalúan támogatást évtizedeken át.

• • •

Az 1952-es esztendő megkülönböztetett figyelmet érdemel, kettős olimpiai szempontból is. Az egyik, hogy a helsinki játékokon minden korábbi teljesítményét magasan felülmúlta küldöttségünk a 16 aranyéremmel, amely mind máig messze a legsikeresebb olimpiai eredményünk. A másik, hogy az amerikai milliárdos chicagói építész Avery Brundage foglalta el hosszú időre, húsz évre a Nemzetközi Olimpiai Bizottság elnöki posztját. Mező Ferenc rendkívül jó kapcsolatot alakított ki korábban elődjével, a svéd Sigfrid Ed-

A Nemzetközi Olimpiai Bizottság magyar tagjai

Kemény Ferenc dr.	1894-1907
Andrássy Géza gr.	1907-1938
Muzsa Gyula	1909-1946
Horthy Miklós ifj.	1939-1948
Mező Ferenc	1948-1961
Csanádi Árpád dr.	1964-1983
Schmitt Pál dr.	1983-
Aján Tamás dr.	2000-

strómmel, s Brundage-al, ha lehet, még szorosabb baráti viszonyt formált. Köztudott, milyen nagyra becsülte az új elnök Mező sportirodalmi és sporttörténeti tevékenységét, aki az ötvenes években fokozott mértékben áldozta energiáit tudományos kutatásaira és publikációkra szerkesztőként és kutatóként. A helsinki példátlan sikerek és a rá egy évre, továbbá az ötkarikás versenyek lebonyolítására is alkalmas nagy befogadású Népstadion felavatása szinte kínálta az olimpiai játékok megrendezését, pontosabban a rendezés jogának megszerzését. Brundage örömmel tett eleget a meghívásnak, örömmel jött el és vett részt a budapesti stadion-avatási ünnepségeken. Mező hathatós közreműködésével hamarosan elkészültek a szükséges dokumentumok annak érdekében, hogy 1960-ban Budapest legyen az ötkarikás nagy esemény színhelye. Az előrelátó sporttudós ezt az alkalmat ragadta meg, hogy újabb ötletével előálljon, nevezetesen, hogy az olimpiával kapcsolatos információk, hírek, egyéb fontos történések közlésére a MOB adjon ki egy idegen nyelvű folyóiratot. Így sikerült megalapítani 1954-ben az angol-francia nyelven megjelenő Hungarian Olympic Gazette-t (Revue Olympiques Hongroise) Mező Ferenc szerkesztésében. Reprezentatív első számának (1954. május 1) vezető írását a NOB elnöke, Avery Brundage szignálta, aki melegen üdvözölte az olimpiai rendezés ürügyén hazánk vállalkozását és felajánlását, s mintegy indoklásul, részletezte a magyar hozzájárulást az olimpiai eszme hódításához, illetve nyomatékosította a kimagasló eredményeket.

A NOB lényegében Brundage fellépésével és a Mezővel kialakult igaz sportbaráti kapcsolatnak köszönhetően mind határozottabb támogatásban részesítette az olimpiai szakirodalom fejlesztését. Az elnök – ismervén magyar sportbarátja korábbi kimagasló érdemeit és kutatásait – Mező Ferencet bízta meg a modern olimpiai játékok pontos eredménylistáinak a hiteles és megbízható összeállításával, aki akkor már az előkészületekben fontos szerepet betöltő Olimpiai Iroda vezetőjeként funkcionált. Sporttudósunk készséggel elvállalta a nagy munkát, bár tudta, milyen nehéz és bonyolult, esetenként szinte megoldhatatlan feladatra vállalkozik. A hatalmas munkát, sajnos, Mező nem tudta befejezni, a halál akadályozta meg ebben, s évekkel később, a Kálich-Gy. Papp-Schubert szerző hármas tette ezt meg helyette.

A Brundage-Mező kettős egyértelmű törekvése volt az olimpia művésze-

ti versenyeknek az életben tartása is, s ezt végül, habár nem a korábbi formákban, az 1956 évi melbourne-i játékok idejére még biztosították – kiállítások és bemutató programok segítségével – ám az azt követő játékokon már nem sikerült visszaállítani a szellemi ötkarikás versenyek korábbi patinás intézményét, bajnokokat nem hirdettek, érmeiket nem adták át. Kétségtelen viszont, hogy ma már igen széles skálán kísérik a játékokat értékes, színvonalas kulturális események, ezek a játékok szoros, elengedhetetlen tartozékaivá váltak.

A Magyar Olimpiai Bizottság 1958-ban alakult újjá. Az utóbbi időben – miután Róma kapta az 1960 évi játékok rendezésének jogát, s itthon elcsitultak a kedélyek – a hosszú ideig mellőzésben részesülő Mező Ferenc ismét elötrébe került. A május 6.-i ünnepi újjaalakuló ülésen a rendezők – mint a NOB magyar tagját – őt kérték fel az eseményt megnyitó ünnepi beszéd megtartására, levezetésére s ő tesz később javaslatot a MOB, illetve az Intéző Bizottság – elnökség – személyi összetételére. Sok választás persze nem lehetett az akkori politikai irányítás szellemében az állami sportvezetés képviselői láthatták csak el az olimpiai bizottság vezérlésének feladatait is. Mező mégis bekerült – mint NOB tag – az Intéző Bizottságba. Jellemző a fentiekre (az egyetlen Csanádi Árpád kivételével) a névsor: A NOB elnöke – Hegyi Gyula. Társelnökök: Gáspár Sándor és Komocsin Zoltán. Elnök helyettes: Murai István Főtitkár: Gyenes András. Titkárok: Csanádi Árpád, Losonczy Tibor. Tagok: Kutas István, Fehérvári Béla.

• • •

A Budapestre álmódott, ám végül Rómában tartott nyári olimpiai játékokkal egy időben a NOB is megtartotta szokásos közgyűlését, ahol egyebek között méltatták Mező Ferenc értékes irodalmi tevékenységét.

Elégedetten tért haza, nagy tervek forogtatt a fejében, de a következő években már egyre többet betegeskedik, s 1961. november 21.-én hal meg. Hivatalos nekrológiájában a Magyar Távirati Iroda többek között az alábbiakat írta:

„Hosszabb betegeskedés után, november 21.-én 76 éves korában meghalt Mező Ferenc dr. olimpiai bajnok, a Nemzetközi Olimpiai Bizottság tagja, a világ egyik legkiválóbb sporttörténésze....1923-ban, 38 éves korában jelent meg első olimpiai műve: „Az ókori olimpia.” Azóta több mint 70 olimpiai könyve, tanulmánya került kiadásra.

Írásai népszerűek, elterjedtek az egész világon és több mint 10 nyelven, 14 külföldi országban kerültek megjelentetésre...A 30-as évektől kezdve egyre több műve jutott a sportot kedvelő olvasók kezébe. A NOB is nagyra értékelte az olimpiai gondolat népszerűsítésében végzett fáradhatatlan munkáját és ennek elismeréseként 1948-ban a Nemzetközi Olimpiai Bizottság tagjává választotta. Két érdekes könyve 1956-ban, illetve 1959-ben már a NOB megbízásából került kiadásra „Athéntől Rómáig” címmel. Ez a két mű a nemzetközi olimpiai irodalom legjelentősebb dokumentációs munkája. A páratlan tudású sporttörténész, több magyar kormánykitüntetés tulajdonosát, a magyar sportélet nagy egyéniségét a Magyar Testnevelési és Sport Tanács saját halottjának tekinti.”

Ötkarikás sportmozgalmunk kiemelkedő egyéniségének, a 120 évvel ezelőtt született Mező Ferenc emléket méltóképpen őrizzük, nevét számos oktatási intézmény vette fel, az Olimpiai Bajnokok Klubja közalapítványának névadója, a hagyományos országos olimpiai vetélkedő is, emléklapok és oklevelek viselik, baráti körök tekintik nevét a magukénak. Képmása külön díszhelyen található a NOB Lausanneban székelő Olimpiai Múzeumában.

Irodalom

A Magyar Sport Pantheonja I.-II. Bp. 1932.

Dr. Mező Ferenc: Az Újkori Olimpia - Athéntől-Melbourne-ig. Sport Lap-. És Könyvkiadó - 1956.

Pluhár István: Sportok Könyve. Kálidor Könyvkiadó Vállalat. Bp. 1935.

Olympic Movement Directory - 2004. Lausanne.

Hegyvidék. A XII. ker. polgárok lapja. 2003. augusztus 27. Kálich Endre.

Kálich Endre, Gy. Papp, László, Schubert Zoltán: Az olimpiai játékok. Sport. Bp. 1977.

Keresztényi József: A MOB Története I. Kézirat. Testnevelési Tudományos Tanács. Bp. 1970.

Keresztényi József: A MOB Története II. Dokumentumok. Testnevelési tudományos Tanács. Bp. 1970.

Földes Éva, Kun László, Kutassi László: A Magyar Testnevelés és Sport Története. TF tankönyv. Bp.. 1982.

Magyar Olimpiai Akadémia. Évkönyv - 2004

Heti Világgazdaság. 2002. április. Magyarok az olimpiai játékokon 1896-2000. A MOB hivatalos kiadványa Bp. 2003.

Nemzeti Sport. 2005. március 13.

Görög futball nézők társadalmi-gazdasági és demográfiai összetételének változásai

Changes in the demographic and socio-economic composition of Greek soccer spectators

Lappas Kleomenis

Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar (TF), Budapest
Társadalomtudományi Intézet

Absztrakt

Az Európa szerte végbemenő globális változások mélyen befolyásolták Görögországban, a gazdaságot, a politikát, a médiát, és a sportot is, ezen belül különösen a labdarúgást, melyet a legnépszerűbb játéknak tartanak Görögországban. Ugyanakkor sok, a görög társadalmat érintő változás helyi tényezők következménye. A sport, mint társadalmi alrendszer tükrözte mindazokat a változásokat, melyek az utóbbi évtizedekben végbementek a görög társadalomban. A futballnézők társadalmi-gazdasági összetételében és demográfiai jellemzőiben gyors változások játszódtak le. E tanulmány fő célja annak feltárása, hogy hogyan változtak meg a görög futballrajongók viselkedési mintái, és miképpen hatottak erre a folyamatra a görög társadalomban végbemenő fontosabb társadalmi, politikai és gazdasági változások. A dolgozat survey módszerrel végzett empirikus vizsgálatokra épül. Az eredmények bemutatják a görög futballnézők főbb társadalmi és demográfiai jellemzőit és a nézők véleményét a görög futballstadionokban előforduló deviáns jelenségekről.

Kulcsszavak: erőszak, agresszió, demográfiai jellemzők, társadalmi-gazdasági összetétel, globalizáció.

Abstract

The contemporary global changes throughout Europe, have deeply influenced Greece in many fields such as economy (agriculture, cattle-raising, industry), politics, communications, sports and particularly football, which is considered to be the most famous and popular sport in Greece. At the same time, many changes occurred in Greek society based on local factors. Sport as a societal subsystem reflects

all the changes, which have occurred in Greek society during the last decades. The socio-economic composition and the demographic characteristics of football fans have been rapidly changed. The major aim of the study was to discover how the Greek football spectators' behavioural patterns have been changed and how the main social, political and economic changes in wider Greek society, affected this process. The methods, which have been used for the collection of qualitative data, were in-depth interviews with media experts, managers and coaches of football teams and analysis of documents. Quantitative data have been collected through questionnaires answered by football spectators, before, during and after matches of first league in Greece. In this paper, the results related to the Greek football spectators' major social and demographic characteristics and their opinion on the occurrence of deviancy in Greek football stadia are presented.

Key-words: violence, aggression, demographic characteristics, socio-economic composition, globalisation.

Bevezetés

Három évtizeddel ezelőtt, amikor a futballhuliganizmus már komoly probléma volt több nyugat-európai országban¹, a görög futballstadionok kellemes, nyugodt helyeknek számítottak, ahol a labdarúgás szerelmesei találkoztak, élvezték a játékot, a futballis-

ták teljesítményét és egymás társaságát. A futballrajongók barátságos viszonyban voltak a játékosokkal, személyesen ismerték őket és nemcsak a televízióból és az újságokból.

A drukkerék túlnyomó többsége férfi volt, és bevett szokás szerint a családok férfitagjainak két-három generációja járt együtt mérkőzésekre. Az apák magukkal vitték a fiaikat a mérkőzésekre, mert abban az időben megfelelő szinterei voltak a fiatal fiúk szocializációjának. Ekkor még a fiúk tanulhattak valamit a tisztességes játékról, a barátságról, a becsületes, helyes viselkedésről. Nyilvánvalóan a legtöbb néző, akinek csapata megnyerte a mérkőzést, elégedett volt az eredménnyel (néha még ők sem voltak teljesen elégedettek vele), ugyanakkor izgatottságot és elégedetlenséget is meg lehetett figyelni, különösen a játékevezetők és a játékosok szereplésével kapcsolatban. Csak kisebb rendbontások fordultak elő, mivel a rivális csapatok szurkolói sportszerűen tudták rendezni a problémákat.

Ez az ideális helyzet a nyolcvanas évek elejétől megszűnt. A görög szurkolók viselkedési mintái ebben az időben hirtelen megváltoztak. Agresszió és erőszakos viselkedés mind nagyobb mértékben és mind gyakrabban fordult elő, és a korai kilencvenes évektől a futballhuliganizmus jelen van a görög labdarúgó társadalomban. Ez alatt az időszak alatt, a futball nézőközönségének társadalmi-gazdasági összetétele megváltozott.

A kilencvenes évek közepe óta történt már néhány próbálkozás arra, hogy tanulmányozzák a görög futballhuliganizmust. Tsouramanis a huliga-

¹ Ebben az időben kétpólusú világrendszer létezett. A korábbi keleti blokk országokban a totalitárius állam ellenőrizte polgárai viselkedését és a normaszegő magatartást szigorúan szankcionálták. A politikai kontroll kevésbé volt szigorú a futballnézőkkel szemben, mert a futballstadionokat olyan helyeknek tekintették, ahol a társadalmi feszültségeket le lehetett vezetni.

Ugyanakkor a szélsőséges agressziót és az erőszak megjelenési formáit itt sem tolerálták. Ezért a futballhuliganizmus nem volt komoly probléma az államszocializmus alatt.

nizmust elméleti perspektívából elemezte. Emellett a témát úgy is vizsgálta, hogy első és másodosztályú futballcsapatok és A1 ligás kosárlabda csapatok mérkőzéseinek résztvevőit kérdezte. (Tsouramanis, 1988). Panousis (1990) összehasonlító vizsgálatokat végzett sportolók és sportedzők véleményeire alapozva a deviáns viselkedés elterjedésével kapcsolatban a görög sportban. Egyik vizsgálat sem vont bele nagyszámú futballnézőt a kutatásba. Az 1999-2000 futballidényben statisztikai próbafelvételt végeztünk a görög futballnézők stadionon belüli és kívüli deviáns viselkedésével kapcsolatban. A próbafelvétel tapasztalatára alapozva ugyanezzel a problémával kapcsolatban survey vizsgálatot végeztünk a 2003-2004-es futballidényben. A vizsgálat fő célja volt azt feltárni, hogy hogyan változtak meg a görög futballnézők viselkedési mintái, és hogyan befolyásolták ezt a folyamatot a szélesebb görög társadalomban végbement főbb társadalmi, politikai, gazdasági változások. A következő kérdéseket próbáltuk megválaszolni:

- Milyen a görög futballrajongók társadalmi-gazdasági összetétele és milyen demográfiai jellemzőkkel rendelkeznek manapság?
- A görög társadalomban és a nemzetközi labdarúgásban végbement változások hogyan hatottak a görög labdarúgásra?
- Melyek a görög futballstadionokban megjelenő futballhuliganizmus főbb megnyilvánulási formái?

Ebben a tanulmányban bemutatjuk a görög futballnézők főbb társadalmi és demográfiai jellemzőjével kapcsolatos eredményeket, a labdarúgó mérkőzések látogatásának motivációját érintő eredményeket, és a nézők véleményét a görög futballstadionokban előforduló deviáns jelenségekről.

Módszertani kérdések

Vizsgálatunk mintája első osztályú futballmérkőzések látogatóiból állt. A szakirodalom szerint, labdarúgó szurkolók körében végzett vizsgálatoknál, a minta kiválasztása a legbonyolultabb módszertani probléma, mert a teljes populáció létszámát nem lehet pontosan megadni. Ezért a minta reprezentativitása nehezen garantálható. Mintánk kiválasztásánál a nemzetközi szakirodalom példáit követtük. Vannak országok, ahol a bérletet vásárlók regisztrált száma igen magas. Általában véve ez segíti a mintavételt. Sajnos Görögországban ez nem szokás, de vannak futballrajongói klubok, amelyek a futballnézők szervezett csoport-

jai. Ezért a mintavételt és az adatgyűjtést egy időben végeztük el. Vizsgálatunkat első osztályú futballcsapatok közönségére lokalizáltuk. A 2003-2004-es idényben tizenhat csapat játszott az első ligában. A mintát lépcsőzetesen választottuk ki.

Első lépésben kiválasztottunk öt csapatot a tizenhatból az alábbi kritériumok szerint:

- regionális reprezentáció,
- szervezett szurkolók száma,
- a média által bemutatott deviáns epizódok gyakorisága

A fenti kritériumokat tekintetbe véve öt futballcsapat nézőközönségét választottuk ki. Ezek a következők: Panathinaikos (n=101), Olympiakos (n=101), AEK (n=96), PAOK (n=99), Aris (n=99). Az előző futballidény eladott jegyeit alapul véve, az összes néző 66.1%-a, aki az adott időszakban látogatott első osztályú mérkőzéseket, az előbb említett öt csapat mérkőzéseire vásárolt jegyeket. A rész-minták nagyságát az előző futballidény becsült összpoblációja alapján határoztuk meg. A minta a teljes populáció 0.05%-a volt.

Második lépésként a különböző mintákba kerülő személyeket választottuk ki. A kiválasztást a futballidény kezdetén és végén végeztük. Az alminták tagjait a stadionok különböző területeiről válogattuk, azaz középről, oldalról és a kapuk mögötti lelátókról. Mivel mind az öt stadionban van egy külön szektor, ahol a vendégcsapat drukkerei ülnek vagy állnak, ezért (a mintavétel során) meg tudtuk különböztetni a hazai és a vendégcsapat nézőit. Arányosan válogattunk a nézőket a nagytribün és az egyéb lelátók között. Tisztában vagyunk a futball nézőközönség mintaválasztásának speciális módszertani problémáival, és tudatában vagyunk a mintaválasztási eljárás korlátainak. Mindamelllett reméljük, hogy kutatásunk során új, konzisztens és értékes információt nyertünk a görög futballdrukkerek szubkultúráiról, valamint deviáns viselkedéséről, és eredményeinket további kutatásokban hasznosítani lehet.

Az adatokat kérdőívek, mélyinterjúk, és résztvevők megfigyelései alapján gyűjtöttük. A kérdőívek nyitott és zárt kérdéseket, és alternatív válaszlehetőségeket tartalmaztak. A válaszolók a

kérdőíveket a kérdezőbiztosok jelenlétében töltötték ki, javarészt a mérkőzések szünetében. A mélyinterjúkat részben a meccsek előtt, részben utánuk készítettük, a győztes és a vesztes, a hazai és a vendégcsapat drukkereivel egyaránt. A mélyinterjúk alanyait random módon választottuk ki a szervezett szurkolók közül. Mélyinterjúkat készítettünk továbbá az első osztályú csapatok edzőivel (n=8), menedzsereivel (n=7), és médiaszakértőkkel (n=11).

Végül, a résztvevői megfigyelések strukturált és nem-strukturált megfigyeléseket jelentettek. A résztvevő megfigyelők feladata az volt, hogy regisztráljanak mindenféle rendbontást, szokatlan viselkedést, agresszív és erőszakos jeleneteket. Az adatokat SPSS statisztikai program segítségével elemeztük.

A görög társadalom átalakulásából eredő változások

A görög ipar még a II. Világháború utáni évtizedekben is alulfejlett volt. A görög gazdaság a mezőgazdaságra épült, és a mezőgazdaságban dolgozók aránya viszonylag magas volt. Mindössze néhány nagyobb kulturális, kereskedelmi és adminisztratív központ létezett, mint például Athén és Thessaloniki. A városi lakosság száma a hatvanas évek közepétől növekedésnek indult. Az urbanizáció folyamatát kivándorlási hullámok és az ország belső migráció kísérték. Az industrializáció és modernizáció, mely nyugati országokban több évtized vagy akár évszázad alatt ment végbe, Görögországban 20-30 év alatt zajlott le. A társadalmi normáknak és értékeknek gyorsan kellett megváltoznia, és ez értékkonfliktusokhoz, dezorientációhoz és anómiához vezetett. A gyors politikai, gazdasági és kulturális változások társadalmi és pszichológiai dezorganizációt eredményeztek a városi népességben (Hirantos, 1990). A Görög Nemzeti Statisztikai Hivatal² szerint a különböző lakóhelyeken élő populációk szerkezete megváltozott. Először is, a „félvárosi” (semi-urban) és városi populáció mérete növekedett majd a félvárosi populáció száma nagyobb mértékben csökkent. Párhuzamosan

² 1981-ben, Görögország 9,740,417 főt számláló lakosságából 58.1% városokban élt, 11.6% „félvárosi” környezetben és 30.3% vidéki környezetben. 2001-ben, Görögország népessége elérte a 10,964,020 főt. A teljes népesség 72.8%-a városi volt, 27.2%-a vidéki. A „félvárosi” lakosság 2001-ben 0% volt. (Görög Nemzeti Statisztikai Hivatal – Koordinációs Minisztérium, 1981 & Görögország Statisztikai Évkönyve, Görög Nemzeti Statisztikai Hivatal – Koordinációs Minisztérium, 2003, Görögország Statisztikai Évkönyve.)

1. Táblázat. A nézők társadalmi-gazdasági összetétele (N=500)

	TÁRSADALMI-GAZDASÁGI ÖSSZETÉTEL				
	Felső	Közép	Alsó	Nincs válasz	Összesen
PANATHINAIKOS	15.4%	21.1%	16.4%	25.0%	20.2% n=101
OLYMPIAKOS	7.7%	23.6%	4.5%	25.0%	20.2% n=101
AEK	23.1%	17.7%	26.9%	50%	19.2% n=96
ARIS	42.3%	19.4%	13.4%		19.8% n=99
PAOK	7.7%	17.4%	38.8%		19.8% n=99
Nem drukkolok egyik csapatnak sem		0.2%			0.2% n=1
MAS	3.8%	0.6%			0.6% n=3
Összesen	100.0% n=26	100.0% n=407	100.0% n=63	100.0% n=4	100.0% N=500

ezekkel a folyamatokkal az emberek társadalmi-gazdasági összetétele újrastrukturálódott. Az alsóbb társadalmi osztályokhoz tartozók száma, mely mindig is viszonylag magas volt a városokban, jelentősen megnövekedett ebben az időszakban, majd a középosztály és főként az alsó középosztály, létszáma is fokozatosan emelkedni kezdett.

Társadalmi-gazdasági összetétel

A sport, mint társadalmi alrendszer visszatükrözte mindezeket a változásokat, és a görög labdarúgás sem volt kivétel ez alól. Először is, a futballrajongók társadalmi-gazdasági összetétele megváltozott. Mivel régebben nem végeztek kutatásokat a szurkolók társadalmi-gazdasági státuszával kapcsolatban, ezért nem állnak rendelkezésünkre pontos, számszerű adatok, amelyekkel kutatási eredményeinket egybevetnénk volna. Ugyanakkor, mélyinterjúk és sportújságok valamint magazinok elemzése alapján joggal mondhatjuk azt, hogy két-három évtizeddel ezelőtt a mérkőzésekre leginkább az alsóbb társadalmi osztályok tagjai jártak ki. A társadalomban lezajlott változásokhoz hasonlóan, manapság a futballnézők túlnyomó többsége a középosztályból kerül ki.³ A nyolcvanas évek óta a középosztálybeli futballszurkolók aránya évről évre emelkedik. 2004-re a nézők között a középosztálybeliek aránya elérte a 81%-ot. Magyarországon például egészen más a helyzet. Földesi kutatásai (1996) szerint az ötvenes és a hetvenes években a közép- és az alsóosztálybeliek nagy arányban jártak meccsre. 1990-re ez az arány drámaian megvál-

tozott, mivel a szurkolók többsége az alacsony társadalmi státuszúak közül került ki.

Az 1. táblázat olyan adatokat tartalmaz, melyek azt tükrözik, hogy milyen társadalmi-gazdasági osztályokhoz tartoznak a görög szurkolók. A válaszolók túlnyomó többsége (81%) középosztálybeli, 13%-uk alsóbb osztálybeli és csak 5%-uk tartozik a felső társadalmi-gazdasági osztályhoz. A Panathinaikos és az Olympiakos szurkolóinak többsége középosztálybeli. Az AEK és a PAOK szurkolóinak többsége alsó osztálybeli, míg az Aris szurkolóinak többsége magasabb osztálybeli. Érdeemes megemlíteni, hogy az első két csapat athéni eredettel, a második kettő különböző városokból való, de azonos eredettel, ez pedig Isztambul. A populációs arányok hasonlóságát úgy tűnik befolyásolja a közös történelmi háttér.

Figyelemreméltó, hogy az AEK szurkolóinak fele, az Olympiakos és a Panathinaikos szurkolóinak negyede nem mondott semmit lakóhelyéről, keresetéről és képzettségi szintjéről. Feltehetőleg azért nem beszéltek szívesen ezekről a kérdésekről, mert nem voltak elégedettek saját társadalmi státuszukkal és nem akarták megosztani velünk ezeket az érzéseiket.

Nem

Egy másik jelenség, ami tükrözi a görög társadalomban lezajlott változásokat, a nők limitált, de a korábbi

évekhez képest még mindig viszonylag nagy számban való jelenléte a futballstadionokban. Hagyományosan a görög nők nem látogatták a futballmérkőzéseket, még férjükkal sem, néhány kivételtől eltekintve. Az európai országokban is a férfiak jelenléte domináns a lelátókon. Magyarországon például a férfi szurkolók aránya 87.58%, szemben a nők 12.42%-val (Földesi, 1996). A férfiak aránya a görög drukkerok között még ennél is nagyobb. A kutatás szerint a szurkolók 96.4%-a férfi és csak 3.6%-uk nő⁴ (lásd a 2. táblázatot). A női szurkolók aránya lassan és folyamatosan nő évről évre. Görögországban és Magyarországon eltérő a nők aránya a mérkőzésre járók között (Földesi, 1996). Ez magyarázható a történelmi háttér, a viselkedési minták, valamint a szurkolók szokásainak és motivációinak különbségével.

Jól ismert tény, hogy az olimpiai játékok az ókori Görögországban születtek. A legtöbb görög város (önálló városállamok abban az időben) érték és normarendszerének fontos részét képezte a fizikai képzés és a különböző egyéni és csoportos sporttevékenységek. Spárta és Athén a két legjobb példa erre. Hirantos (1990) szerint a nőket különbözően kezelték az adott városállamtól függően, mint a férfiakat. A nők sportbeli szereplésével kapcsolatos konzervatív modellt nem követtek minden városállamban. Például a spártai nőknek nemcsak hogy megengedték a testedzést, hanem elő is írták

³ Vizsgálataink során nem tudtunk különbséget tenni a középosztályon belüli különböző szintek között, bár nagy a valószínűsége annak, hogy a nézők nagy része az alsóközéposztályhoz tartozott.

⁴ Érdeemes megemlíteni, hogy Ciprusban, a női szurkolók aránya hasonló a Görögországbelihez, de a nők nagyobb részét mélyebben érdekli a foci és fanatikusabbak is.

2. Táblázat. A labdarúgó szurkolók nemenkénti megoszlása- Nem (N=500)

	Nem		Összesen
	Férfi	Nő	
PANATHINAIKOS	19.3%	44.4%	20.2% n=101
OLYMPIAKOS	20.1%	22.2%	20.2% n=101
AEK	19.7%	5.6%	19.2% n=96
ARIS	19.9%	16.7%	19.8% n=99
PAOK	20.3%	5.6%	19.8% n=99
Nem drukkolok egyik csapatnak sem	0.2%		0.2% n=1
MAS	0.5%	5.5%	0.6% n=3
Összesen	100.0% n=482	100.0% n=18	100.0% N=500

nekik első gyerekük megszületéséig. Ezután már nem engedték őket edzeni. Spárta városának irányítói úgy döntöttek, hogy a nőknek részt kell vennie a testedzésben, nemcsak a spártai társadalom demokratikus jellege miatt, melyben a férfiak a nőkkel azonos jogokkal rendelkeztek, hanem amiatt a vélemény miatt is, mely szerint az edzett és egészséges nőknek egészséges gyermekei születnek, akikből egészséges és erős harcos válik. Egészséges és edzett nők akár a háborúkban is részt vehettek, ha a szükség úgy hozta. Athénban a nőket még demokratikusabban kezelték, de ez a sportban csak részben volt így, azonos lehetőségeket kaptak a fizikai képzésben és voltak külön női sportágak is. Ugyanakkor a sportesemények megtekintése, látogatása mindig is férfitevékenységnek számított az ókori Görögországban, a nőknek ezt nem engedték meg. Az olimpiai játékokat is csak férfiak nézhették.

Évezredek elteltével a hetvenes és a nyolcvanas években a férfiak dominanciája a társadalom egészében és a sportban még ma is jelentős, bár a társadalom szerkezete folyamatos változásokon ment át a szokásokkal és az értékrendszerekkel együtt. A nőket először Athénban és más nagyvárosokban tekintették a férfiakkal egyenlőnek és aztán a vidéken. Mivel a sportvilágot felfoghatjuk a társadalom mikrokozmoszának, a társadalomban bekövetkezett értékrendszer-változások a sportbeli változásokat is ösztönözték, jóllehet volt kis különbség a két nem különböző csoportokban való részvétele között. Azóta sok minden megváltozott. A görög társadalom urbanizálódott. A legtöbb sport professzionális lett. A professzionalizációra a legjobb

példa a labdarúgás. Manapság hatalmas összegeket költenek a focira. 1990-ben a sporteseményeken résztvevő vagy megjelenő nők aránya jelentősen emelkedett. Vannak profi női futballcsapatok. Ugyanakkor, ahogy már említettük, a 2004-es kutatás szerint a meccsre járók között a nők aránya mindössze 3.6%. Ezt a ténytet részben megmagyarázza Piperopoulos, (1994) aki elemzi a férfi és a női szurkolók kora gyerekkortól eltérő társadalmi hátterét. A 8-14 év közötti fiúk nagy része számára a foci az egyes számú fizikai tevékenység. Nincs szükségük pénzre ahhoz, hogy focizzanak. Bárhol játszhatnak: az iskolában, a környéken, akár otthon is. Kétségtelen, hogy a fiatal görög lányok többségét nem igazán érdekli a foci vagy bármilyen más sport. A fiúkat 14 éves koruk után mélyen érdekli a futball, mivel sokat gyakorolták azelőtt, ismerik a szabályait, és a mindennapi életben szenvedélyes beszédtemájuk.

Másfelől, a fiatal nők többsége nemcsak elkerüli az ilyen beszélgetésekben való részvételt, de kifejezetten ellenzi a meccsre járást, mivel gyakran verbális inzultusok, agresszív viselkedés és erőszakos incidensek történnek a stadionokban a mérkőzés alatt.

Piperopoulos szerint a helyzet nem sokára megváltozik, mivel az utóbbi években több profi női sportcsapat is feltűnt a színen és a női nézők száma jelentősen emelkedik a sporteseményeken, beleértve a labdarúgást is.

Globális változások hatásai

Európában jóllehet történtek erőfeszítések hasonló sportszervezeti struktúra kialakítására, még mindig sok a különbség az egyes országok között,

főleg az állam (Petry, Steinbach & Tokarski, 2004) sportban vállalt szerepét, felelősségét és részvételét illetően. A nemzeti és globális tényezők hatása szorosan kapcsolódik egymáshoz.

Vizsgálódásaink során ezt a két tényezőt elkülönítettük, de hangsúlyozni szeretnénk, hogy kölcsönösen függenek egymástól, néha erősítik, néha gyengítik egymást. Ez azt jelenti, hogy az értékek dezintegrációja és a görög társadalom anómiai egyaránt a futballstadionokban látható deviáns viselkedést eredményezték. Nemzetközi minták ugyanakkor példákat szolgáltatnak ehhez és erősítették a folyamatot. A jelenkori társadalmakban, azt hogy mi történik egy adott országban nemcsak nemzeti tényezők hanem a globális tendenciák is befolyásolják. Például a futball *internacionalizációja* és speciálisan *európaizációja* hatékony gyógymódnak tűnhet a rasszizmus, a xenofóbia, és a futball más helyi negatív aspektusai elleni küzdelemben (Head, 2004). A globalizáció hatott a görög labdarúgásra is természetesen. A futballdrukkerek viselkedésére nemcsak a görög társadalom átalakulása hatott, hanem a labdarúgás nemzetközi trendjei is. A médiában lezajlott forradalmi változások a deviáns viselkedés különböző megnyilvánulási formáinak görög mintázatait a külföldi országok mintáit közelítették és tették hasonlónak.

Rendbontások

Kutatásunk eredményei szerint az olyan deviáns cselekedetek, mint tárgyak dobálása (kövek, érmék, kulcsok) az ellenfél csapatának szurkolói, játékosai, kísérei felé, valamint erőszakos, agresszív viselkedés az ellenfél csapat drukkereivel szemben, egyéneket vagy csoportokat céloznak nemzetiségre, bőrszínre, társadalmi státuszra, vagy nemi hovatartozásra való tekintet nélkül. Egyetértünk Panousis-sal (1990), aki szerint az erőszak és deviáns viselkedés nem a sportból ered. Ilyen viselkedés a tágabb társadalomban jön létre és aztán épül bele a sportba. A kutatási adatok elemzése egy lépéssel továbbmegy és vizsgálja a rasszista és xenofób diszkrimináció előfordulását különböző huligáncsoportosulásokon belül és azok között. A huligánok olyan egyének, akik antiszociális deviáns viselkedést tanúsítanak, rongálják a köztulajdont és fizikailag bántalmaznak embereket ok és alap nélkül (Tsouramanis, 1988). Kutatási eredményeink azt mutatják, hogy cselekedeteik nem a Görögországban

megfigyelhető rasszizmusból és xenofóbiából erednek.

A résztvevők megfigyelései 1999-2000-ben és 2003-2004-ben, valamint a sajtó elemzése szerint a görög foci-ban kevés rasszista túlkapás fordul elő. Érdemes megemlíteni, hogy az amatőr labdarúgásban az edző döntésétől függ, hogy hány külföldi játékos és mennyi etnikai kisebbséghez tartozó játékos kerül be a csapatba. Empirikus vizsgálatunk eredményei szerint a görög futballstadionokban deviáns viselkedést egyének, szurkolók kisebb nagyobb csoportjai, extrém és szervezett szurkolói csoportosulások mutattak. Ugyanakkor rasszista és xenofób diszkriminációt ritkán figyeltünk meg, még akkor is, amikor a futballcsapat etnikai vagy nemzeti összetétele heterogén volt. Ilyesféle viselkedést nem tapasztaltunk a futballpályán a játékosok között, vagy a játékosok és az edzők között, tekintet nélkül arra, hogy melyik csapatból valók. Görögországban a rasszista és xenofób megnyilvánulások ritkák. A válaszolók 95%-a szerint a sportban és különösen a labdarúgásban, stadionokon kívül és belül nem tapasztalható ilyen viselkedés. Talán a mindennapi életben jelen van, de a stadionban nem.

Livanios (2003) írt egy lengyel "színesbőrű" futballista (Olisadebe, a Panathinaikos játékosa) véleményéről a Görögországban tapasztalható rasszizmussal kapcsolatban. Olisadebe említi, hogy gyakran figyelt meg erőszakos incidenseket a lelátón és még a pályán is. Voltak mérkőzések, ahol a stadionban mindenhol tüzek égtek, és a nézők tárgyakat hajigáltak be a pályára. A görög stadionok már nem olyan biztonságosak a játékosok számára, mint azelőtt. Ugyanakkor említésre méltó,

hogy Olisadebe sosem találkozott ellean vagy más ellen irányuló rasszista és xenofób megnyilvánulásokkal Görögországban. Ilyen megnyilvánulásokkal találkozott külföldön és Lengyelországban, de Görögországban soha. Nemzetközi kontextusban és Görögországban is sokan úgy tartják, hogy a média létfontosságú szerepet játszik a rasszista és xenofób megnyilvánulások bátorításában. A média gyakran úgy mutat be nemzetközi mérkőzéseket, mint "háborús konfrontációkat", és ez erőszakos cselekedetek kiváltására adhat okot.

Média

Különösen fontosnak tűnik az, ahogy a média bemutatja a futballszurkolók különböző csoportjainak deviáns viselkedését, az extrém szurkolók agresszív és vandál akcióit. Mindez visszahat a drukkerek viselkedésére. 2004-es kutatásunk eredményei szerint a válaszolók azt gondolják, hogy a tömegmédiá a futball világának leginkább rossz oldalát mutatja be, és ezzel rossz modelleket sugall. A válaszolók azt is gondolják, hogy néhány média-szakértő szakmai felkészültsége nem megfelelő, nem ismeri a foci alapszókincsét és szabályait, és hogy némely esetben ezek a szakértők nem cselekszenek etikusan. Manapság a TV csatornák több erőszakot és véres agressziót sugároznak, mint bármikor máskor. A huligánok TV show-kban vendégsztárként tűnnek fel a nem-megfelelő viselkedésmódon, szóbeli inzultusok és fenyegetések összekapcsolva az erőszakos és agresszív incidensek képeivel alapvetően befolyásolhatják a gyermekek személyiségének formálódását. A futballnézők nagy

része helytelenítette azt a módot, ahogyan a média bemutatja a labdarúgást.

Életkor

Kutatási adatok szerint más országokban az idősebbek köréből kerül ki a meccsre járók nagy százaléka. Görögországban ennek az ellenkezője figyelhető meg, jöllehet Görögországban is nő az idősek aránya, mint annyi más modern társadalomban. Ami a görög futbalszervezeteket, futballklubokat illeti, a múlt évtizedekben nem voltak jelentős különbségek a középkorú és fiatal szurkolók arányában. Mára a szurkolók aránya minden korcsoportban teljesen megváltozott.

A szurkolók túlnyomó többsége 16 és 24 év közötti fiatalemberekből áll. Magyarországon is hasonló a helyzet. Földesi (1996) szerint "fiatal drukker uralják a stadionokat, és a szurkolók több mint fele 30 évnél fiatalabb".

Ami a görög lelátókat illeti, a kutatási adatok szerint a nézők 54%-a a 16-24 éves korcsoporthoz tartozott mind az öt csapatnál. A válaszolók 27%-a 25-34 év közötti korcsoporthoz tartozott, míg 18%-uk 35 éven felüli volt.

A 3. táblázatban részletezve azt láthatjuk, hogy a 16 és 24 év közöttiek többsége a PAOK (25.8%), az Aris (23.2%) és az Olympiakos (21.4%) szurkolói közül kerül ki. Ugyanabban a korcsoportban a válaszolók 16.6%-a a Panathinaikos, 12.2%-a az AEK szurkolói közé tartozott. A sajtó elemzése szerint az elmúlt években a PAOK és az ARIS, utánuk pedig az Olympiakos szurkolói voltak a legagresszívebbek és deviánsabbak. A 3. Táblázatban látható eredmények azt jelzik, hogy az életkor fontos szerepet játszik az első osztályú futballcsapatok nézőinek viselke-

3. Táblázat. A labdarúgó szurkolók életkori megoszlása- Életkor (N=500)

	Korcsoportok			Összesen
	16-24	25-34	35+	
PANATHINAIKOS	16.6%	17.5%	34.8%	20.2% n=101
OLYMPIAKOS	21.4%	21.9%	14.1%	20.2% n=101
AEK	12.2%	27.0%	28.2%	19.2% n=96
ARIS	23.2%	19.0%	10.9%	19.8% n=99
PAOK	25.8%	13.9%	10.9%	19.8% n=99
Nem drukkolok egyik csapatnak sem	0.4%			0.2% n=1
MÁS	0.4%	0.7%	1.1%	0.6% n=3
Összesen	100.0% n=271	100.0% n=137	100.0% n=92	100.0% N=500

désében. A következő korcsoport, a 25-34 évesek esetében a válaszolók többsége (27 %) AEK szurkoló volt, őket követték az Olympiakos (21.9 %), az Aris (19 %) és a Panathinaikos (17.5 %), valamint a PAOK (13.9 %) szurkolói. A 3. táblázat harmadik oszlopa a 35 éven felettiakkal kapcsolatos, ahol a válaszolók többsége (34,8 %) a Panathinaikos szurkolóihoz tartozott, őket követték az AEK (28.3 %), az Olympiakos (14.1 %), a PAOK (10.9 %), és az Aris (10.9 %) nézői. Az eredmények megerősítik azt a feltevést, hogy az életkor létfontosságú szerepet játszik a nézők viselkedésében mivel bizonyítottan tűnik, hogy az AEK és a Panathinaikos nézői kevésbé erőszakosak és agresszívek, mint a PAOK, az Aris és az Olympiakos drukkerai.

Következtetések

Empirikus vizsgálataink alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a görög futball nézők társadalmi-gazdasági összetétele megváltozott az elmúlt évtizedekben. A hasonlóságok és különbségek átalakulására lokális és globális tényezők hatottak, ezek közül első helyen a szélesebb görög társadalomban végbement változások. A stadionokba kilátogató labdarúgó szurkolók demográfiai jellemzői is megváltoztak. Míg az elmúlt két évtizedben nem volt jelentős különbség a közép- és fiatalok szurkolók aránya között, mára a nézők aránya minden korcsoportban igen megváltozott. A futballszurkolók túlnyomó többsége 16 és 24 éves fiatal emberek közül kerül ki, jelentős a 25 és 34 év közötti fiatal felnőttek aránya (27%), míg a drukkerok csupán 18 %-a 35 év feletti. A stadionokban meccset néző idősebbek aránya relatíve alacsony a két évtizeddel ezelőtti állapothoz képest. Valószínű, hogy az idősek nem kedvelik az agresszív és erőszakos incidenseket, melyek gyakran előfordulnak a stadionokban, különösen a tribünökön szurkolók különböző csoportjai és egyének között. A mérkőzéseket látogató nők aránya még mindig alacsony, ugyanakkor folyamatosan és lassan nő évről évre.

Deviáns viselkedést gyakran meg lehetett figyelni egy futballmérkőzés előtt, alatt és után. A deviáns görög futball szubkultúra kialakulásához minden társadalmi osztály képviselői hozzájárultak, de alsó-középosztálybeli értékek, normák erőteljesebben fellelhetőek benne. A résztvevők megfigyelései, a szakirodalom, és a mélyinterjúk adatainak elemzése arra mutatnak, hogy szurkolói erőszak és agresszió gyakrabban fordul elő olyan mérkőzések

alatt, melyet hagyományos riválisok játszanak egymással. A nézői erőszak és agresszió nagyobb valószínűséggel fordul elő olyankor, amikor a rivális csapatok különböző városokból, különböző földrajzi területekről vagy régiókból valók. Különböző hülígáncsoportok gyakran okoznak erőszakos és agresszív eseményeket, a labdarúgó mérkőzéseken, ahol az extrém szurkolók számára lehetőség nyílik erőszakos és agresszív cselekedetek megtételére. A lelátókon a nézői erőszak és agresszió gyakran mérkőzés előtt, alatt vagy után fordul elő. Némely esetben az erőszakos incidensek intenzívebbé válnak a meccs alatt egy "rossz" bírói döntés vagy játékosok közötti agresszív esemény következtében.

Tekintetbe véve annak fontosságát és szükségességét, hogy tenni kell valamit a futballszurkolók deviáns viselkedéséből eredő többdimenziós problémahalmaz ellen, néhány javaslatot szeretnénk megfogalmazni. Mivel a futballdrukkerok szocializációs élményei magukban foglalják erőszakos és agresszív viselkedés eltanulását, a lényegi kontrollmechanizmusok olyan külső ágensektől eredhetnek, mint például család, iskola, egyház, vagy ifjúsági szervezetek. Az előbb említett társadalmi intézmények segítségével a fiatalok erősíthetik konfliktusmegoldó képességeiket, és szert tehetnek olyan alternatív stratégiákra, melyekkel kezelni tudják a felmerülő konfliktusokat.

Fontos megemlíteni, hogy amennyiben a rendőrség nem kezeli megfelelően, és nem foglalkozik vele preventíve, akkor a nézőközönség deviáns viselkedése képes kaotikus és veszélyes helyzeteket teremteni és az előkészületek hiánya gyakran oka lesz a szurkolók közötti agresszív kapcsolatnak. Ugyanakkor kutatásaink során idegengyűlölettel vagy rasszizmust kifejező

megnyilvánulásokkal nemigen találkozunk a szurkolók körében.

A hatékony biztonsági előírások és megfelelő kontroll segíthetnek kordában tartani a szurkolók közötti erőszakos és agresszív viselkedést. A rendőrségnek és a stadionok biztonságáért felelősnek megfelelő képzettséget kell kapnia, és ismerniük kell a kötelességeikkel kapcsolatos szabályokat és szabályozást. Ne felejtjük el, hogy a fő cél az egyének és egyének csoportjainak szolgálata, ezért a rendőröknek ismerniük kell a túlzott erőhasználat korlátait is.

Irodalom

Foldesi, G. S. (1996). Racism and xenophobia in Hungarian football. In U. Merkel & W. Tokarski (Eds.), *Football, racism and xenophobia in Hungary: racist and xenophobic behaviour of football spectators* (169-186). Aachen: Meyer & Meyer.

Head, D. (2004). Europeanisation through football. *European Journal for Sport and Society*, Vol. 1/No. 1, 23-34

Hirantos, K. (1990). *Athletism and society*. Thessalonica: University Press Studio.

Livanios S. (2003, June 5). *Violence in Greek football stadiums*. *Eleftherotipia*, 60-61.

Panousis, G. (1990). *Views on violence in athletics*. Athens: Sakkoula Publications.

Petry, K., Steinbach, D. & Tokarski, W. (2004). Sport systems in the countries of the European Union. *European Journal for Sport and Society*, Vol. 1 / No. 1, 15-22

Piperopoulos, G. (1994). *A Psychologist in the Soccer Fields*, Athens: Ellinika Grammata Publications.

Tsouramanis, E. H. (1988). *Hooligans' behaviour*. Athens: Sakkoula Publications.

Lessons of the Lost Hungarian Gold Medals in Athens

Az Athénban elveszett magyar aranyérmek tanulságai

András Nemes

Semmelweis University Budapest, Faculty of PE and Sport Sciences

Összefoglaló

Honfitársaink közül a 2004 évi Athéni Olimpiai játékokon öten „akadtak fenn” a WADA hálóján. Szinte mindegyik sportoló ugyanazzal az érvanyaggal operált a fegyelmi vizsgálat során, ez pedig nem lehet véletlen. Tekintve, hogy az öt sportolóból kettő vonatkozásában szigorú ügyvédi titoktartási kötelezettség terhel, emiatt nem fogok a konkrét esetekről beszélni. Céлом sokkal inkább az volt, hogy az olimpiai kvalifikáció által kiváltott pszichológiai háttér jogi vonatkozásait felvillantsam (az ezzel együttjáró felfokozott idegállapot törvényszerűségeit elemezem). A jogi irodalom ezt tudatmódosulásnak, tudatbeszűkülésnek nevezi. Óriási a személyiség-jogvédelmi szakadék a doppinggyanúba keveredett és a tisztának találtatott sportolók megítélése között. Azzal is számolni kell, hogy a sajtó óriási éhséggel viseltetik a szenzációk iránt. A doppingjelenség és annak bizonyítása két nagyon különböző dolog. Ennek az elkülönítéséhez szükséges téziseket fogalmazza meg a tanulmány.

Key-words: IOC, WADA, Dopping, disciplinary procedure, limits of the human capacity, responsibility, Total Quality Management, health protocol, anti-doping rules, Council of Europe, torture and inhuman or degrading

I. The Statement

Five of Hungary's athletes got caught at the 2004 Athens Olympics. Virtually all of them used the same set of arguments, which can by no means be by chance. As regards two of them, I am bound by the confidentiality of the client-attorney relationship so I am not going to talk about the particular cases concerned by the Olympic Doping Control. What I do intend to point out is that the state of being qualified to participate in the Olympic Games (especially if it materialises in winning silver or gold medals) does manifest itself in the symptoms of

increased nervous agitation (this is referred to by lawyers as constricted consciousness). This is not a factor only to be weighed in sport because, for example, this category is more and more frequently used in the consideration of the establishment of guilty mothers having murdered their new-born babies. If so, this notion offers several conclusions to be drawn: We are not the same, success or failure affects every one of us in a different manner. Even if the effects can be grouped in typical sets of symptoms, doctors and psychologists, etc. need to consider them carefully.

With regard to the protection of personality rights there is a huge gap between the status of athletes implicated in anti-doping rule violations and that of the athletes found clean of doping. Prior to the doping test athletes are virtually regarded as criminals while those having produced negative results are lauded to the skies by the media and receive VIP treatment by the public. Almost all athletes under suspicion claimed that "they were after me" or said "I was subjected to humiliating treatment", etc. There even happened that instead of being immediately hospitalised, an injured athlete was first subjected to the doping test although the urine sample could have been collected in the hospital as well. It also occurred that an athlete requested that he should not be chaperoned to the hospital by the same doctor who had already humiliated him once before. Why is it not possible to find another doctor in a situation like that? Certainly, the problem is that we do not consider in advance that such things may happen, so the officials concerned have to improvise on the spot, gather personnel and find out what to do next, soften the inconveniences and make excuses, etc.

It also needs to be considered that the media has a tremendous hunger for sensations. I wonder whether those making irresponsible statements ever consider

that they may do more harm than good. Quite often we are not even aware that we prejudice (i.e. we give voice to unfair or harmful opinions). How many times have the media, the national sports federations or the various sports organisations violated the principle of the presumption of innocence? How many times has it happened that expressions suitable for the impairment of one's integrity have been used?

In case I would be charged with naivety, please take into consideration where the limits to human physical capacity are!

The phenomenon of doping and the proving of its occurrence are two different things. It is not my task to deal with the first, but let me tell you a metaphor: we are pushing our way at a Persian market where you come across counterfeit banknotes as well. The more well-off counterfeiters can use watermarked paper and colour laser printers, whereas the less well-off can only afford an inkjet colour printer which is short of the colour green, so of course they get caught with their hundred dollar bills. By mentioning the above I am not saying that the more well-off athletes use doping as a rule, or that there is nothing like a doping-free athlete. All I want is to call attention to the inequality of opportunities. After all, the fight against doping is aimed at having doping-free athletes.

II. The cases of athletes suspected of anti-doping rule violation provide several lessons to be learned (Theses)

1. In conformity with the requirements of the TQM the transformation of the organisational frameworks of international sports organisations requires, among others, that the methods of doping tests be conducted within a framework the phases of which are regulated to the smallest detail, i.e. with due regard to the provisions of the code of sample collection and to the regulations and standards of the protection of personal data.

2. In the case of Olympic events the proper technical conditions are now available. An accredited laboratory differs from other doping control laboratories in that it is accredited. An accredited laboratory is not to be mistaken for either the toilet of a border crossing station or the refreshment room of a police station in Austria.

3. Urine samples must be handled under conditions that are tightly controlled and which are controllable subsequently as well. If the collected samples are transported elsewhere from the doping control station, they must be kept in a video-surveilled room.

4. The manner of sample collection procedure needs to be regulated in a general code of procedure. It would be advisable if an expert team of doping control doctors prepared a detailed description of how to conduct the tasks at the doping control station where the sample collection session takes place. Had such a procedure been established, the doctors would not have had to demonstrate with their own genital organ how the athlete had to urinate. This humiliates not only the athlete but the doctor as well.

5. The regulations of WADA, IOC and IAAF need to be revised with special regard to the requirements of coherence. They not only lack elegance to talk about the fight against doping in the absence of a standard and detailed anti-doping code, but it sounds dissonant in itself as well. (A particular set of regulations needs to be prepared for a particular sports event only if a general one does not yet exist.)

6. The elaboration of a code of sports disciplinary procedure is indispensable. Obviously, sports lawyers need to adapt to the rules applied in the traditional procedural codes and not vice versa. There is no need to invent something that has already been invented. The rules of proper notification, the proceeding of disciplinary procedure and the forums of legal remedy can be adopted from the rules of civil procedure as well, albeit with the necessary modifications. The manner of representation needs to be regulated unequivocally and lawfully, in respect to the aspects of incompatibility. The use of the mother tongue has to be guaranteed for the athlete subjected to the procedure even if it incurs some costs because the lack of the proper knowledge of the foreign language may be used as basis of reference. It is quite certain that the analogous application of labour law regulations will also be necessary.

7. Even athletes are entitled to enjoy the benefits of the presumption of inno-

cence in a state ruled by law. Therefore, if an anti-doping rule violation "is substantiated" through a series of procedural errors, the violation may not be deemed as proven. The principle of *dubio melius* is a two thousand year-old legal principle meaning "in the case of doubt the more favourable treatment should apply". This does not mean injustice since the law does not forbid the proving of guilt. However, if it is done in a clumsy manner, non-substantiation bears consequences for the party intending to substantiate the charge (*onus probandi*). All this means that certain steps in applying the law of procedure *do* have a real stake. (This is by no means unfamiliar in legal thinking: in labour law, for example, it is a general principle that the labour law status of an employee who has unlawfully been made redundant has to be restored.)

8. The currently emerging practice that the IOC is in a position to blackmail the National Olympic Committees by holding out the prospect of the withdrawal of financial support has produced an astoundingly unfair situation and the lack of equal opportunities. In a state governed by the rule of law such direct financial interference should not be used to urge the judicial system to work faster and more effectively. It must be acknowledged that a proceeding has a set timeframe, the various steps in the sample collection procedure are appealable and that legal experts should be ready to act in order to ensure that an effective mechanism of legal remedy is in place.

9. The several hundred-year-old legal principles are valid in the world of sport as well because the athletes' living arrangements are also set in a framework of regulated legal conditions. It needs to be determined as to which point

of intersection of the various areas of law the law of sport exerts its effects. Once this has been done the branches of law concerned need to be properly applied. It is fairly certain that the law of sport is a branch of law which is closely interwoven with elements of public law. This can be proved by several instances of state interference ranging from financing to the possibility of the judicial review of sports disciplinary proceedings. Although concerning the international scope of organising sport the rules international private law apply, there are quite a few instances of state interference, especially in the field of anti-doping rules. In this context, the principles of the Council of Europe concerning torture and inhuman or degrading treatment have to be enforced.

10. It needs to be considered whether the pressure exerted by sponsors is worth being suffered in view of the ordeal forced on the athletes by the sports events and the expected results. It would be a provisional solution if the obligation of producing results was removed from the sponsorship deals and only the obligation of diligence remained.

III. References:

- Nemes, A: European Sportlaw (Textbook of the Hungarian University of PE Budapest, Budapest, 2002)
- Nemes, A.: Lessons of the lost Hungarian gold medals on the Athene Olympic games 2004 in proceedings-book
- Word Anti-Doping Code (WADA 2003,
- IOC : Anti Doping rules (Lausanne, 4.June 2004)
- IAAF Disciplinary Charter

KONFERENCIA ÖSSZEFOGLALÓ:

Szemtől szemben a doppinggal

TF, 2005. április 19.

Forrás: www.sportforum.hu - Jocha Károly

Feltűnően sok személycserével kezdődött a meghirdetett képest a „Szemtől szemben a doppinggal - A doppingkérdés ma, és a jövő stratégiája” címen meghirdetett tudományos konferencia és vitafórum, amelyre április 19-én, kedden a Testnevelési Egyetem Alkotás utcai aulájában került sor. Így például Füleky András NSH elnökhelyettes távollétében **Szekeres Pál** mondott megnyitót, de nem volt ott a MOB részéről Köpf Károly és Molnár Zoltán sem.

Szekeres többek között elmondta: büszkén hordta a magyar címeres mezét Athénban is, de ott nagyon furcsa kérdésekre kellett válaszolnia. A sportolók nyerni szeretnének, a vezetők dolga, hogy sok ellenőrzés legyen, annak visszatartó hatása reményében.

Dr. Radák Zsolt, a TF dékánhelyettese hangsúlyozta: a témának többszáz- vagy éppen ezeréves hagyománya van, hiszen már az ókorban is óriási erőfeszítéseket tettek a győzelemért a résztvevők. A közelmúltban tíz évig Japánban élt, ahol a recesszió ellenére egyetlen dologra változatlanul költenek. Ez pedig a kutatás. Magyarországon az 1930-as évektől nem fontos a tudományos kutatás, amelyre ez évben például a Nemzeti sporthivatal nulla forintot, tehát egyetlen fillért sem költ. Így nagyon nehéz a szerencsétlen sportolón segíteni, akin az óriási teljesítménykényszer is „rajta ül”. Jószerevel nem is tehet mást, mint beszedi a bogycákat...

Dr. Frenkl Róbert, a Magyar Sporttudományi Társaság elnöke szerint több információt kell kapnia a sportszakmának. Garantálta, hogy a szakmai konferencia nem lesz átpolitizálva a nap folyamán. **Dr. Oberfrank Ferenc** többek között a pályafutás idejének optimális kihasználását és a versenysport helyét a globális világban elemezte. Etikai dilemmát is szóba hozott: hogyan aknázhatók ki a versenysport előnyei úgy, hogy közben ne sérüljenek a versenyző rövid- és hosszú távú érdekei? Óvott attól, hogy magyar sportolót a későbbiekben példa statuálására lehessen felhasználni, mert ez Magyarországnak igen komoly veszteséget okozhatna.

Dr. Martos Éva előadásának címe „Áldozatok a dobogóhoz vezető úton” volt. Külön kiemelte az anabolikus szteroidok veszélyességét, amely vegyületcsoport több mint 50 százalékban részesedik a pozitív eseteknél. A veszélyt fokozza, hogy könnyű hozzájuk jutni, s ennek megfelelően a legselesebb körben alkalmazzák, így például az egyre divatosabb fitness-termekben is. A szteroidok számlájára írható, hogy jelentősen megnőtt a hirtelen halálozások száma. Gazdag tradíciói vannak e vegyületcsoportnak, amelyek „eredményességét” többek között már az NDK úszóinál is láthattuk. A montreali olimpián hangzott el az az elhíresült mondás az egyik NDK-beli úszóedző szájából, mely szerint „Azért jöttek, hogy ússzanak, nem azért, hogy énekeljenek”. Azóta számos emberi

tragédia bizonyítja az akkori NDK-beli sikerek fonák oldalait. A stimulánsok veszélyeire is ráirányította a figyelmet. Ezek használata okozta az első, bizonyított halálesetet.

Dr. Pucsok József a géndopping veszélyeire koncentrált. Az EPO-val végzett páviánkísérletek például azt bizonyították, hogy 40-75 százalékkal nőtt a vörösvérsejtek száma. Márpedig ez a tény a fokozott oxigénfelvételt, illetve a teljesítmény növelését egyenes ágon garantálja.

A doppingellenes tevékenység stratégiáját igyekezett vázolni **dr. Bakanek György**. Mint elmondta, a megelőzés és az ellenőrzés egyaránt rendkívül fontos és – drága. Elsősorban a doppingérzékeny sportágakra igyekeznek koncentrálni, amelyek között a jelenlegi sorrend: kerékpár, biatlon, atlétika, súlyemelés, úszás. A legrosszabb a helyzet az erőemelésnél és a testépítőknél, ahol a vizsgáltak 36 százaléka-

Annus Adrián

nál találtak pozitív eseteket. Bár a sportolók 80-90 százaléka kellő tájékozottság nélkül doppingol, ennek ellenére is ők a felelősök. A dopping mintavétel mostanra annyira szigorú lett, hogy a versenyző csak a poharat foghatja meg az egyik kezével, míg a másikkal a falat kell támasztania.

Külföldi edzőtáborozása ellenére elküldte hozzászólását **Kóvágó Zoltán**-nak. Az athéni ezüstérmes diszkoszvető a kollektív fenyegetettséget nehezményezte. Az öt magyar eset következtében mások is igen nehéz helyzetbe kerültek: edzője jutalmát például máig nem fizették ki, de még levelére sem válaszoltak az NSH-ből. Magyarországot doppingnemzetként emlegetik, s amelyik magyar nyer valahol, az már azonnal gyanús. Az egész doppingvonalat mögött a gyógyszergyártók állnak – írja levelében Kóvágó -, amelyek előbb eladják termékeiket, azután pedig jól fizetett munkát adnak az ellenőrzőknek is! Nem hiszi, hogy annyival tehetségesebbek a magyar kajakkenusok az atlétáknál, mint amennyi különbség van az eredményeik között. Az okokat külföldi és a hazai felkészítésbeli különbségekben látja. Azt is érdekesen tartja, hogy Athén után egyetlen sportvezető sem bukott meg...

A Magyar Edzők Társasága elnöke, **dr. Ormai László** „beugró” előadóként lépett a mikrofonhoz. Hangsúlyozta, szerinte Kóvágó Zoltán levele sok vitát indukál majd, miként sok igazságot is tartalmaz. Ormai szerint az edzők felelőssége mindig nagyobb, tőlük a szabályok ismerete megkövetelhető. „Ha a sikerekben részt kívánunk magunknak, a kudarcokban is ott kell lennünk” – mondta. Márpedig ez idáig az érintett edzők egyike sem lépett elő, hanem a háttérben maradt. Holnaptól 0-tolerancia jön, újabb plakátokkal. A doppingesetek megrázták a magyar sporttársadalmat – a történesekben az álságos légkör is részes. Szerinte az egészségkárosodás legyen a demarkációs vonal: azon innen lehessen sok mindent tenni, azon túl viszont nem! Egy biztos – állítja Ormai – még egy, az athénihoz hasonló ügyet a magyar társadalom nem fog elbírní.

Élsport tisztán? Ezt a kérdést feszegette előadásában **dr. Szabó S. András**, aki Janusz-arcúnak minősítette a magyar sportvezetést, amely szerinte hirdeti a tiszta felkészülést, miközben a „pult alatt” egészen a lebukásig hallgatólagosan elfogadja azt. Az előadó úgy tartja, nincs éles határ a legális és az illegális teljesítményfokozó szerek kö-

Fazekas Róbert

zött. Azt ugyanis senki nem állíthatja, hogy naponta 15 kilométert úszni vagy 40 kilométert futni egészséges, jó dolog. Nem véletlenül mondja Lángfy György dr., hogy „a ma élsportolója a jövő rokkantja”. Mivel már a születéstől kezdve nincs esélyegyenlőség, ezért liberalizációt tart szükségesnek.

Az előadások után kezdődött a **Gyárfas Tamás** vezette kerek asztal beszélgetés, amelynek során éles pengeváltásokra is sor került. Véletlenül vagy direkt? Nem tudni, de tény: megjelent a nézőtérén **Gyurkovics Ferenc** súlyemelő, akinek ügye még nincs véglegesen lezárva. Gyurkovics máig sem érti, hogy ha az olimpia előtt két nappal negatív leleteket produkált, hogyan bukott meg egy nem is igazi teljesítményfokozóra hivatkozva. Frenkl Róbert szerint alapvető tény: a véletlenséget kell bizonyítani, erre épül a doppingvétség fogalma is. Amíg 1988-ban két fórumon is, meglehetősen gyorsan tárgyalták az eseteket, s lezárták az ügyeket, addig ma nem ez a helyzet. Furcsállotta, hogy az olimpia után hivatalba lépett, új államtitkár, Ábrahám Attila „visszafelé” nem akar dolgokkal foglalkozni.

A sportkórház igazgató főorvosa, **dr. Berkes István** szerint azért is tiszta vizet kellene önteni a poharakba, hogy azután előre lehessen tekinteni Peking felé. „Két kormány alatt, négy évig igen keményen dolgoztunk, kiemelt lehetőségeket kaptunk, nyugodtan indultunk az olimpiára, hogy azután jöjjön a nagy

balhé” jelentette ki. „Az biztos, hogy a Sportkórház nem adhatott senkinek tiltott gyógyszert” – hangoztatta az igazgató főorvos.

Frenkl professzor szerint amíg a súlyemelők elnökké választhatják az olimpián csapatorvosként közreműködött **dr. Mezőfi Miklóst**, addig a helyzet alapvetően komolytalan! Mezőfi szerint viszont a május 7-i, athéni meghallgatások után elnökségi határozattal tesznek pontot az ügyek végére. Ő is olyan helyzetet szeretne teremteni, hogy a magyar súlyemelés Pekingben is a negyedik legeredményesebb magyar olimpiai sportág lehessen. Rekontrájában Frenkl azt hangsúlyozta, ő is szedne erősítő szereket, de ha megbukna, azonnal elnézést kérne, mint például a finn síversenyzők tették. Majd megerősítette, hogy szerinte igenis doppingoltak a magyarok, mert ha nem így történt, akkor pszichiátriára kell őket küldeni!

Dr. Nemes András szerint a sajtó rosszul tette fel a kérdést, prejudikációk sora zajlott. A szponzorok eszevesztett futásra kényszerítik a sportolókat – mondta többek között. A négyeseres olimpiai bajnok párbajtőrívívó, **Kulcsár Győző** szólt a legrövidebben. Örömet nyilvánította, hogy a vívás bizonyítottan nem doppingérezkeny sportág, s ő is hangsúlyozta: Peking a nyakunkon van, tiszta helyzetet kellene teremteni.

Coubertin bárót idézte **dr. Gombocz János**, aki úgy vélte, a sport hihetetlenül jó eszköz a nevelésben. Később ugyanő viszont már a sport helyett az edzők nevelési kötelezettségeit hangsúlyozta. Különösen fontosnak tartja a sport népszerűségének rohamos csökkenését Magyarországon: az edzők száma például 1990-től 1998-ig húszszerezről ötezerre esett. Természetesen párhuzamosan a szakosztályok és a sportolók száma is rohamosan csökkent. Pedig szerinte vissza kellene adni az ifjúságnak a sport szerepét. **Dr. Járó Péter** is a tisztázás, illetve a mielőbbi lezárás mellett szólt, viszont jelenleg nem tartja aktuálisnak a liberalizációt.

Ami talán a legmarkánsabb, azt **dr. Berkes István** fogalmazta meg. Szerinte Athénben nyolc magyar aranyérem született, tehát ez egy alapvetően sikeres olimpia volt, mégsem erről szól a történet. Frenkl Róbert ezt megerősítve nyomatékosította, hogy legfőbb törekvésük sikerrel járt. Helyet adtak egy olyan fórumnak, ahol azok találkozhattak, akik hisznek egy jobb magyar sportéletben. Ebben a szellemben kívánnak a későbbiekben is hasonló rendezvényeket megtartani.

AD

**A Magyar Sporttudományi Társaság
közhasznú beszámolójának mérlege
2004.**

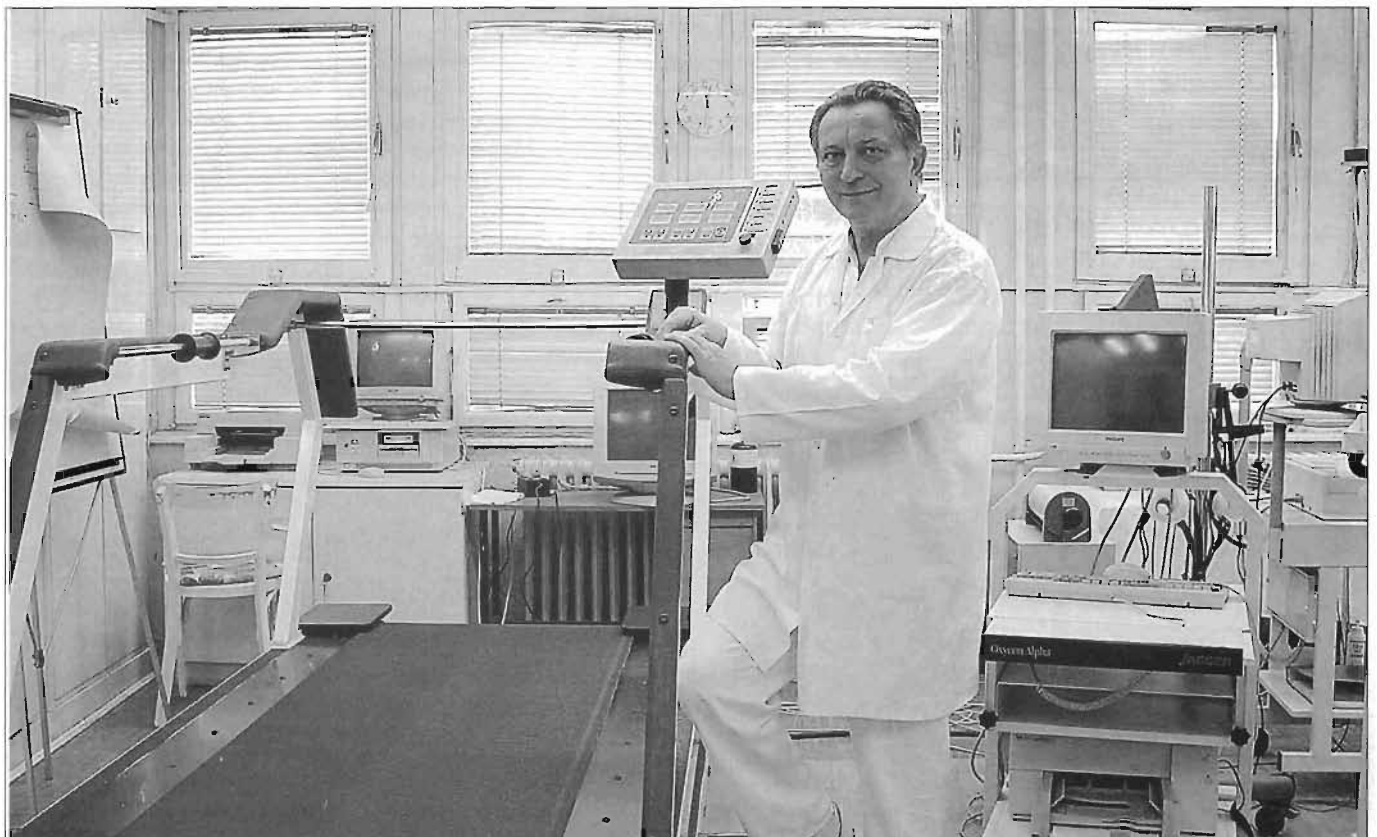
adatok E Ft-ban

Sor- szám	A tétel megnevezése	Előző év	Előző év(ek) módosításai	Tárgyév
a	b	c	d	e
1	A. Befektetett eszközök (2-5. sorok)	4 768		3 998
2	I. IMMATERIALIS JAVAK	0		0
3	II. TÁRGYI ESZKÖZÖK	4 768		3 998
4	III. BEFEKTETETT PÉNZÜGYI ESZKÖZÖK	0		0
5	IV. BEFEKTETETT ESZKÖZÖK ÉRTEKHELYESBÍTÉSE	0		0
6	B. Forgóeszközök (7-10. sorok)	803		5 977
7	I. KÉSZLETEK	0		0
8	II. KÖVETELÉSEK	164		1 773
9	III. ÉRTEKPAPÍROK	0		0
10	IV. PENZESZKÖZÖK	639		4 204
11	C. Aktív időbeli elhatárolások	0		0
12	ESZKÖZÖK (AKTÍVÁK) ÖSSZESEN (1.+6.+11. sor)	5 571		9 975
13	D. Saját tőke (14.+19. sorok)	7 185		9 767
14	I. INDÚLO TŐKE/JEGYZETT TŐKE	177		177
15	II. TŐKEVALTOZÁS/EREDMÉNY	2 297		5 183
16	III. LEKÖTÖTT TARTALÉK	0		0
17	IV. ÉRTEKELESI TARTALÉK	0		0
18	V. TÁRGYÉVI EREDMÉNY ALAPTEVÉKENYSÉGBŐL (KÖZHASZNÚ TEVÉKENYSÉGBŐL)	4 711		4 562
19	VI. TÁRGYÉVI EREDMÉNY VALLALKOZASI TEVÉKENYSÉGBŐL	0		-155
20	E. Céltartalékok	0		0
21	F. Kötelezettségek (22-23. sorok)	210		208
22	I. HÖSSZŰ LEJARATÚ KÖTELEZETTSÉGEK	0		0
23	II. RÖVID LEJARATÚ KÖTELEZETTSÉGEK	210		208
24	G. Passzív időbeli elhatárolások	0		0
25	Források (passzívák) összesen (13.-20.+21.+24. sor)	5 571		9 975

Budapest, 2005. március 31.

dr. Frenkl Róbert elnök s.k.

dr. Mónus András főtitkár s.k.

+0

**A Magyar Sporttudományi Társaság
közhasznú beszámolójának eredménylevezetése
2004.**

adatok E Ft-ban

Sor- szám	A tétel megnevezése	Előző év	Előző év(ek) helyesbítései	Tárgyév
1	A. Összes közhasznú tevékenység bevétele (1+2+3+4+5.sorok)	45 185		79 216
2	1. Közhasznú célú működésre kapott támogatás	40 765		57 400
3	a) alapítótól	0		0
4	b) központi költségvetésből GYISM	40 765		57 400
5	c) helyi önkormányzattól	0		0
6	d) egyéb, ebből 1 %.....	0		0
7	2. Pályázati úton elnyert támogatás	0		0
8	3. Közhasznú tevékenységből származó bevétel	4 054		21 353
9	4. Tagdíjból származó bevétel	366		463
10	5. Egyéb bevétel	0		0
11	B. Vállalkozási tevékenység bevétele	4 160		5 726
12	C. Összes bevétel (A+B. Sor)	49 345		84 942
13	D. Közhasznú tevékenység ráfordításai (1+2+3+4+5+6)	40 474		74 654
14	1. Anyag jellegű ráfordítások	766		4 378
15	2. Személyi jellegű ráfordítások	4 803		5 057
16	3. Értékcsökkenési leírás	1 612		2 384
17	4. Egyéb ráfordítások	33 293		62 835
18	5. Pénzügyi műveletek ráfordításai	0		0
19	6. Rendkívüli ráfordítások	0		0
20	E. Vállalkozási tevékenység ráfordításai (1+2+3+4+5+6))	4 160		5 881
21	1. Anyag jellegű ráfordítások	0		0
22	2. Személyi jellegű ráfordítások	0		0
23	3. Értékcsökkenési leírás	0		0
24	4. Egyéb ráfordítások	4 160		5 881
25	5. Pénzügyi műveletek ráfordításai	0		0
26	6. Rendkívüli ráfordítások	0		0
27	F. Összes ráfordítás (D+E)	44 634		80 535
28	G. Adózás előtti eredménye (B-E)	0		-155
29	H. Adófizetési kötelezettség	0		0
30	I. Tárgyévi vállalkozási eredmény (G-H)	0		-155
31	J. Tárgyévi közhasznú eredmény (A-D)	4 711		4 562
Tájékoztató adatok				
32	A. Személyi jellegű ráfordítások			5 057
33	1. Bérköltség			3 499
34	ebből: megbízási díjak			0
35	tiszteletdíjak			0
36	2. Személyi jellegű egyéb kifizetések			329
37	3. Bérjárulékok			1 229
38	B. A szervezet által nyújtott támogatások			7 750
39	ebből: a Korm. Rend. 16.§ (5) bekezdése szerint kötelezettséggént elszámolt és továbbutalt, ill. átadott támogatás			7 750

Budapest, 2005. március 31.

Dr. Frenkl Róbert elnök s.k.

Dr. Mónus András főtitkár s.k.

Beszámoló

a Magyar Sporttudományi Társaság 2004. évi közhasznú tevékenységéről és gazdálkodásáról

2004 a jelenleg folyó hároméves kutatási ciklus második éve volt. Nem járt sikerrel az a szándékunk, hogy a kutatók kellő időben hozzájuthassanak a támogatáshoz, hiszen a támogatás összege csak július elején került átutalásra a társasághoz, s ez jelentősen akadályozta a támogatott kutatások akadályoztatását. Súlyosbította a helyzetet az, hogy a 2004. évi sporttudományi támogatás a 2003. évihez viszonyítva tízmillió forinttal csökkent. A műszerigényes kutatásokban továbbra is fennálló lemaradásunk pótlására, igen szerény eszközökkel, a kutatástámogatási rendszer keretében támogattuk a hazai műszerek, informatikai eszközök beszerzését, illetve a műszerfejlesztést. A 2003-ban rendezett országos informatikai konferencia társaságunkat is rádöbbenetette az ezen a területen tapasztalható jelentős lemaradásunkra! Számos sportági szakszövetség – a nagyobb intézményekről és szervezetekről nem is beszélve – sokkal korszerűbb informatikai háttérrel rendelkezik, mint ami a sporttudományt általában jellemzi! E-nélkül pedig nem lehet lépést tartani sem a hazai, sem a nemzetközi tudományos követelményekkel.

Abban reménykedtünk, hogy 2004-ben – legalább az előző évi szinten – segíthetjük és anyagilag is támogatjuk a sporttudomány vidéki regionális műhelyeit, ha csak szerény mértékben is. Nélkülük nem beszélhetünk országos sporttudományos hálózatról. Ezzel most adósak maradtunk.

A Magyar Sporttudományi Szemlének öt számát terveztük: a négy szokásos számon kívül egy angol nyelvű különszámot. A takarékosági intézkedések következtében két magyar nyelvű számot tudtunk kiadni. Mindkettő felér ugyan egy dupla számmal, azonban csak a 2004/2-3-as számot minősítettük összevont számnak. A 2004/4-es angol-magyar nyelvű szám január végén jelent meg. Úgyancsak a pénzügyi nehézségek miatt csúszott át a IV. Országos Sporttudományi Kongresszus kétkötetes anyagának megjelenése 2005 közepére.

A takarékosági intézkedéseket konferencia programunk is megspórolta. Társaságunk a MOB és az NSSZ felkérése alapján – a Magyar Edzők

Társaságával és a házigazda TF-el együtt – sikeres edzőtovábbképző konferenciák szervezésében vett részt: „A magyar sport az Eu-csatlakozás és az olimpia előtt” (MOB, április 27.), „Nők a sportban” (NSSZ, június 21.) „Athén 2004, a magyar olimpiai csapat teljesítményének értékelése” (MOB, október 20.), „A siker és a kudarc anatómiája” (NSSZ, november 10.). Leginkább saját szervezésnek tekinthetjük a Frenkl Róbert elnök úr 70. születésnapja alkalmából rendezett konferenciát (május 25.), bár ez alkalommal is nélkülözhetetlen partnerünk volt a TF, a MEFS és a MET. Néhány konferencia esetében a részvétel mellett védnökséget és szerény anyagi támogatást is vállaltunk: 35. Mozgásbiológiai konferencia (TF, december 2-3), „Sporttehetségek és él-sportolók pedagógiai-pszichológiai felkészítése” március 5-6. és „Tenni vagy nem tenni” november 3-4., Békéscsaba.

Nemzetközi programunk fennállása óta a legszűkösebb évet tudhatja maga mögött, hiszen az állami költségvetés részéről szinte csak a nemzetközi tagsági díjak kiegyenlítése volt megoldható. Az Athéni Olimpiai Játékok kezdete előtt augusztus 6. és 11. között Thessalonikiben rendezték meg a sporttudomány ez évi legnagyobb szabású eseményét, az Olimpiai és a Paralimpiai Játékok előtti sporttudományos kongresszust. Hazánk – talán az elérhető távolságnak köszönhetően – szerény létszámú (10 fő), de igen aktív és sikeres sporttudományi küldöttséggel képviseltette magát: Barna Tibor, Baumgartner Eszter, Berkes Péter, Dékány Miklós, Földesiné dr. Szabó Gyöngyi, Kälbli Katalin, Kovács Katalin, Kudar Katalin, Lénárt Ágota, Petridis Leonidas. Ehhez az eseményhez kapcsolódott a Nemzetközi Sporttudományi és Testnevelési Tanács (ICSSPE) közgyűlése, amelyen a társaságot a főtítkárnak képviselte.

Az elmúlt években mind több magyar szakember vett részt az Európai Sporttudományi Kollégium (ECSS) szokásos évi kongresszusán, amely július 3-6-ig Franciaországban, Clermont-Ferrand-ban volt. Az Olimpiai Játékok, az Olimpia előtti tudományos kongresszus és a nagyobb távolság el-

lenére ez évben is voltak magyar résztvevői ennek az egyre jelentősebb sporttudományi eseménynek.

Az MSTT közbeszerzési pályázaton elnyert doppingellenes tevékenysége, melyet 2003. október 1-től végez, nem tartozik a közhasznú tevékenység körébe, az alapszabályban meghatározott vállalkozási tevékenység része. Mégis szükséges megemlíteni, hiszen az olimpiai doppingesetek kapcsán, az olimpiai játékok utáni hónapokban a Magyar Sporttudományi Társaságot a média valamennyi ágában többször említették, mint fennállásunk óta összesen. Az athéni doppingügyek mielőbbi – és a magyar sport jövőbeni érdekeit szolgáló – korrekt lezárása nem élvez határozott vezetői támogatottságot. Ebben a helyzetben erőfeszítéseink mellett csak reménykedhetünk, hogy végül a tiszta sport és becsületes játék oldalán álló sporttudomány kerül ki győztesen ebből a nem mindennapi, s nem tiszta küzdelemből.

A sporttudomány 2004. évi célkitűzéseinek és feladatainak a meghatározásában, az előző évekhez hasonlóan, a Szent-Györgyi Sporttudományi Program hosszú távú célkitűzései szolgáltak alapul. Az ott megjelölt célok közül – különös tekintettel uniós csatlakozásunkra – elsősorban az európai normákhoz és színvonalhoz való felzárkózást tekintettük fő stratégiai feladatnak: a kutatások, az informatikai infrastruktúra és a kiadványok színvonalában, a tudományos eredmények elméleti és gyakorlati hasznosításában. Ezeknek a célkitűzéseknek és a programban megjelölt részfeladatok teljesítésének a 2004. évi behatárolt anyagi kondícióknak és az állami támogatás féléves késésének a szorításában tudtunk megfelelni. A részfeladatok költségeiben két területen mutatkozik indokolt eltérés a tervezettől: a kiadványoknál a kongresszusi kötetek és a Szemle 2004/4 számának nyomdaköltségei 2005-ben egyenlítik ki a különbséget, míg a működési ráfordításoknál a közszolgáltatások (posta, telefon) költségei és a közterhek okoztak többletkiadást.

Budapest, 2005. május 18.
Dr. Frenkl Róbert Dr. Mónus András
elnök főtítkárnak